

پیر محمد شمسوری (جو اوزار و دستکاری)

سید محمد علی
پیر

میرجمتر پیشه‌وری (جوادراده حلخالی)
۱۳۲۵ هجری شمسی (۱۹۴۶ م.) ایلمه.

میر جعفر پیشہ وری (جو ازادہ خانلی)

سچیلش اثر لری

«آذربایجان» روزنامه سینین نشریه سی

۱۲۴۴ هجری شمسی - ۱۹۶۵

اثر لری توپلایان، ترتیب، ترجمه و رداکتہ ایدهن ہیئت:

احمد امین زاده، تقی موسوی، حسین جدی

دوزه‌لش

صحیفه	سطر	غلط	صحیح
۵	۲۶	بگر	بیگر
۱۵	۱۸	تاپاماز	تاپانماز
۷۴	۱۸	هالدا	حالدا
۱۱۶	۱۹	اونلار	اونلارین
۱۴۶	۳۶	قوام‌السلطنه	قوام‌السلطنه
۱۵۵	۳۲	نلامایان	آنلامایان
۱۸۸	۱۷	نه‌بئله	بئله
۱۸۸	۲۵	مثلا	بونا
۲۰۱	۳۶	احصاساتا	احصاساتا
۲۴۰	۲۶	جهدن	جهتدن
۲۴۳	۱۸	تدیس	تدریس
۲۴۳	۱۶	بیری	بیزی
۳۰۲	۲۱	ائله	ایله
۳۳۳	۱۹	۴۰	قالار ۴۰
۳۶۶	۳	سرنوشی	سرنوشتی
۲۶۹	۲	فرقه‌ستنین	فرقه‌سینین تار یخین
۳۹۴	۸	وضیفه	وظیفه
۴۵۱	۱۸	عوضه	عرضنده
۴۵۶	۲	دائیشمیردی	دائیشیردی
۴۶۰	۳۴	آی	نچه‌آی
۴۶۵	۴۰	منیم	محکوم
۴۷۵	۳۲	یولا‌سالدی‌لار	حبس‌ایدی، وکیا محبوسلار
۵۰۴	۳۹	ایت‌بین	ایتمه‌بین
۵۰۹	۲	چاخ	چوخ
۵۵۲	۳۳	کسیلر	کسیلیر
۵۵۳	۱۸	سلاحیتلی	صلاحیتلی

۲۱ آذر (۱۳۲۴) حرکاتین باشچیسى، آذربایجان دموکرات فرقه‌سینین موسسى و رهبرى میرجعفر پيشه‌ورى (۱۲۷۲-۱۳۲۶) اوزون ایللر ارتجاع و امپریالیزم علیهینه مبارزه مکتبى کچمیش، بومکتبه بیشمیش. يتکین لشمیش و آذربایجان خلقى نین ملی دموکراتیک حرکاتى نین باشچیلیغینا قدر یوکسلمیشدیر.

آذربایجانین لیاقتلى اوغلى میرجعفر پيشه‌ورى ملی دموکراتیک حرکات ایده‌یا-لارینین، مارکسیزم-لنینیزمین جارچیسى و ایران کارگر حرکاتینین گورکملی خادم-لریندن اولموش، بوتون عمرینی همین مقدس مقصدلر یولوندا مبارزه یه صرف ایتمیشدیر. میرجعفر پيشه‌ورى همیشه ایران استقاللی و خلق آزادلیغی ایده‌یا لارینی تبلیغ ایتمیش، باجاریقلى تبلیغاتچی و ژورنالیست کیمی ادبی سیاسی یارادیجیلیق ایشی ساحه‌سینده ده قیمتلى ارث قویموشور. بوارثی ئوگرنمک، اونایمه لنمک، بوگونکی و کله جک مبارزه-میزده استفاده ایتمک مسئله‌سى بویوک و شرفلى بیروظیفه کیمی قارشیدا دورور.

بونا گوره حرب توده ایرانین آذربایجان تشکیلاتی آذربایجان دموکرات فرقه‌سى ۲۱ آذر (۱۳۲۴) حرکاتینین ایگیرمینچی ایلفونونومونو کچیرمکه حاضر لاندیقه امیرجعفر پيشه‌ورینین قیمتلى یارادیجیلیق ارثینه دقت یتیرمیش و اونى معاصر نسله جاتدیرماغى ان واجب وظیفه لردن بیرى حساب ایتمیشدیر.

• اوخوجولارین نظر دقتینه چاتدیریلان همین «میرجعفر پيشه‌ورى (جوادزاده خلخالی) سچیلیمیش اثرلری» فرقه‌میزین سئویملى اوغلونون اثرلرینه آذربایجان خلقى نین و آدنین گوستردیگی توجه و ویردیگی یوکسک قیمتین محصول دور.

شبهه یوخدور که، بوتون ایران خلقلری ایله بیرلیکده آذربایجان خلقى ایران استقاللینی تامین ایده‌رک آزادلیق الله ایتدیکن سونرا میرجعفر پيشه‌ورى و خلقیمیزین اونون کیمی صداقتلى خادم لرینین اثرلرینی داها دیرین ئوگرنمکه امکان تاپاجاقدیر. لاکن معاصر نسلیمیز و خصوصى ایله جوانلاریمیزین همین اثرلر اوزره تربیه لنمه سینده و وطن استقاللی و آزادلیغی یولوندا مردمبارلر کیمی یتیشمه سینده همین اثرلرین ائله ایندی دن، مبارزه پروسه سینده ئوگرنیلمه سینین بویوک تاثیرینی کیمسه دانایلمز.

۲۱) آذر حرکاتینن ایگیرمینجی ایلونومونو قیدایتدیگده «میرجعفر پیشه‌وری (جو اوزاده خلخالی) سچیلیمیش اثرلری» نین نشرایدیلمه‌سی شبه‌سیز آذربایجان خلقی و عمومیتجه ایران خلقلری طرفینن صمیمیتله قارشیلاناجاق، حزب توده ایرانین رهبرلیگی ایله ایران خلقلرینن ارتجاع و امپریالیزم علیه‌نه آپاردیفی مبارزه‌یه‌ینی قوه آشیلاجاچاق و جوان نسلیمیزین انقلابی تربیه‌سینده گورکملی رول اوینایاجاقدیر.

حزب توده ایرانین آذربایجان تشکیلاتی—
آذربایجان دموکرات فرقه‌سی مرکزی
کومپته‌سینین تبلیغات شعبه‌سی.

میرجعفر پیمشهوری (جو اذ زاده خلخالی)

۱۳۲۶ - ۱۲۷۲ ه. ش. (۱۸۹۲ - ۱۹۴۷ م.)

آذربایجان خلقینین مداخلتی و فداکار اوغلو میرجعفر پیمشهوری (جو اذ زاده خلخالی) (۱) ئوزونون بوتون حیاتی نی ایران زحمتکش کتله لرینین نجاتی یولوندا گیدن بویوک مبارزه ایشینه حصرا ایتمیش گورکملی انقلابچی، ایران کومونیست فرقه سینین بانی لریندن بیر، آذربایجان دمورات فرقه سینین رهبری و آذربایجان ملی حکومتینین باشچیسی اولموشدور.

م. ج. پیمشهوری نین حیات و فعالیتی ایران زحمتکش کتله لرینین ارتجاع و امپریالیزم علیه نه مبارزه سی تاریخی ایله، ایران کومونیست فرقه سینین شانلی تاریخی ایله سیخ صورتده باغلی اولموشدور. او، ایران زحمتکش لری عائله سینده منسوب اولموش، ایرانلی قتلهر داخلینده بویا-باشا چاتیب تکی ن لشمیش، ایران کومونیست فرقه سی سیرالاریندا تمکین لی انقلابی مبارزه مکتبی گنجیمش، ئولکه نین آزادلیغی اوغروندا گیدن شدتلی دیوشلر جریانیندا متین لشره رک تجربه لی رهبر، بویوک فرقه و دولت خادم لیکنه قهر یوکلمیشدیر.

میرجعفر سیدجو اذ اوغلو جو اذ زاده خلخالی ۱۲۷۲ ه. ش. (۱۸۹۲ م.) -نجی ایله آذربایجانین خلخال محالیندا کی زیوه (زایوه سادات) کندینده یوخسول کندلی عائله سینده آنادان اولموش و ایلک تحصیلی نی همین کندده آلمیشدیر. معلوم اولدیغی کیمی ۱۹ -نجی عسری ن سونی و ۲۰ -نجی عسری ن اوللرینده یاریم مستملکه وضعیتینه سالی نمیش ایرانین زحمتکش کتله لری چوخ آغیر و دوزولمز حیات شرائطینه معروض ایدیلیمش ایدی. استبداد اصول ا داره سینین سویفونچی لیغینا، فئودال استثمار و امپریالیزم تضیقینه دوزه بیلمه یین یوخسول کندلیر کتله وی صورتده داغیلیر، ایش آخارماق، چوره ک پولی، قازانماق مقصدی ایله شهر لره آخیشیب گلیردی لر. صنایع جهتجه آز -چوخ انکشاف ایتمیش ئولکه لر، خصوصیه ئوزونون بویوک نفت صنایعی و اوجوز ایشچی قوه سینه اولان احتیاجی ایله کنیش شهرت قازانمیش باکی همین یوخسول کندلیرین داها چوخ دقتینی جلب ایدیردی، کیچیک میرجعفرین منسوب اولدیغی عائله ده محض بئله بیر شرائطده، شاهسون بگری طرفیندن سویولوب تالان دقتان سونرا، ۱۲۸۴ ه. ش. (۱۹۰۵ م.) -نجی ایله باکی یا مهاجرت ایتمیشدیر. همین تاریخدن باشلایاراق ۱۲۹۲ ه. ش. (۱۹۱۳ م.) -نجی

۱ - بوتندان سونرا اختصار اولاراق م. ج. پیمشهوری قیدایدیله جککیر.

ایلهدهك میرجعفر آیشرون یاریم آداسینداکی بیلکه کندینده ایلك تحصیلینی دوام ایتدیرمیش و اوخودوغی مکتبه عین حالدا ایلك فعالیتی ایلهده مشغول اولموشدیر. ۱۲۹۲ ه. ش. (۱۹۱۳ م.) -نجی ایلین اورتالاریندا م. ج. پیشهوری آیشرون یاریم آداسینداکی خیردالان کندینده مکتب تشکیل ایتمیش و ۱۲۹۶ ه. ش. (۱۹۱۷ م.) -نجی ایلهدهك اوراد ادرس دیمیشدیر. او ئوز حیاتینین همین دورلریندن بحث ایدرکن بئله یازمیشدیر: «مکتبی بیتیر - دیکن سونرا معلم اولوم. تحصیل ایتمکه، کتاب اوخوماغا اولان بویوک هوسیم سایه سینده ایگیرمی یاشا چاتان ادهك بوتون بوش وقتلریمی کتابخانالاردا کچیره دیم. تاریخ، ادبیات و فلسفه ساحه لرینه عاید کتابلارا داها چوخ مئیل کوستره دیم. بئله بیر موقعه بیرنجی دنیا محاربه سی و اونون آردینجا بویوک روسیه انقلابی باش ویردی.» (۱)

م. ج. پیشهوری نین سیاسی فعالیتی ده محض همان دوردن باشلانمیشدیر. ئوز سوزی ایله ده ایلك اجتماعی انقلاب او قیانسوز دورین دیگر گنج لری کیمی اونودا بیریندن تره ده درک سیاسی مبارزه میدانینا توللامیشدیر. ۱۲۹۶ -نجی ه. ش. ایلین اوللرینده «آچیق سوز» غزه ته سینده «میرجعفر سیجوا آزاده» امضاسی ایلك درج اولونموش معلومات دان کورونورکه، م. ج. پیشهوری ۱۹۱۷ -نجی ایله ده روسیه ده باش ویرمیش فتورال انقلابی دورینده کتله وی حرکاتدا اشتراك ایتمیشدیر. (۲)

بودورده او ایران سوسیال دموکرات فرقه سینین قفقازداکی تشکیلاتلارینین اجلاس - لاریندا اشتراك ایدرو فعالیت کوستریدری. م. ج. پیشهوری همین دورده کی فعالیتی حقیقته بئله یازمیشدیر: «من روسیه ده یاشایان ملت لرین آزادلیق مبارزه سینده یاخیندان اشتراك ایتمیش ایران گنج لریندن ایدیم. منی بویوک شرفلی ایشه جلب ایدن، عامل آزادیخواهلیق مبارزه سیندن باشقا، بیرده منسوب اولدیغم ملت حقیقه کی دوشونجه لریم اولموشدور. من بیلیردیم که، وطنیمین و ملتیمین نجاتی و سعادت ی روسیه انقلابچی لارینین ایسته دیکلری قورولوشون اله ایدیلمه سینده باغلی دیر. من بیلیردیم که، اگر روسیه ده شانلی لنین بایراغیندان باشقا بیر بایراق یوکسه لرسه ایران خلق لرینین استقلالیتی و آزادلیغی همیشه ته لکه آلتیندا اولاجاقدیر.» (۳)

۱۲۹۷ ه. ش. ایلین دی آییندا (یانوار ۱۹۱۸ م.) م. ج. پیشهوری ایران دموکرات فرقه سینین باکی تشکیلاتینین اورگانی اولان «آذربایجان جزه لاینفک ایران» غزه تینده فعالیتیه باشلا بیر. او همین غزه تین صحیفه لرینده ایران دموکراتلاریندان چوخ بویوک سیاسی موقع توتدوغونى نمایش ایتدیریر. غزه تین بیرینجی نمره سینده م. ج. پیشهوری ایرانین مترقی اجتماعی قوه لرینین فعالیتیندن، بویوک اوکتوبر سوسیالیست انقلابینین ایرانا تاثیر کوسترمه سیندن، ئولکه ده ترقی پرور تشکیلاتلارین فعالیتی ایچون یارانمیش امکانلاردان سوز آچمیشدیر. داها سونرا او، بویوک لنینین یاراتیغی ایلك فعله - کندلی حکومتینین بوتون گیزلی مقاوله - لری لغو ایتمه سینى، انگلتره حکومتینین ایراندا توره تدیکی فتنه لری نظره چاتدیر اراق ینی شرایطده ارتجاع و امپریالیزم علیه نه مبارزه ایچون بوتون ایران خلق لرینی اتحاد و اتقاقا دعوت ایتمیشدیر. (۴)

۱- «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر ۱۳۲۲ -نجی ایل، نمره ۹۱.

۲- «آچیق سوز» غزه تی، ۲۶ آپریل ۱۹۱۷ -نجی ایل، نمره ۵۸.

۳- «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر ۱۳۲۲ -نجی ایل، نمره ۹۱.

۴- باخ: «آذربایجان جزه لاینفک ایران» غزه تی، ۲۸ یانوار - فورال ۱۹۱۸ -

نجی ایل، نمره ۱-۳.

معلوم دیرکه، «آذربایجان جزء لاینفک ایران» غزوتینین داربستال محیطی م.ج. پشهورینی هئجده اوزون مدت تاملین ایده بیلمزدی. اوئوزی ایچون دها گنیش فعالیت میدانی تاملی ایدی. بونا گورده م.ج. پشهوری ۱۲۹۸ ه.ش. سنجی ایلین اورتالاریندا محمد متح اللهزاده، یوسف یعقوب و بهرام آقازاده نین ضمانتی اساسیندا ایران عدالت فرقه سینین باکی تشکیلاتی سیرالارینا داخل اولور. بودورده او ترقی پرور ایرانلار طرفیندن باکیدا آپیلیمیش «اتحاد» مدرسه سینده معلم لیک ایدیر، عدالت فرقه سینین بایراغی آلتیندا ایران خلق لرینین آزادلیغی یولوندا کرکین مبارزه آپاریر، آذربایجانین کورکملی انقلابچیلاری، او جمله دن نریمان نریمانوفلا سیخ امکد اشلیق شرایطینده آذربایجاندا سووت حاکمیتینین برپا اولونماسینا چالیشیر.

م.ج. پشهوری نین رسام فرقه سیرالارینا قبول ایدیلمه سی ایله علاقه دار اولاراق ایران عدالت فرقه سینین مرکزی کومیته سی اونوی فرقه نین اورگان «حریت» غزوتینین مسؤل رداکتوری تعیین ایدیر. م.ج. پشهوری نین همین وظیفه ده چالیشماسی آذربایجاندا سووت حاکمیتینین قورولدیغی گونده دک (۲۸ آپریل ۱۹۲۰ م.) دوام ایتیمیشدیر. او، غزوتین نشر ایدیلدیگی دوره کی آغیر سیاسی شرایط حقیقته بئله یازمیشدیر: «... «حریت» نشره باشلاپاندا وضعیت ائله مدهش، ائله وخیم ایدی که، انگلتره کماندان- لیمینین تعقیبی قورخوسوندان اداره میزین (عنوانینی) بئله آشکار مورته یازابیلیمزدیک. لاکن بیزده توتدیمیز یولدا متانت کوستردیک، لازم گلدیکه معاندلریمیزه جواب یزدیک». (۱)

قید اولونان دوره م.ج. پشهوری ایراندا چوروموش شاهلیق اصول اداره سینیی، حاکم دایره لرین ساتقین لیمینی، امپریالیست لرین ایرانداکی مستملکه چیلیم سیاستینین کسکین تنقید آتشینه توتوموش و توره نمیش فلاکتین ایران خلق لرینین خلاص اولونماسینین یگانه یولونی اجتماعی انقلابدا گورمیشدیر. مثلاً «انگلتره و ایران» سرلوحه لی مقاله سینده یازمیشدیر: «... نه قدرکه، ایران ملتلی اله سلاح آلیب ئوز حقوق و استقلالیت- لرینین دشمنی اولان انگلتره نی مملکت لریندن اخراج ایتمه میشلر، ایرانا مستقل بوردولت دیمک ممکن دگلدیر. محض بو نظره بیز ایران خلقینی انقلاب ادعوت ایدیریک». (۲)

همین دوره م.ج. پشهوری عین حالدا بو یوک اوکتیابر انقلابینین یورولماز تبلیغات- چیسیمی چیمیش ایده رک ئولمز لنینن ایده یالارینی یایماق یولوندا، روسیه انقلابینی مدافعه ایتمک یولوندا وار قوه ایله چالیشمیشدیر. او، روسیه ده کی انقلابی حادثه لر حقیقته بئله یازیردی: «روسیه انقلابی کومونیزم دورینی یاخینلا دیرماقدان ئوتوری هر بیر مانعه نی آغیدیر. هر بیر سدی اورتالیغدان کوتورور. اونون قارشیمسینی آلماق ایسته- ین قوه لر ایسه گونی- گوندن کوچدن دوشور، گونی- گوندن آزالیب محو اولوب کیدیرلر... ایندی قارانیققدان اوسانیمیش، ایگرنیمیش، نفرت لنمیش بشریت آرتیق بشیقلی بیر عالمه کئچمک ایسته بیر... دنیانی یینی لشدیریب، خیالاندیران البته که، غربین قارانیق، بولوتلی سماسی دگیل، شرقین بارلاق گونشی آلتیندا یا شا یانلار اولال- جاقدیر... مسکوادا ایشقلانمیش مشعل هر بیر طرفه ایشیق سالیر». (۳)

۱- «حریت» غزوتی، ۲ یانوار ۱۹۲۰- سنجی ایل، نمره ۴۲.

۲- «حریت» غزوتی، ۱۳ اوکتیابر ۱۹۱۹- سنجی ایل، نمره ۲۴.

۳- «حریت» غزوتی، ۲۲ دکابر ۱۹۱۹- سنجی ایل، نمره ۳۹.

۲. ج. پیشه‌وری بویوک اوکتیبایر انقلابینین تاثیر نتجه‌سینده نهایت بیرگون ایراندادا آزادلیق گونشینین دوغاغاغینا امید بسله یهرک پرولتاریاتی تحقیرایدنلره، آلدادیجی زفورملار یولی ایله کتله لرین گوزونندن پرده آسماغا چالیشانلار اخطا بادیردی؛ وطنیمیزده کتله لرین ان کیچیک پیخیشلاری بئله بویوک بیر انقلابین بشارتی دیر. ایرانین موجود اصول ادارسی عسرو زمانه نین اقتضاسینا مطابق دگیلدیر. قوی ایراندان شر اولونان انگلتره روزنامه لری بیزی پالتاری جبریتی، ایاق یالین آدلاندیرسینلار. اونولابیز افتخارایدیریک. کله جکده اونلار اپالتاری میزیندا جبریلماسینا سبب کیم اولدیغینی معلوم ایده ریک... اگر اونلار دنیانی بوروموش انقلاب ایشیغینی گورمه ییر لسه کوره نلردن سوروشونلار... (۱) باکی نین انگلیس مدخله جیلری طرفیندن اشغال اولوندیغی و تورک اور دولارینین باسقی نینا معروض قالدیغی دورلرده م. ج. پیشه‌وری مدخله جیلر علیهنه عنادجیل مبارزه آپارمیش و اونلارین ال ایتیلاری اولان مساواتچیلار، دانشاقلار و گرجی منشویک لرینین خیانتکار نیتلرینی افشا ایتمیشدیر. او، آذربایجانلیلارلا ارمنی لر آراسیندا توره دیلمیش ملی اختلافین ماهیتینی کتله لره آچیب گوسترمیش و همین فلاکتین نجه خلاص اولماق یولونئی نشان ویره رک یازمیشدیر: «ارتیق هامیمیز گوروریک که، دانشاقل ایله مساوات فرقه لرینین حاکمیتی مسلمان-ارمنی قیرغینی یارادیر. اونلارین ایکی سیده هم ارمنی، هم مسلمان فقرای کاسبه سینین محوینه سبب اولور. اونون ایچونده ارمنی-مسلمان فقرای کاسبه سی... اوفرقه لرین ایکی سینی ده ایش باشیندان قوومالی، یئرلینده جماعت حکومتی تکیب حربه ارمنی-مسلمان کندلی و فعله لرینین حاکمیتی ایله ختاه ویره لیدیر». (۲)

۱۲۹۸-۱۲۹۹ ه. ش. (۱۹۱۹-۱۹۲۰ م.)-نجی ایللرده، م. ج. پیشه‌وری «حریت» غزه تینی نشر ایتمکله یاناشی ایران عدالت فرقه‌سینین مرکزی خارجی بوروسیندا کاتب کیمی ده چالیشمیش و ایرانین مختلف یئرلینده فرقه نین تشکیلاتلارینی یاراتماغا سعی گوسترمیشدیر. آذربایجاندا سووهت حاکمیتی نین قطعی غالبیتی مبارز میرجعفری حلدن آرتیق سئویندیرمیش و اونون انقلابی روحیه سینی داها دایو کستلمیشدیر. آذربایجاندا حاکمیتین انقلاب کومیته سی ایله کتله لری ایله علاقه دار اولاراق «پاشاسین مستقل آذربایجان شوراحکومتی» سرلوحه لی مقاله سینده بئله یازمیشدیر: «ایکیرمی سگیز آپریل آذربایجانلیلار ایچون بیرمای قدر عزیز تاریخی عیددیر. پاشا انقلابی قیرمیزی آذربایجان! سنین جهان فقرای کاسبه سی کتله عامه سینین بومعنویتینی تشکیل ایتمگه حقین واردیر». (۳)

بودورده م. ج. پیشه‌وری آذربایجان دیلینده «کومونست» غزه تینین نشر اولونماسی ایشینه آکتیو یاردیم گوستردیکدن بلافاصله سونرا وطنه قاییتماغا تله سیر. معلوم اولدیغی کیمی او وقت ایرانین هر یئرینده، خصوصیله آذربایجان، گیلان و خراسان ایالت لرینده دوگوراک حرکت گنیشلمکده ایدی. آزادلیق یولوندا مبارزه ایده ن قوه لرین تضیقی نتجه سینده اشغالچی انگلیس قوشونلاری قروینه کری چکیلمیش و جنگلی لر رشت شهرینی توتوموشدولار. بئله بیر شرایطده ایران عدالت فرقه سی اولکده ده داخلی ارتجاعچیلار و مدخله چی امپریالیستلر علیهنه، منفور و ثوق الدوله قرار داینین لفظ اولونماسی یولوندا

۱- «حریت» غزه تی، ۱۹ مارت، ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۵۷.

۲- «حریت» غزه تی، ۲۲ آپریل، ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۶۷.

۳- «حریت» غزه تی، ۳۰ آپریل، ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۶۹.

واحد مبارزه جبهه‌سی یار اتماغنا چالی شیردی. محض همین مقصدله فرقه جنگلی لرحر کاتینین باشچیلاری ایله علاقه یار اذیر. ۱۲۹۹-نجی ایل خرداد آیینین اوللرینده (۲۳ مای ۱۹۲۰م) میرزا کوچک خانلا دانیشیقلا ایتمک ایچون م.ج. پیشه ورنین باشچیلیقی ایله رشت شهرینه خصوصی نماینده هیئتی گوندریر. هیئتین یار دیغی دانیشیقلا موفقیته نتیجه لنیرو خرداد آیینین اورتالاریندا، یعنی ۱۹۲۰-نجی ایل ایون آیینین ۴ نده کیلان جمهوری حکومتینین تشکیلی اغلان اولونور. م.ج. پیشه وری ایسه مذکور انقلابی حکومتین خارجی ایشلر وری تعیین ایدیلمیر. او، حیاتینین همین دورلریندن بحث ایدره ک یاز میشدیر: «...وقتی تلف ایتمه دن اورایا (کیلانا) تله سدیم، اوگونکی دوستلاریمدن بیر چوخونون بیلدیگی کیمی اورادا دا اتمابیرینجی سیرادا ایدیم، غزه ت چخاریر، نطق ایدیر، ملی مقصدلری ایره لی لتمک خاطرینه انجتن وسسولیتلی ایشلری عهدیه کوتوروردوم. اووقت من گنج ایدیم، ایش، فعالیت و اینام منی ایره لیه چکیر، تانیتدیریر، موزایسته کیمدن اسیلی اولما یاراق آزادیخواه لارین سیرالاریندا منیم ایچون نفوذو اعتبار قازاندیریردی. بوا یسه منی داها دا تشویق ایدیردی. حاضر دا بیر چوخولاری حزب توده ایرانین سیرالارینا داخل اولموش صمیمی دوستلاریملا بیرلیکده اووقت کننده، شهرده، جبهه ده، توپ آتشلری آلتیندا ایره لی له بیرو دیوشوردیک. روحوموزی غدا لاندیران یالئیر ایمان وعقیده ایدی. اله قلم آلدیقده و یا خود هر هانسی آدیمی آتماق ایسته دیکده منافعی اوغرونما مبارزه ایتدیگیم منصفه همیشه گوزومون ئونونده جانلانیردی...» (۱)

بودورده بوتون ایراندا، خصوصیه آذربایجان، کیلان و خراسان ایالت لرینده کتله وی آزادلیق حرکاتینین گوجلنمه سی، ایران عدالت فرقه سینین ئولکده داخلینده اووقته ده ک گیزلی شرایطه فعالیت کوسترمکه مجبور قالمیش تشکیلاتلاری ایچون الویریشلی شرایط میدانا کتیردی. معلوم اولدیغی کیمی بودورده ئولکهنین فتو دال، روحانی، بورژوا و خیردا بورژوا طبقه لرینه منسوب بیرسیرا سیاسی تشکیلاتلاری، او جمله دن «اعتدالیون»، «اتحاد ترقی»، «اتحاد اسلام»، «دموکرات تشکیلی» و «دموکرات خلد تشکیلی» کیمی فرقه و جمعیت ل ایرانین سیاسی واجتماعی حیاتیندا اساسلی تبدلات یار اتماق ایشینده عاجز اولدیقلارینی آرتیق کوستر میشدیلر. بئله بیر شرایطه ایراندا کی مبارزه لرین واحد مرکزینی یار اتماق، ارتجاع و امپریالیزم علیه نیه مبارزه ده داها اعتبارلی و نفوذلی قرارگاه عمله کتیرمک لازم ایدی، بومقصدلر ایسه یالئیز ایران کومونیست فرقه سینین یارادیلماسی ایله اله اولونا بیلردی. همین ضرورتی چوخ دوزگون صورتده درک ایتمش ایران عدالت فرقه سینین رهبرلیگی ۱۲۹۹-نجی ایلین اوللریندن اعتبارا (مای ۱۹۲۰م) کنیش حاضرلیق تدبیرلرینه باشلاییر. م.ج. پیشه وری بوا یسته خصوصیه بویوک فعالیت کوستریر. او ۲۳ نفرلیک هیئته بیرلیکده انزلی شهرینه گیده رک ایران کومونیست فرقه سینین بیرینجی قورولتاینی کچیرمک ایچون مقدمه فراهم ایدیر. نهایت اردیبهشت ۱۲۹۹-نجی ایلده (۲۲ ایون ۱۹۲۰م) انزلی ده ایران کومونیست فرقه سینین بیرینجی قورولتای آچیلیر. قورولتاین نماینده لری آقازاده، علیخانوف، سلطانزاده، میربشیر قاسم اوفلا بیرلیکده م.ج. پیشه ورنی ده قورولتاین ریاست هیئتی عضولیکینه سئچیلر. او، عدالت فرقه سینین خارجی بوروسینین فعالیتی حقیقده معروضه ایدیر. فرقه نین رهبر اورگانلارینا کئچیریلن سئچگی لرنه نتیجه سینده

م.ج. پیشه‌وری ایران‌گومونست فرقه‌سی مرکزی‌گومسته‌سینین عضوی‌انتخاب‌اولونورو تبلیغات اوزه‌ره مرکزی‌گومسته‌نین کاتبی‌تعیین‌ایدیلیر

۱۳۰۰ ه.ش. -نجی‌ایلین تیر‌آییندا (ایون-ایول ۱۹۲۱ م.) م.ج. پیشه‌وری ایران‌گومونست فرقه‌سینین تبریز شهر تشکیلاتینین اعتبار‌نامه‌سی اساسیندا III کومو-نست انترناسیونالینین اوچونجی‌کنگره‌سینده رسمی‌نماینده‌حضتی‌ایله اشتراک‌ایدیر. (۱) کنگره‌ئوزایشینی قور‌تاردیق‌دان سونرا اوتهران‌شهرینه قاید‌اراق ایران‌گومونست فرقه‌سی مرکزی‌گومسته‌سینین ریاست هیئتی‌عضوی‌کیمی‌فعالیت گوستریرو فرقه‌نین نزدینده تشکیل‌ایدیلیمیش همکارلار‌اتفاقینین مرکزی‌اورگانی اولان «حقیقت» غزه‌تینی نشر‌ایدیر. م.ج. پیشه‌وری ئوزاجتماعی‌فعالیتینین‌مذکور‌دورلری حقیقته‌بئله‌یاز‌میشدیر: «جنکل‌نهضتی سون‌اچاتار-اچاتماز بیز‌تهران‌دافعال‌سیاسی تشکیلاتلاردان علاوه،‌یدی‌مین نغردن آرتیق‌عضوی اولان‌همکارلار اتفاقینین مرکزی‌شوراسینی‌دا تاسیس‌ایتمیشدیک. همکارلار‌اتفاقینین مرکزی‌شوراسی «حقیقت» غزه‌تیندن عبارت‌ئوز اورگانی‌نی‌یاراد‌ایلمیش‌ایدی. اوگونکی آزادلیخواه یول‌داشلار طرفیندن یازیلیمیش بیر‌نجه‌مقاله استثنای‌ایدیلیمک شرطی‌ایله قید‌اولونان غزه‌تین‌بوتون باش‌مقاله‌لری منیم‌قلمیم‌ایله یازیلیمیشدیر... بیز «حقیقت» غزه‌تینی‌نشر‌ایتمیشیمیز زمان‌مقاله یازان،‌علمی‌موضوعلار حقیقته‌رای‌سویله‌ین آداملار اولدیک‌چا آزایدی،‌سیرالاریمیزدا علملردک‌تری،‌عالی‌تحصیلی اولان آداملار،‌ دیپلم‌ساحلری یوخ‌ایدی.» (۲)

همین‌دورده قید‌اولونان بوتون‌چتین‌لیکلره باخما‌یارق‌م.ج. پیشه‌وری یورولماق بیلمه‌دن چالی شیر،‌ بوتون‌وارلیغینی و ذکاسینی ایران‌زحمتکش‌لرینین ارتجاع‌وامپریالیزم پنجه‌سیندن خلاص اولونماسی‌کیمی‌بویوک ایشه‌حصر‌ایدیر. موقتی‌مفلوبیتلر و رضاخان دیکتاتوراسینین ایران‌اوزرینه چوکمکه اولان‌دهشتلی کابوسی بوتین‌مبارزی‌مایوس‌ایتمیر،‌ او،‌ گیلان‌باتاق‌لیقلاریندا،‌ مان‌اندران‌مئشله‌رینده،‌ تبریز‌کوچه‌لرینده‌توکولموش آل‌قانلاری ایران‌خلقلرینین مبارزه‌سی تاریخینده‌آچیلیمیش یینی‌شانلی صحیفه‌لر کیمی قیمت‌لندیریر و کتله‌لرین قطعی‌غلبه‌سینه درین‌اینام بسله‌بیر.

م.ج. پیشه‌وری رضاخانین دیکتاتورلیق تمایل‌لرینی حسن‌ایتدیگی ایلمک گوندن اعتبارا اونون علمیه‌نه تام‌شجاعته‌ قیام‌ایدیرو همین‌شرفلی مبارزه‌سینی رضاخان اصول‌اداره‌سینین مفلوبیتینه‌ده‌ک‌بیر‌آن‌بئله‌ دایاندیر‌میر. رضاخانین تهله‌ک‌لی‌ایشلری اوزه‌ریندن پرده‌گوتورولمه‌دیگی و اونون‌منفور نیتلری‌هله‌ظاهر اولما‌دیضی‌دورلرده م.ج. پیشه‌وری جوخ‌دوزگون اولاراق‌درک‌ایتمیشدی‌که،‌ رضاخان نه‌کیمی‌مقصد‌گودور،‌ ئوز‌مقام‌پرستلیک وطمعکارلیضی‌ایله‌ئولکه‌ندی هانسی‌گردابه سوق‌ایتمک نیتینده‌دیر. م.ج. پیشه‌وری همین‌دور‌دن‌بحث‌ایده‌رک‌بئله یاز‌میشدیر: «اوگون بیزیم‌وضعیتیمیز چتین‌واغیر‌ایدی. لاک‌ن‌ئوز احساساتیمیزین،‌ هابئله ایران‌زحمتکش‌صنغینین‌آدلی‌سانلی‌نماینده‌لرینین بیر‌لیکی سایه‌سینده‌گنجیمیش‌شاه‌علمیه‌نه‌هجوملاریمیز گونی-گوندن داها‌شدتلی،‌داها‌داغ‌یدی‌چو داها‌محکم اولوردی... بو‌افتخارلی مبارزه‌دوققوز‌ایله‌قدر‌دوام‌ایتمیشدیر. رضاخانین‌بیر-

۱- III کومونست انترناسیونالینین اوچونجی‌کنگره‌سی ۱۹۲۱-نجی‌ایل‌ایون‌آیینین ۲۲‌سیندن‌ایول‌آیینین ۱۲‌نده‌ک‌مسکوا‌شهرینده‌کچیر‌ایلمیشدیر.
۲- «آزیر» غزه‌تی، ۱۵‌آذر ۱۳۲۲-نجی‌ایل،‌نمره ۹۱.

بیرینین آردینجا غالب کلبغضبله اشغال ایتمدیکی بوتون سنگرلرده ئوز سینه میزی قالخان ایتمیشدیک» (۱).

۱۳۰۱ هـ.ش. (۱۹۲۲ م.) - نجی ایلده تهراندا پولیس تعقیباتینین شدتلمهسی و «حقیقت» غزه تینین توقیف ایدیلمهسی ایله علاقه دار م.ج. پشهوری ایران کومونست غرقهسی مرکزی کومیته سینین جنوب بوروسینین مسؤل کاتبی تعین ایدیلمهس و ۱۳۰۲ هـ.ش. (۱۹۲۳ م.) - نجی ایلده ک افغان شهرینده فعالیت کوستریر. لکن رضاخان پولیسی اورادادا پیشهوری یه آچیق فعالیت امکانی ویرمیر. کوچلی تعقیبات بوتون فرقه عضوری کیمی م.ج. پیشهورینی ده کیزلی شرایطه کئچمک مجبوریتینده قویور. او همین دوری بئله تصویر ایتمیشدیر: «رضاخانین میدانان ایتلمهسی ایله بیزیم دویوش جریانیمیز باشقا یولا دوشدی. رحیمیز اعداملار، حبسو سورگونلرین باشلانماسی ایله علاقه دار اولاراق بیز تاکتیکامیزی دکشمک مجبوریتینده قالدیق. حبسو لرو باسقیملار یولی ایله کیزلی فعالیت مرکزیمیزی دورت دفعه داغیتدیلا. لکن آزادلیق یولونون عسکرلی حساب اولونان بیز لر ئوز پستلاریمیزی ترک ایتمه دن بشینجی مرکزی تشکیل ایتمک، ئوز مطوعات فعالیتیمیزی آوروپا کوچوردوک. بوزمان مختلف یوللارلا غزه ت و ژورناللاریمیزی رضاخان پولیسینین ایران سرحدلرینه چکدیکی چین دیواریندان کچیره ره ک ئولکه نین داخلینه چاتدیریدیق... همین ایللرده کیزلی صورتده نشر اولونوموش شبناملر، اعلامیه لر، کتابو مجموعه لر بیزیم اجتماعی حیاتیمیزین و کیزلی فعالیتیمیزین ان پارلاق نمونه لرینی تشکیل ایدیر» (۲).

یوخاریدا قید اولوندیگی کیمی بو آغیر شرایطه آزاد یوخا اهلارین فعالیتی تام دو ققوز ایل دوام ایتمیشدی. م.ج. پیشهوری بودورده اجتماعی مبارزه نین بوتون جهته لرینده سون امکاناته ک مقاومت کوستریمشدر. نهایت رضاخان پولیسی ۱۳۰۹ - نجی ایلین دی آییندا (دکابر ۱۹۳۰ م.) ایران کومونست فرقه سینین بیر سر اقا با قجیل نماینده لر ایله بیر لیکه م.ج. پیشهورینی ده حبسه آلمشدر. همین تاریخدن اعتبار تام اون بیر ایل مدتینده اونی حبسه ساخلامیشلار. لکن قمر قاجار آدلانان ده شتلی زندانین او جادیوار لاری و قالین دمیر قابیلاری مبارز میر جعفرین اراده سینو قیرما غا قادر اولمورا، ان آغیر پولیس تضییق و اولما زین عذاب اشکنجه لر ی قارشیسیندا ئوز یولاد اراده سی ایله مقاومت کوستریر. ان ته لکه لی شرایطه بئله مبارزه دن کثری چکیلمیر. م.ج. پیشهوری ئوز حیاتینین مذکور دوریندن بحث ایدره ک بئله یاز میشدیر: «... نهایت ۱۳۰۹ - نجی ایلده حبسه آلیندیق. عده میر جوخ ایدی. یولداشلاریمیزین اکثری زنداندا یویوک مقاومت و متانت کوستردیلر. بیزدایان دیق، ووروشدیق، هفته لرله خوره ک یمه دیک، حق سوزلریمیزی دیدیک. عادی آدم لار ان ساده سیاسی موضوعلار حقیقته ئوز امانلاری ایله یازما غا جسارت ایدیه بیلمه دیکلری کونلرده بیزیم سسیمیز همیشه او جالیردی. رضاخان پولیسی بیزیمه حسابلا شیدری. ۱۸ ایل مدتینده قمرده (۲) بیزلردن باشقا سیاسی محبوس یوخ ایدی. رضاخانین بوتون جالدیق دستگاهی تام معناسیندا بیزیم علیه میزه یونلدیلمشدی. تدریجی ئولوم پولی ایله بیزی محو ایتمک ایسته بیردیلر. ان یاخشی دوستلاریمیزی ایتیردیک. ئوز موزده فیزیکی جهتنن آیا قان دوشوک. لکن احوال - روحیه میز قوتلی اولدیغی ایچون مبارزه نی دوام ایتمک دیک. نهایت ۱۸ ایلن سونرا ۵۲ نفری بیزیم بانیمیزا

۱ - «آزیر» غزه تی، ۱۲ مرداد، ۱۳۲۳ - نجی ایل، نمره ۱۷۴.

۲ - «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر ۱۳۲۲ - نجی ایل، نمره ۹۱.

۳ - مقصد تهرانین شمال شرقینده یئرلشن زندان دیر.

کتیردیلر». (۱) آذربایجان خلقینین قهرمان اوغلو، ایران کومونست فرقه سینین گورکملی خادمی تقی ابوالفتح اوغلی ارانی باشدا اولماقلا ۱۳۱۶-نجی ایلین اردیبهشت آیینده (آپریل ۱۹۳۷) اللی اوج نفرین زندانا کتیریلمه سی م.ج. پیشه ورینی مایوس ایتمیر. او، بو حادثه نی ایران آزادیخواه لاری داخلینده مبارزه احوال روحیه سینین جانلانداسی رمزی کیمی، کتله لرین سیاسی شعور سویه سینین یوکسلمه سی و رضاخان دیکتاتورلیغینین عاجزلیگی علامتی کیمی قیمت لندی ریر. او، کنج مبارزله ئوز تجربه لرینی ئوکرده دیر، پولیسین حمله لریندن دانیشر، گیزی درس گنجیر، زنداندا نهجه فعالیت ایتمک یولونی کوستریر. م.ج. پیشه وری همین دوری خاطر لایا ق بئله یازمیشر: «سککیز، دو ققوز، حتی اون ایل زنداندا قالماغیمیز باخما یارا ق روحدان دو شمه دیکیمیزی گورن بو کنجلر (۲) روحلاندیلار، بیزدن معنوی غذا آلدیلار، ایران تاریخینده قیزیل حرفلرله یازیلما سی ضروری اولان شهامت و فداکارلیقلار کوستردیلر. ایران ضیالیلارینین گوزی و چراغی حساب اولونان دکتر لار و پروفیسور لار یتمیز سیاسی مبارز لر کیمی آجلیق اعلان ایتدیلر. دیوشمولر، دیوشولور، پولیسین تحقیر لرینی آجی گولوش و استهزا ایله قارشیلادیلار. بیویک قربانلار اونلاری قورخو تماق دکیل، داهادا هیچانلاندیردی و جسارت لندی ردی». (۳) ۱۳۱۹-نجی ایله (۱۹۴۰ م.ج. پیشه وری قسر زندانیندان بوراخیلیر. لکن رضاخان پولیسی درحال اونوی کاشان شهرینه سورگون ایدیر و اورادا قیسمت نظارت آلتیندا ساخلادیقدان سونرا یینی دن حبه آلیر.

معلوم اولدیغی کیمی ایکینجی دنیا محاربه سینین باشلانما سی، رضاخانین ایراندا آلمان فاشیستلری ایچون گنیش فعالیت میدانی یاراتما سی و آلمان فاشیزمینین ئولکه داخلینده کی تخریب ایتچی لیغی ۱۳۲۰-نجی ایله دوزوملر وضعیت توره تمیش ایلی. ایراندا یوواسالمیش آلمان فاشیستلرینین ته لکه سیننی لظو ایتمک، ضد فاشیست اتقاقی ایچون تاخیر سالینما ز ضرورته چئوریلیمش دی. بونا گوره ده ۱۳۲۰-نجی ایل شهر یور آیینین اوچونده (۲۵ آوگوست ۱۹۴۱) سووه ت اوردوسی حمله لی (۱۹۲۱-نجی ایله باغلانمش سووه ت-ایران مقاله سینین آلتینجی بندینه اساسا ایرانا وارد اولدی. انگلیس قوشونلاری دا ئولکه نین جنوب منطقه لرینی توتدی. هیتلرین ال آلتی سینا چئوریلیمش رضاخان انگلتره مستلمک چیلرینین یاردیمی ایله ئولکه دن قاچدی و اونون ایگرمی ایلیک دیکتاتور لیغی سونا چاتدی. بئله بیر شرایطه بیر سیرا سیاسی محبوسلار کیمی م.ج. پیشه وری ده ۱۳۲۰-نجی ایل شهر یور آیینین ۲۳-نده (سپتامبر ۱۹۴۱). کاشان زندانیندان بوراخیلیس تهرانا گلدی. لکن ایگرمی ایلیک ترور و تضییق آرتیق ئولکه نین بوتون ترقی پرور تشکیلات-لارینی داغیمیش ایلی. م.ج. پیشه ورینین دیدیگی کیمی اونلار سلیمان میرزا محسن اسکندری نین (۴) ایونده قبول اولوندیق لاری وقت ایراندا تشکیلات، مطبوعات، جمعیت آدلانسی هئچ بیر واسطه یوخ ایلی. حتی بیر شه توپلا شماق بئله آزاد بوخواه لار ایچون چوم ته لکه لی ایلی.

قید اولونان بوتون چتین لیک لره باخما یارا ق م.ج. پیشه وری ئوز توکنمز انرژیی ایله یینی دن فعالیتله باشلا ییر و ئوز مسلک داشلاری و یولدا شلاری ایله بیر لیکه ایران زحمت-

۱- «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۹۱

۲- مقصد اللی اوج نفر دیر.

۳- «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر ۱۳۲۲ ایل، نمره ۹۱.

۴- مشهور انقلابچی سلیمان محسن اسکندری حزب توده ایرانین موسس لریندر

اولموش، ۱۳۲۲-نجی ایل دی آیینین ۱۷-سینده (۸ یانوار ۱۹۴۴) تهراندا وفات ایتیمش دیر.

کشورینین یئنی قرارگاهینی یاراتماق ایشینده فعال اشتراك اییدیر. دیگر طرفدن او، ژورنال-
 لیستلیک اختصاصینی دا اونومایب «آذیر» غزه تینین نشری ایچون مقدمه حاضر لایرو
 ۱۳۲۲-نجی ایل خرداد آیینین اولینده (۲۳ مای ۱۹۴۳) غزه تین ایلک نمره سینی ایران
 اجتماعیتینه تقدیم اییدیر. م.ج. پیشه وری همین نمرده اولک نین ساتقین حاکم دایره لرینین
 ایگرنج و مردار طبعیتینی افشا ایده ره ک تام شجاعتله آچق صورتده یاز میشدیر که، رضاشاهلا
 ائکدا شلیق ایتمیش تهله کله طبعه لره قارشى «آذیر» غزه تی عناد جیل مبارزه آپارماق
 یولونی زحمتکش لره ئوگر تمکه چالیشا جاق دیر. قید ایتمک لازم دیر که، م.ج. پیشه وری همین
 غزه ت واسطه سیله ایران دامار کسیرم-لنینیزم مفکوره لرینی تبلیغ ایتمیش، ارتجاع و
 امپریالیزم علیه نه مبارزه ده زحمتکش لرین یولونی اییشیق لاندیر میمش، فاشیزم ایده-
 اولوژی سینه سارسیدیجی ضربه لر اندیر میشدیر.

معلوم اولدیغی کیمی بودورده ایران مجلسینین اون اوچونجی دوره سینین سونا
 جاتماسی ایله علاقه دار اولراق حزب توده ایرانین مرکزی کمیته سی مجلسین اون-
 دوردنجی دوره سینه کچریله جک سیجکی لرده اشتراك ایتمکی، ارتجاع و امپریالیزم
 علیه نه مبارزه ده پارلمان تریبوناسیندان بیرواسطه کیمی استفاده اولونماسینی
 قراره آلیر.

بئله لیکله حزب م.ج. پیشه وری نی ده ئوز سیمانیمش عسگر لریندن بیر کییمی نامزد
 گوستریر. بو حادثه نی اجتماعی مبارزه میدانیندا داهابیر سنگر ایره لی چکیلمک کیمی
 قیمت لندیرن م.ج. پیشه وری همان دورده بئله یاز میشدیر: «اجتماعی وظیفه لر بیزیم ایچون
 مقصد دگیل، یالئیز بیر واسطه دیر... اوتوز ایل بوندان اول باشلا ییب شرفله دوام ای تدر-
 دیکیمیز مرام و مقصد لریمیزین آردیجیل لاریندان بیر عده سی بوگون ایران مجلسینه نماینده
 سئجیلمیشلر. (۱) دکتر رضا رادمش و سایر ه لری مجله گیده جکلر. اونلار بیزیم آرزو و
 ایستک لریمیزی مجلس تریبوناسیندان خلقه جات دیر اچاقلار. بیزده موفق اولدیقیمیز نقدیوره
 شبهه سیز که، ئوز وظیفه مزه عمل ایده جه بیک. باشقا آداملار مجلس و اونون نماینده لیکنی
 آیری جور باشادوشورلر. بیزیم نظریمیزده ایسه اورا معین حجه دن باشقا بیر شئی دگیل.
 اورا دادا مبارزه، دیوش و فداکار لیک بیزیم انتظاریمیز دیر...» (۲)

م.ج. پیشه وری نین حزب توده ایران طرفیندن مجلس نماینده لیکنه نامزد گوستریلمه سی ایران
 ارتجاعینی تشویشه سالدی، سهیلی لر، تدین لر، ژنرال مقدم لر، بیروسوله بوتون ارتجاعی عنصر لر
 تبریز سئجکی دایره سینده اونون علیه نه فعالیتنه باشلا دیلار، سس لری پارچالاما ق مقصدی
 ایله ایکی یوز نفر دن آرتیق آدامین نامزد لیک ای ره لی سورولدی. لکن بوتون بو فیریلداقلار
 باخمایاراق تبریزین مبارزو ساییق زحمتکش لری اون بشرمین بددی یوز هشتاد سله
 م.ج. پیشه وری نی ایران مجلسینه وکیل سئجدی. ایران ارتجاعی بو پارلاق غلبه قارشیمیندا
 یئنی حیله یه آل اتاراق تبریز وکیل لرینین اعتبار نامه لرینی تصدیق ایتمک ایشین سوروندور-
 مه یه سالیب وقت قازانماق حسابینا پارلمان نام. م.ج. پیشه وری نین علیه نه ساتقین عنصر لردن

۱- ایران ملی مجلسینه کچیریلن سئجکی لر بیر قایدا اولراق آلتی آی مدتینده دوام
 ای تیکی ایچون بعضی یئر لرده نامزدلر گوستریلدیکی حالدا دیگر یئر لرده آرتیق سئجکی لر
 سونا چاتیر و نماینده لر معین لشییر.

۲- «آذیر» غزه تی، ۱۵ آذر، ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۹۱

عبارت مخالفت‌خوالتندی. بئله لیکله پارلمانین ۲۲ تیر ۱۳۲۲—نجی ایل (ایون ۱۹۴۴) تاریخلی اجلاسیندا م.ج. پیشه‌وری نین وکیل لیک اعتبارنامه‌سی ۷۷ موافق رای قارشیسینده؛ اللی مخالف رای ایله رد اولوندی.

م.ج. پیشه‌وری بو حادثه‌نی ایران ارتجاعینین شعورسیزلیغینین یینی تظاهری کیمی قیمت‌لندیره رک یازیردی: «ارتجاعیلار اللی غرضلی سسله اون‌آلتی مین ساده‌وپاک تبریزلی نین رایینی بوچا پیخارماقلا شعورسیزلیق اوزوندن ئوزلرینین علیهنه‌وبیزیم خیریمزه بویوک بیر آدیم آتمیشلار». (۱) بودورده او، قرخ‌دورت گونده لیک غزه‌تی بیرلشدیره ن «مطبوعاتین آزادلیق جبهه‌سی» آدلی لکال تشکیلاتدا ئوز فعالیتینی داها دا گوجلندیره رک کتله‌لی آبیلماتاق، اونلاری معنوی جهتدن سلاخلاندیرماق یولوندا وار قوه ایله سعی‌گوستریر.

م.ج. پیشه‌وری آذربایجاندا دوغولموش انقلابی شرایطی درک‌ایدن ایلك شخصیت لردن اولموشو آذربایجان دموکرات فرقه‌سی محض اونون رهبرلیکی آلتیندا بارانمیشدیر. بودوری م.ج. پیشه‌وری نین تشکیلاتچیلیق فعالیتینین و رهبرلیک استعدادینین قترتلی مرحله‌سی آدلاندیرماق اولار. محض زنگین انقلابی تجربه‌یه مالک اولان م.ج. پیشه‌وری نین تشکیلاتچیلیق مهارتی ومدیرک رهبرلیکی سایه‌سینده آذربایجان دموکرات فرقه‌سی قیسا مدت عرضینده آذربایجانین بوتون زحمتکش طبقه‌لرینی و ملی قوه‌لرینی ئوز بایراغی آلتیندا توپالیب تاریخی خلق حرکاتی یارادایلمیشدیر.

آذربایجان دموکرات فرقه‌سینین بیرینجی کنکره‌سینده بیرسسله فرقه‌نین صدرلیکی وظیفه‌سینه سئچلمیش م.ج. پیشه‌وری تاریخی اون‌ایکی شهر یورباننامه‌سینین حاضر—لانماسیندا، آذربایجان روزنامه‌سینین نشر ایدیلمه‌سینده، آذربایجان خلقینین ملی طلباتینین ایره‌لی سورولمه‌سی ومدافعه اولونماسی ایشینده بیرینجی درجه‌لی رول اوینامیشدیر. او، آذربایجان دموکرات فرقه‌سینین رهبرلیکی آلتیندا آذربایجان خلقینین ۲۱ آذر نؤضتی نی تشکیل ایتیمیشدیر. بونهضت غلبه‌چالایقدان سونرا آذربایجانین ملی مجلسی م.ج. پیشه‌ورینی آذربایجان ملی حکومتینین باش‌وزیری تعیین ایتیمیشدیر. محض همین حکومت ایران چرچوه‌سی داخلینده آذربایجان خلقینین تعیین مقدرات حقوقینی برپا ایدره رک آذربایجانلیلارین ئوز آنادیللرینده دانیشمالاری، یازیب‌اوخومالاری ایچون شرایط یاراتدی. مدرس‌لرده آنادیلینده درس کچیلمه‌سینی تامین ایتدی. عمومی اجباری تحصیل اصولینی حیاتاکچیرتدی. سوادسیزلیغین کوکونی کسمک ایچون قطعی آددیملار آتدی. آذربایجاندا ایلك دفعه اولاراق دارالفنون تاسیس ایتدی، فعله‌لر ایچون سککیز ساعت لیک ایش کونی و مترقی امک قانونی فراهم ایتدی، بوتون ایران مقیاسیندا ایلك دفعه اولاراق قادینلارین گیشی لرله برابر حقوقلی اولماسینی حیاتاکچیردی، بیرتک ایران دگیل، بوتون یاخین و اورتاشرق ئولکه‌لری ایچون انقلابی اهمیته مالک اولان تورپاق اصلاحاتی اجرا ایتدی. آذربایجانین شهروندلرینده تاریخده مثلی گورونمه‌یش آبدلیق ایشلرینه باشلادی.

م.ج. پیشه‌وری نین باشچیلیق ایتدیگی آذربایجان ملی حکومتینین بیر ایل عرضینده حیاتاکچیردیگی مذکور تدبیرلر حتی آذربایجان خلقینین قاتی دشمنلری طرفینده اعتراض اولونموشدور. غریبن ارتجاعچی دایره‌لرینه منسوب مطبوعات دفعه‌لرله یازیمیشدیرکه، م.ج. پیشه‌وری نین رهبرلیک ایتدیگی ملی حکومت بیر ایل عرضینده آذربایجاندا یاریم عصر لیک فعالیت گوسترمیش دیرو بواصلاحات انکار ایدیلمز دیر.

آمریکا امپریالیزمینین فعال یاردیمی ایله ایران ارتجاعینین آذربایجانا خیانتکار باسقینی و شاه پرست جالدار طرفیندن آخیدیلان قانلار م.ج. پیشه ویرینی حددن زیاده کور- ندریسه ده، اونى اصلا مایوس ایتمه دی.

بو حادثدن سونرا او، مهاجرت شرایطنه بنده تجربه لی تشکیلاتچیلیق فعالیتینی دوام ایتدیرمکله یاناشی ئوز کنیش و هر طرفلی ادبی اثرینی ده زنگین لشدیرمگه چالیشمیشدیر. ۱۳۲۶-نجی ایل ۲۰ تیره (۱۹۴۷-نجی ایل اول آیینین ۵۱۱) تصادقی اوتوموبیل سانحه سی مرد مبارز، انقلابچی میرجعفر سید جواد اوغلو پیشه ویری نین ایران آزادلیقی و استقلالی آرزوسی ایله چیرپینان اوره گینی دایان دیردی. لاکن اونون بوتون عمری بویی شرفله دانشیغی انقلابی مبارزه بایراغی حال حاضر دا حزب توده ایرانین آذربایجان تشکیلاتی-آذربایجان دموکرات فرقه سی طرفیندن اساس مقصده دوغری آپاریلماق ادا دیر.

* * *

قدا ایتمک لازمدیر که، م.ج. پیشه ویری نین کنج یاشلاریندان باشلادیغی سیاسی و انقلابی فعالیتینین بوتون دورلرینده یازدیغی اجتماعی، سیاسی، نظری و فلسفی مقاله لری، همچنین چیخیش و نطق لری ایستر ایراندا، ایسترسده خارجی ئولکهدده یاشایان ایرانلیلار اچری- سینده مارکسیزم-لنینیزم ایده یالارینی تبلیغ ایدن بیر واسطه یه چئوریلیمیشدیر. علمی سوسیالیزم نظریه سینین فعله حرکاتیلک وحدت تشکیل ایتمه سینده تام اینام بسله یین م.ج. پیشه ویری هله ۱۹۲۰-نجی ایللرده دایردی؛ «مارکسیزم-لنینیزم سیز، صنفیمیز و فرقه میز ئوز دشمنلرله مبارزه ایتمگی با جارمازو گنده جگی یولی لایقینجه تا پامان» (۱) معلوم اولدیغی کیمی ۱۹-نجی عصرین آخیری و ۲۰-نجی عصرین باشلانغیچیندا دنیا فعله و کومونیست حرکاتینین مرکزینده چئوریلیمیش روسیه بین الخلق امپریالیزمین خدیقلی دوگون نقطه سی اولماق ابرابر مارکسیست مفکوره نین یوکسک انکشاف مرحله سی اولان لنینیزمینده وظنی اولموشدور. ولادیمیر ایلیچ لنین علمی کومونیزم بانی لری اولان کارل مارکس و فریدریخ انگلسین مذاققلی دوامچیسى کیمی، بئى تاریخی شرایطده یعنی امپریالیزم و پرولتار انقلابلاری دوری شرایطنه مارکسیست مفکوره یه یارادیجی لیتلا یاناشاراق اونى هر طرفلی انکشاف ایتدیریب زنگین لشدیرمگه باشلامیشدی.

بو یوکلنن امپریالیزم دورونون بوتون قانونا او یغونلوقلارینی آچاراق باز یسدن توتموش اوست قور و ماقدر سرمایه دارلیق قورولوشونون تام چورو کلو گونى و سارسینتی کیمچر دیکیمی گوستریرو سوسیالیست انقلابینین بئى نظریه سینى، یعنی آپریلیقدا کوتو- رولموش بیر ئولکهدده سوسیالیست انقلابین غلبه سی امکانی حقیقده نظریه نى ایشله ییب حاضر لاییر و عین زماندا پرولتار سوسیالیست انقلابین غلبه شرط لری و پیره سبکتور لرنی، ائله جه ده کومونیست جمعیتی قورولماسینین عملی یولارینی داهیا نه صورتده گوستیردی. ولادیمیر ایلیچ لنین خارق العاده علمی و عملی فعالیتی بوتون دنیا حکمتش کتله لرین و مترقی انسانلارین دقتینی ئوزونه جلب ایدیرو چوخ قیسا بیر مدت عرضینده لنینیزم بوتون دنیا حکمتکشلری ایچون صلح، دموکراسی، سوسیالیزم و سعادتلی گله جگین مقس بایراغی اولور.

۱- «بئى یول» غزه تی، ۱۴ یانوار ۱۹۲۵-نجی ایل، نمره ۱۱ (۱۲۲).

آزادلیق و سوسیالیزم اوغروندا روسیه پرولتاریاتینین قهرمانلیقلا آباردیغی مبارزه لر غرب و شرق خلقلرینه، اوجمله دن ایران زحمتکش لرینه گوجللی تکان ویره رک اونلارین دا ایچری سیندن گورکملی، استمدادلی و شهامتلی لنینچی رهبر لرین بیتیشیب مبارزه میدانینا چیخماسینا بویوک تاثیر گوستریر. ایران کومونستلری ایچری سینده حیدر خان عمی اوغلو، کامران آقازاده، اسداله غفارزاده، میرجعفر جوادزاده و سایر بویوکیمی شخصلر باجاریقلی ایلکین رهبر لار اولاراق ایران کومونست حرکاتینا باشچیلیق ایتمگه باشلادیلار. همین شخصتلر سیراسیندا م.ج. پیشه وری مارکسیزم-لنینیزم ایده یالارینی منیمسه ییب تبلیغ ایتمگه، انقلابی نظریه نی انقلابی فعالیتله مهارتله بیرلشدیرمگه، زحمتکش کتله لر ایچری سینده یاخشی تشکیلاتچیلیق ایشلری آبارماقدا ئوزونه مخصوص سجه یوی موقع تونموشدور.

شبهه یو خدورکه، هر بیر اجتماعی خادمده اولدیغی کیمی، م.ج. پیشه وری نین ده رهبر کادر کیمی یتکین لشمه سینده و مارکسیست-لنینچی دنیا باخیشینین فورمالاشماسیندا معین تکامل و انکشاف مرحله لر ی اولموشدور. اونون ۱۹۱۷-۱۹۱۸-نجی ایللرده ایک نظری و ایده اولوژی ملاحظه لرینه دقت یتیردیکده اونلارین مضمونوندا انقلابی دموکراتیزم و معارفچی لیک روحینی دویماق اولور. بئله که، م.ج. پیشه وری بویوک اوکتیبا سوسیالیست انقلابینن ایده یالاریندا معنوی الهام آلاماق لبرابر، وقتیله ایراندا مترقی رول اوینامیش ایران دموکرات فرقه سینین مهاجرتده کی تشکیلاتینا حسن رغبت بسله یه رک اونون اور-تانیینی اداره ونشر ایتمگه سعی گوسترمیشدیر. لاکن قید ایتدی کیمیز کیمی چوخ کجه دن همین اورقانیین داربستقال و محدود ایدها اولوژی محیطی م.ج. پیشه وری نین انکشاف ایتمگه اولان پرولتار دنیا گوروشونون تبلیغ اولونماسینا کفایت ایتمه میش و او، ئوزی ایچون داهانکیش امکان و میدان آختارماغا چالیشمیشدی.

م.ج. پیشه وری ۱۹۱۸-نجی ایلین ایکینچی یاری سیندان اعتبار ایلستروئولکه داخلینده و ایسترسه مهاجرتده ئوز فعالیتینی ایران فعله تشکیلاتلارینین، ایلک نوبه ده ایران عدالت فرقه سینین و اونون اساسیندا تشکیل ایدیلیمیش ایران کومونست فرقه سینین سرام و مقصدلرینین آشیلاماسینا و تبلیغ ایدیلمه سینه حصر ایتیمیشدیر.

طبیعی دیرکه، م.ج. پیشه وری نی سیاسی مبارزه لر جریانینا سوق ایدن اساس عامل بلا واسطه ایرانین اجتماعی، سیاسی حیاتی، اونون اقتصادی وضعیتی، داهاد و غروسی ارباب سرعیتلیک و سرمایه دارلیق قورولوشونون تور تدیکی فلاکتلر، همچنین شخصی حیاتی نین ایسترا براندا و ایسترسه مهاجرتده کی کدرلی مشاهده لر ی اولموشدور. بونا گورده او هانسی قیمتده اولور سا-اولسون آجیدیغی وضعیته سون قویماق ایچون بوتون وارلیغی ایله مبارزه یه گیریمیشیر.

او، ۱۹۲۰-نجی ایلده دیردی: «...چوخلی معاصر کنجلر کیمی بیزده کتله یوی حرکاتین شدتلی تاثیر ی آلتینا دوشه ره رک وطنیمیزین فلاکتینه باشلیب جاسب حساب ایتدی کیمیز آریستوکراتیک رژیمین چوروموش پایه لرینی نه قیمتله اولور سا-اولسون کوکوندن داغیب، اونون یرینده آزادلیق و خلق کتله سی حاکمیتینی قورماق ایسته بیریک». (۱)
حقیقتده م.ج. پیشه وری نین زنگین اجتماعی-سیاسی و فلسفی اثرلری محض همین مقصدین حیاتا کئچیریلمه سینه معنوی تاثیر گوسترمکله برابر ئولکه ده مارکسیزم-لنینیزم ایده یا-لارینین یا ایلماسینادا بویوک خدمت ایتیمیشدیر.

کنیشر احاطه‌لی، هر طرفلی تاریخی، علمی و سیاسی معلومات‌ماچی، زنگین و شرفلی پداقوزی تجربه‌سی اولان م.ج. پیشه‌وری مارکسیزم-لنینیزم تعلیمینه و ایده‌یالارینا یاناشماق اصولوندا و اولارین تبلیغ‌ایدیلمه‌سی ایشینده مارکسیستلره مخصوص گوزهل خصوصيته مراعات ایتمکده نمونه‌وی موقع‌توتوشدور. بئله‌که، او، ئوز سیاسی فعالیت دورونون مختلف مرحله‌لرینده یازدیغی اثرلرینده اجتماعی حیاتین بوتون ساحه‌لرینه عاید اولان هر بیر مسئله‌حقینده ئولکه‌نین کونکره‌ت تاریخی شرایطینه اویغون چیخیش ایدیر. دقیق و گوجللی منطقه اساسلانا فکرلر ایره‌لی سورموشدور. بوايسهم.ج. پیشه‌وریده مارکسیزمین اساسی یارادیجی روحونا اویغون اولان تقدیره لایق بیر صفتین رمزی دیر. مثال ایچون ۱۹۲۰-نجی ایللرده ایران کومونیستلری آراسیندا ئولکه‌ده کومونیزمه کئچید یوللارین مختلف‌لیکی اوستونده بویوک مناقشه و مباحثه‌لر کیده ن زمان م.ج. پیشه‌وری دیردی: «اولابیلین، غربین شرایطی محلی فقرای کاسه‌دیکتاتوراسی، شرقینکی ایسه دموکراتیزم انقلابی طریقله کومونیزم دناسنا کئچمگی طلب ایدیر» (۱)

هله وقتیه ولادیمیر ایلیچ لنین «بیزیم سرانامه‌میز» ادلی اثرینده هر بیر ئولکه‌نین کونکره‌ت تاریخی شرایطینه اویغون مارکس نظریه‌سینین یارادیجی صورتده تطبیق ایدیلمه‌سی ضرورتیندن دانیشارکن تام‌ایدینلیقلا دیردی: «بیز مارکسین نظریه‌سینه هچ‌دهه بیتیمشرو توخونولماز بیر اثر کیمی باخمیریق؛ عکسینه، بیزیم عقیده‌میز جه‌بو نظریه‌ایله بیر علمین یالنیز تمیل داشینی قویموشدور که، سوسیالیستلر حیاتدان کری قالماق ایسته‌میرلرسه، اونی، هر جفتدن داها دا ایره‌لی تملی دیرلر» (۲)

بویوک لنین همین اثرده مارکس نظریه‌سینین خصوصی شرایطه مالک اولان روسیه‌نین اجتماعی حیاتینا تطبیق ایدیلمه‌سی طرزینده توخوناراق قید ایدیردی که، «...روس سوسیالیستلری ایچون مارکسین نظریه‌سینی مستقل صورتده ایشله‌یب ساخارلاماق خصوصیه ضروری دیر، چونکه بونظریه یالنیز هر لیک ایچون عمومی اساسلار و بیرر که، بونلاردا ایریلیقه‌دا فرانسه‌یه بیرجور، انگلتره‌یه باشقا جور، آلمانیا یا بیرجور، فرانسه‌یه باشقا جور، روسیه‌یه بیرجور، آلمانیا یا باشقا جور تطبیق اولونور» (۳)

مارکسیزم-لنینیزم ایدیلارینین حیاتی لیکینی و اونون یارادیجی سجه‌سینی درک ایتمک اوزونن بوایده یالاری تبلیغ‌ایدن هر بیر مارکسیست انقلابچی و اجتماعی خادم کیمی م.ج. پیشه‌وری ده ئوز سیاسی و انقلابی فعالیتینده محض و ای.لنین تعلیمینی الده رهبر توتوشدور.

او اجتماعی مسئله‌لرین چوخ‌چتین، دولاشیق و مرکب اولدیغینی نظره آلاراق اولنلارین حلینه قوری فورموللار و ریاضی دستورلار اساسیندا کیل، کونکره‌ت زمان و مکان شرایطینده، دائم حرکتده و دگیشمکده اولان حادثه‌لر و سببلر اساسیندا چالیشماغی ان دورگون اصول حساب ایدیردی، او، ئوز سیاسی فعالیت دورونون تجربه‌لرینه اساسا ۱۳۲۲ ه.ش. (۱۹۴۴) -نجی ایله یازیردی: «البته اجتماعی مسئله‌لری ریاضی مسئله‌لر کیمی ثابت فورموللار و دستورلار اوزوندن آسانلیقلا حل ایتمک اولماز. اجتماعی مسئله‌لرده نظرده توتولان عنصرلر چوخ دولاشیق و قاریشقی دیر. اولنلارین هر بیرینین یئرینی و خاصه‌لرینی

۱- «آذربایجان فقراسی» غزه‌تی، آوغوست ۱۹۲۱-نجی ایل، نمره ۱۷۵.

۲- و.ای.لنین. اثرلری، جلد ۴، باکی، آذر نثر، ۱۹۴۸-نجی ایل، ص ۲۱۲.

۳- یینه اورادا

معین لشدیرمک ایچون آز-چوخ فورمولارو قانونلار تاپیلدیغینا باخمی اراق ینده آدم عملده سهوه یول ویره بیلر و اساس حلقه نئ الین بوراخایلر» (۱)

م.ج. پیشه وری اجتماعی حادثه لرین باش ویرمه سینده تاثیر این عامل و سببلرین ئوزونون بئله دگیکن و بیبر حالدان دیگر حالا کچمه سیننی نظره آراق سیاسی بیر خادمین دقتلی و باجاریقلی اولماسینا بویوک اهمیت ویریردی. او یازیردی: «اجتماعی مسئله لرین حل اولونماسینین ان باشخی یولی، شبهه سیزکه، سببلری تاپیب اولناری تحلیل ایتمکن عبارتدیر. مسئله، همده سببلری تاپیب تحلیل ایتمکله قورتارمیر. جمعیت دائما دگیشر، حرکت ایدیر. بیرحالی دیگر حال عوض ایدیر. سببلرین ئوزی ده دگیشر و عوض اولور. زمان و مکان اجتماعی مسئله لرده انسانی گیجلدن بویوک بیرلادیر. اجتماعی مسئله لری تئقیق این بیر آدم لایه داتاریخین تکامل و سیچرایشینی، زمان و مکانین موجود شرائطینی و اولنارین تاثیر لرینی نظره آلمالیدیر» (۲)

محض همین نقطه نظر دده م.ج. پیشه وری نین مارکسیزم-لنینیزم ایدیالارینی تبلیغ ایتدیگی پروسده توخونوغو بیرسیرا مهم اجتماعی مسئله لره اوجمله دن، انتاقونست جمعیتلرده منف و منفی مبارزه، منفی سیاسی تشکیلات، اجتماعی انقلاب، ملی مسئله، وطن پرورلیک و خلقلر دوستلوغی و سایریه ویردیگی مارکسیست تحلیلی نظر دن کچیرمگی مقده موافق حساب ایدیریک؛

میرجعفر پیشه وری بیرمارکسیست انقلابچی و کورگملی اجتماعی خادم کیمی ایرانین آزادلیق و استقلالیتی اوغروندا آباریلان مبارزده و ئولکه نین اقتصادی و سیاسی خدیتلرینین حلینده فعله منفی و اوانامسوب سیاسی فرقه نین حل ایدیجی انقلابی رولونا، علمی سوسیالیست نظریه سینین فعله حرکاتی ایله وحدت تشکیل ایتدیگینه بویوک اینام بسله ییردی.

محض بوجهته گورده م.ج. پیشه وری اجتماعی و سیاسی فعالیتیه باشلادیغی وقتدن اعتباراً ایران فعله منفی و کندلی طبقه سینین حیات و وضعیتینه دایر کنیش بحثلر آچاراق هرئئیدن اول اولنارین سیاسی حاکمیتدن محروم اولوندوقلارینی گوستریرو ئولکه ده حاکمیتین فعله کندلی اینده کچمه سی اوغروندا کنیش خلق کتله سیننی مبارزه یه جاغیریردی. او، هله ۱۹۲۰-نجی ایله «ای ایران زحمتکشلری اکلین گنده ئوز ئولکه میزه حاکم اولوب ئوز زراعت یئرلریمیزی ملکدارلاردان آلاق و زراعتله کتران ایله ده» (۳) -دییه فعله لرین و کندلی لرین حاکم طبقه یه قارشى آباردیغی مبارزه سیننی تکجه اقتصادی طلبلرنامینه دکیل. عین حالدا سیاسی طلبلرین الهه ایدیلمه سی ایچون وسعت لندیرمگه چالیشردی.

م.ج. پیشه وری بوتون انقلابی فعالیت دورینده فعله منفی نین سیاسی مبارزه سینین ان ضروری مسئله لر دن حساب ایله ده ک بونسیر هئچ بیر اجتماعی نتیجه الهه ایدیلمه یه چکینی سویله ییردی.

اوزحمتکش کتله لر آراسیندا آباردیغی کنیش ایضاحات و تبلیقاتی ایشده فعله منفی نین اجتماعی رولوندان بحث ایله ده ک بئله بیر فکری ده ایره لی سوروردی که، ایراندادا جمعیتین

۱- «آؤیر» غزه تی، ۲۵ خرداد ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۵۷.

۲- ینه اورادا.

۳- «آذربایجان موقت حربی انقلاب کومیته سینین اخباری» غزه تی، ۲۳ مای ۱۹۲۰-

نجی ایل، نمره ۲.

انقلابی قودسی فله‌صنغی دیر. او آزادلیق اوغروندا مبارزه آپارارکن ئوز اطرافیندا زحمتکش کندیلیری ده بیرلشدیریر. فله‌صنغی آزادلیغا چیخماقلا باشقالارینی دا حقیقی آزادلیغا چیخاریر.

۴. ج. پیشه‌وری ایرانین ئوزونه مخصوص شرایطینده، خصوصیله اهلینین اکثریتینی تشکیل ایدن کندیلیرین وضعیتینی، ملکه دارلار طرفیندن اونلارین آمانیز استثمارامروض قالدیقارینی ئوز اثرلرینده سویله بیر ونتیجه لر چیخاریردی. او، دفعه لرله ایران کندلیسی، ایله ملکه دارلار آراسیندا کی ضدیتلری، کندیلیرین مختلف ویرگیلر اوزوندن عمر بویوی سحر دن آخشامادک ملکه دار ایچون ایشله مک نتیجه سینده وار یوخدان چیخدیغینی، فئودال، و اربابلارین ایسه یوخسول کندیلیرین زحمتی حسابینا شان و فرحلی حیات سوردو کونی آچب گوستریردی.

۴. ج. پیشه‌وری ایسترنظری مقاله لرینده و ایسترسه نطق و چیخیشلاریندا دائما بیله بیر مقصدین ایضاحینا چالیشیردی که، ایران کندینده موجود اولان باریشماز خدیتی اوزه چیخاریب، کندیلیرین ئوز امگی ایله آغیر شرایطه محصول یتیشدیردیکلرینی و اله ایدیلن محصولون تقریباً همیسنی ملکه دارا ویرملی اولوقلارینی گوسترسین.

بونونلا اودیمک ایسته ییردی که، ئولکه ده مطلقیت اصول-ادارسی، ارباب-رعیتلیک و سرمایه دارلیق قورولوشی موجود اولدوقجا ایسترسهر، ایسترسه ده کند زحمتکش لرینین آغیر و اشنگجه لی حیات طرزیده دوام ایده چکدیر. بونا گورده او، ایل لردن بیری ئوز اوره کینده و ذهننده بیله دیگی آمال-آرزونی ۲۵-۱۳۲۴-نجی ه.ش. (۱۹۴۶-۱۹۴۵ میلادی) ایل لرینده جنوبی آذربایجاندا رهبر لیک ایتدیگی ملی آزادلیق حرکاتی نتیجه سینده یارانان دموکراتیک حکومتین تورپاق اصلاحاتیندا حیاتا کچیره رک ایراندا و بوتون شرق ئولکه لرینده بویوک گورولتو قالدیردی.

۴. ج. پیشه‌وری ئوز عملی ایله گوستردی که، ایرانین زحمتکش کندیلیری ده ئوز آغیر وضعیتلرینه سون قومماق ایچون، فئودال و ملکه دارلارین ظلمینی و استثمارینی آرادان قالدیرماق ایچون موجود اجتماعی قورولوشا قارشو چیخمالی و فله‌صنغی ایله بیرلیکده سیاسی مبارزه میدانینا قدم آتالی دیرلار.

۴. ج. پیشه‌وری فله‌صنغی و زحمتکش کندیلیرین سیاسی مبارزه سینین تشکیل ایتمک قدرتی نه مالک اولایلین عاملی یالینیز مترقی سیاسی فرقه و تشکیلاتلاردا گوره رک بوحقه دکرلی فکر ایره لی سورموشدی.

۴. ج. پیشه‌وری صنغی مبارز دین گنیشی و سجه یوی مسئله لرینکن بحث ایده ره کتید ایدیردی که، سیاسی فرقه دین رهبر لیک فله-کندلی حرکاتینین گنیشله تیب سرعتلنمه سینه چوخ بویوک تاثیر گوستریر. بونا گورده او مهاجر تده کی فعالیت دوروندن باشلامیش تهراندا و جنوبی آذربایجاندا کی انقلابی مبارزه لرینه قدر یازدیغی درین علمی و نظری مقاله لرینده چوخ صنفلی جمعیتده دوغری و دوزگون فرقه حساب اولونان فله فرقه سینین تشکیلات و ایده اولوژی اساسلاری و وظیفه لرینی اطرافلی صورتده مارکیستجه سینه تحلیل و تبلیغ ایتمیشدی.

او، ۱۳۲۱-۱۳۲۲ ه.ش. (۱۹۴۳-۱۹۴۲ میلادی) ایل لرینده تهراندا فارس دیلینده نشر ایتدیگی «آبیر» غزه تینده هر شئیدن اول مترقی سیاسی فرقه نین اهمیتی و ضروری-لیکینن بحث آچاراق یازیردی: «مخض فرقه تشکیلاتی واسطه سیله ترقی برور صنف ئوز بولی اوزرینده دیگر صنفلر طرفیندن تورده دیلمیش جوربه جور چتین لیکلری آرادان

آبار ایلر و همین واسطه ایله جمعیتی فنایه محکوم اولموش منغلرین سوق ایتدیگی فلاکت و بدبخت لیکدن خلاص ایده بیلر. نهایت محض فرقه لری تکامل و انکشاف واسطه لری نی فراهم ایده رک جمعیتی ذلالتن چیخاریب سادت و ترقی ذروه لرینه چاتدیر ایلر لر». (۱)

۴. ج. پیشه وری جمعیت داخلینده فرقه لرین یار ایدلماسینی ضروری ایدن سببی جوخ دوزگون اولاراق همین جمعیتین ایچری سینده کی ضدیتلر ده و اونلارین مبارزه سینده گوره رک یازیردی: «ساده دیل ایله دیمک لازمدیر که، فرقه لرین میدانا کلمه سی لزومونی توره دن جمعیت داخلینده کی ضدیتلرو چکشمه لر دیر. بو ضدیتلر و چکشمه لر گنج ستز همین فرقه لری میدانا گتیریر. بورا ده ائچ بیر شبهه یه یئر بوخور». (۲)

۴. ج. پیشه وری مارکسیست تحلیل اساسیندا منفلی جمعیت ده کی فرقه لرین منفی منافع اوزه ری نده قورولوب مبارزه آپاردیغینی قید ایده رک دیردی: «سیاسی فرقه لرین اساس پایه سی قطعی صورت ده منفی منافع اوزه ری نده قورولور. ملی فرقه لر ده لبا د منفی منافع اساسیندا گوجه نیر... بیزیم نظریمیزجه منفی فرقه نین داها کنیش مفهومی واردیر». (۳)

یئر ی کلمه ش کن قید ایتمک لازمدیر که، ۴. ج. پیشه وری فرقه نین تشکیلی حقیقته یوخاریدا دیدیگی سوزلرله برابر ایکنجی دنیا محاربه سی ایلرینده ایرانین ئوزونه مخصوص اجتماعی و منفی قورولوشونی نظره آلاراق بورا د مترقی سیاسی بیر فرقه نین یار ایدلماسینا دایر قه لایق آشاغیدا کی فکری ده ایره لی سورموشور: «بیزیم ئولکده منغلر جوخ دایر بیر لرینین اوزا قلا شمایینلار. خصوصیه فله لر، اکنچیلر، خیردا آلویرچیلر و صنعتکارلار کی می آشاغی دستلرین بیر جوخ مسئله لر ده بیر که منافی واردیر. بونا گوره ده ایرانداتام معنادار منفی بیر فرقه ایچون زمینه یوخور. هله لیک بورا دا او فرقه ویا فرقه لر ایره لی له به بیلر لر که، آدلاری قید اولونان بیر که منافع مالک منغلرین منافی منی قوروماغی ئوزلری ایچون مقصد قرار ویر سینلر». (۴)

شبهه سیز، حاضر دا دایله بیر فکرین ئوز قوه سینده قالیب قالما ماسی مسئله سی تدقیق ایدیله سی و اوزه ری نده دوشونوله سی مهم اجتماعی مسئله لر دن بیر ی دیر. بیزه کلدی که ده دیمه لی ییک که، بو فکر ایرانین بوگونکی اجتماعی شرایطنه ینده او یغون گلیر.

۴. ج. پیشه وری فرقه نی هم فکر و هم عقیده آداملارین توپلان دیق لاری ساده و قوندارما بیر تشکیلات کی می باشادوشن آداملارین نقطه نظرینی تنقید ایده رک تام مارکسیست موقعن فرقه آنلا ییشی حقیقته آشاغیدا کی تعریفی ویر می شدیر: «فرقه ایره لی گورن معلوماتی و هم فکر آداملارین اشتراک و همکارلیضی ایله یارانان و جمعیتی معین مقصد ده و غری یونلنن منظم و جدی بیر تشکیلات دیر». (۵)

۴. ج. پیشه وری همین تعریفله علاقه دار اولاراق فرقه نین مرانامه و نظام نامه مسئله لرینین میدانا چیخدیغیندن بحث ایدیب بئله یازیردی: «مرانامه اساس مقصد، نظام نامه ایسه ائله بیر واسطه دیر که، فرقه اونون یار دیمی ایله منغین ویا جمعیتین گور کملی آداملارینین اتقاق و بیرلیگینی حیاتا کئچیریر». (۶)

۱- «آزیر» غزه تی، ۲۳ خرداد ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۱۵۶.

۲- ینه اورادا.

۳- «آزیر» غزه تی، ۲۵ خرداد ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۱۵۷.

۴- «آزیر» غزه تی، ۲۳ خرداد ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۱۵۶.

۵- «آزیر» غزه تی، ۲۸ خرداد ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۵۸.

۶- ینه اورادا.

۴. ج. پیشه‌وری سیاسی فرقه‌نین یاراناسیندا صنفین قباچجیل و ایره‌لینی گورهن دسته‌سینین رولونی. همین‌دسته‌نین دوزگون اساسو تشکیلات اوزهرینده باغلانمیش. حکم‌اتفاقینین اهمیتینی دونه‌دونه قیدایده‌رک یازیردی: «هر بیر صنف و جمعیت داخلینده ضیالی و اوزاق گورهن اقلیت قباغا دوشوب صنف و جمعیت ره برلیک ایدیر. سوزده همیشه همین تیپ اوزرینده گنتمیشدیر. محض همین تیپه داخل اولان شخصلر خطرلی و قتلرده اتفاقا کیرمکی و جمعیت نجات ویرمکی سویله ییرلر». (۱)

۴. ج. پیشه‌وری صنفین قباچجیل دسته‌سینین وظیفه‌لرینه دایر فکرلر ایره‌لی سورهرک یازیردی: «متفق اولانلار ئوز ایشلرینی دوام ایتدیرمک خاطرینه ایشلرینه معین ترتیبات ویرملی، نظام‌انتظام عمله گتیرملی، عهده‌چیلک گوتورملی، عهد و پیمان باغلامالی. دوزگون پلان و پروگرام حاضرلامالیدیرلار». (۲)

۴. ج. پیشه‌وری فرقه‌داخلینده یوخاریدان توتמוש آشغی تشکیلاتلار اقدرجی و پولاد نظام‌انتظامین یارانماسینی اتفاق و وحدتین ضامن حساب ایدهرک دیردی: «اتفاق و بیرلیک نظام و انتظام اوزهرینده قورولمالیدیر. نظام‌انتظام ایسه فرقه‌شکیلنده ظاهر اولور». (۳)

۴. ج. پیشه‌وری اجتماعی مبارزه‌لرده خلق کتله‌لرینین حل ایدجی رولونا، اولارین فرقه‌ایچون قدرت و قوت منعی اولماسینا بویوک اینام بسله‌یه‌رک، سیاسی فرقه‌نین قدرتی نه تک‌تک شخصیتلره دکیل، محض گنیش خلق کتله‌لرینه آرخالماقدا گوروردی. ۱۳۲۴-۱۳۲۵ (۱۹۴۵-۱۹۴۶) -نجی ایللرده ایران آذربایجانیندا ملی آزادلیق حرکتینین یوکسلیشی دورینده او یازیردی: «خلق ته‌کیه ایدیب خلقین آرزو امللرینی حیاتا کچیره‌ن بیر فرقه همیشه مظفردیر». (۴)

نهایت ۴. ج. پیشه‌وری فرقه تشکیلاتیندا کیشیتین کمیتدن اوستون اولماسی مسئله‌سینی ایره‌لی سورهرک انقلابی مبارزه‌نین موفقیت قازانماسینی فرقه رهبرلیکی و فرقه کادرلارینین چوخلوغوندا دکیل، اولارین باجاریق و لیاقتی ایله علاقه‌لندیریردی. او، بارلاق و شانلی مبارزه تاریخینه مالک اولان لنین پارتیاسینین زنگین تجربه‌سینه استناد ایا یازیردی: «روسیه‌ده اجتماعی انقلابین... باشلانمیشیندا لنین فرقه‌سی چوخدا گنیش پایلامامیشدی. یوزه‌شتاد میلیونلوق بیر عده‌یه رهبرلیک ایتمک ایچون ایکی یوزویا اوچ یوزمین نفرلیک جمعیت. شبه‌سیرکه، اهمیت‌سیز و کچیک گورونور. لکن گوردو گوموز کیمی همین کچیک جمعیت یئرکوره‌سینین آلتی دان‌بیر حصه‌سینده ینی بیر دنیا یارادابیلکی. بوموقیت یالینز فرقه رهبرلری و کادرلارینین فعالیت و باجاریغی نتیجه‌سینده ممکن اولموشدور». (۵)

محض تاریخین بویوک و زنگین تجربه‌سینی الده رهبر توتان ۴. ج. پیشه‌وری ۱۳۲۴ (۱۹۴۵) -نجی ایلده آذربایجان دمکرات فرقه‌سینین تشکیل اولونماسیله علاقه‌دار بیر داهامین مسئله‌یه قاید اراق یازیردی: «تشکیلاتیمیز قوی عدهجه بویوک اولماسین، اما انتظام و استحکامجا قوتلی اولمالیدیر». (۶)

۱- «آزیر» غزه‌تی، ۲۸ خرداد ۱۳۲۲ -نجی ایل، نمره ۱۵۸.

۲- سینه اورادا.

۳- سینه اورادا.

۴- «آذربایجان» غزه‌تی، ۲۷ شهریور ۱۳۲۴ -نجی ایل، نمره ۶.

۵- «آزیر» غزه‌تی، ۱ تیر، ۱۳۲۲ -نجی ایل، نمره ۱۶۰.

۶- «آذربایجان» غزه‌تی، ۲۸ شهریور ۱۳۲۴ -نجی ایل، نمره ۷.

فرقه‌نم ایده اولوژی و تبلیغاتی فعالیتینه گلدیکده م.ج. پیشه‌وری اونون آردیجیل- لیغینی، یورولماق بیلمه‌دیگینی، نفوذلی و منطقی اولماسینی، گونون سیاسی جریانلاری ایله سلسلهدیگینی، عملی فعالیتیه سیخی‌سورته باغلی اولماسینی و سیاسی افشاء خاراگتر داشدیغینی طلب‌ومدافسه ایدیردی. او، هله ۱۹۲۰-نجی ایلرده ایران کومو- نیستارینین ایرانین حاکم طبقه‌سی‌علیهینه تشکیل ایتدیگلی سیاسی افشاء خاراگترلی تبلیغاتی یوکسک قیمت‌لتدیره‌ک یازیردی: «ایندی‌ینه بیز ایران کومونستلری‌باشقا بیرشکلده میدان‌اتولانمیش ضیا‌الدین‌لری، باشقابر دون گیمیش وثوق‌الدوله‌لری منکوب ایتمک، اونلارین حمله‌ودسیسه‌لرینی خلقه‌بیلدیرمکن عاجز‌دیگلیک». (۱)

م.ج. پیشه‌وری ۱۹۴۴-نجی ایلده فرقه‌تبلیغاتینین محدودچرچیوه داخلینده قالمایب کنیش و هر طرفلی اولوغونی سویله‌یه‌ره‌ک یازیردی: «...عملده تکجه مرانامه و نظامنامه هئچ‌ده کفایتلنیریبی دیگیل، تاریخ دایانمیر، گونده‌لیک مبارزه‌نین جریان‌ی هر گون، بلکه هر ساعت فرقه‌ایچون تازه وظیفه‌لر میدان‌ایچاریر. بونا گوره ددی‌رلرکه، فرقه گونده‌لیک مسئله‌لر باره‌ده دوزگون تصمیم توتماق ایچون تاکتیکایا مالک اولمالیدیر. فرقه‌ئوز فعالیتینی (مقصد تبلیغاتی فعالیتیر) یالیز مرانامه و نظامنامه‌نی ئوگرنمکه حصر ایتسه‌او، جانلی فرقه اولماز. فرقه‌نی یاشادان وانکشاف ایتدیرن اونون گونده‌لیک فعالیتیندن، گونده‌لیک دویوشوندن و دوزگون تاکتیکیندن عبارتیر». (۲)

مارکسیزم-لنینیزم نظریه‌سینده ان اهمیتلی مسئله‌ساییلان اجتماعی انقلاب تیوریا- سینا م.ج. پیشه‌وری‌نین گوستردیگی دوزگون مناسبتو بوساحده سویله‌دیگی سوزلر دقته لایق اولمایابلیمز. م.ج. پیشه‌وری ئوز فکرلرینی ائله‌بیر تاریخی شرایطده ایره‌لی سورموشدی که، ایران اجتماعی آرتیق ایراندا مشروطه انقلابینین، شیخ محمد خیابانی عصیانینین، گیلان و جنگلی‌لر حرکاتینین، کلنل محمد تقی خان‌پسیان عصیانینین بویوک عبرت‌انگیز درس‌لری ایله‌ممن درجه تانیس اولموشدیلار. م.ج. پیشه‌وری چوخ‌دوغری اولارق خلق انقلابلارینی و خصوصیه‌لر پرولتار انقلابینی ساده‌جه دولت چئوریلیندن و ترور اصولوندان کؤکلی‌سورته فرقلندیره‌ک تام‌مارکسیزم-لنینیزم موقصیندن چیخیش ایدیردی. او، اولادیمیر ایلیچ‌لنین مشهور «دولت و انقلاب» آدلی اثرینه استنادا دولت چئوریلشی و انقلاب مسئله‌سینه دایر فکرله آشاغیداکی طرزده یان‌اندیردی: «بویوک اوکتیابر انقلابینین زکین درس‌لریندن باشقا، لنینین «دولت و انقلاب» آدلی نفس‌کتابی... بوتون دولت تشکیلاتینین اساسی و انقلاب یولونون چتین‌لیکلرینی چوخ‌لی‌مدرک و سندرله، بترتلی قلم‌وقطعی منطقله شرح ایتمیشدی.

بو کتابدا حکومتین رولی و انقلابین شرطلری آیدین علمی عبارله‌لر معین ایدلمیشدی. علمی تجربه‌لر و تاریخی مطالعه‌لردن همین‌دگرلی اثرین کومکی ایله بیلدیریم که، کودتا (دولت چئوریلشی) ایله انقلاب بیر-بیرینه‌ند، قارش-قارشیمادا یانمیش ایشلردیر».

م.ج. پیشه‌وری محض همین مارکسیزم-لنینیزم موقطن، ۱۲۹۹-نجی ۵.ش. (۱۹۲۰) -نجی ایلینده ایراندا انگلتره امپریالیزمینین گوستریشی اوزره رضاخانین و سیدضیا‌الدین طباطبائی‌نین ایله یارانمیش دولت چئوریلشینه منفی مناسبت بسله‌یه‌ره‌ک اونون گولونج و آلچاق بیر حرکت اولدیغینی گنیش زحمتکس کتله‌لرین و افکار عمومی-

۱- «کومونست» غزه‌تی، ۱۷ اوکتیابر ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۷۸.

۲- «آزیر» غزه‌تی، ۲۸ خرداد ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۵۸.

تین نظریه چاتدیریدی. او، بو حقه یازمیشدیر: «بیزلین، کارل مارکس و هابله دینانین بویوک انقلابچیلارینین اجتماعی کتابلارینی مطالعه ایتمک، هله ده گوزوموز قارشیسیندا دوام ایدهن روس انقلابینین حیرت لندیریبی معجزه لرینی گورمکله یاخشی بیلیردیک، قازاق خانانین عادی امیرتومانن ایله (مقدد رضاخان دیر)... سیدضیا الدین طباطبائی طرفیندن تشکیل اولونموش دولت چشوریلشی نه قدر گولونچو آلچاق بیر حرکت اولموشدور».

بوندان علاوه م.ج. پیشهوری هرمانسی بیر مرتجع اجتماعی قورولوشون تروریولی ایله دکیشه بیله جگی فکرین تام علیه نه اولراق، ایسترفرقه داخلینده، ایسترسده جمعیت ایچریسینده بوفکری او یادان شخصلره قارشی جدی مبارزه آپاریر، اولناری سهو و تهلهکلی عقیده دن چکیندیرمگه چالیشیردی. اومقاله لرینین بیرینده یازیردی: بیر عده ضیالینین ایله جمعیتی دکیشمک ادعاسیندا اولان مشهور فرانسه انقلابچیسو لوتی بلانین فکری تهلهکلی و یا نایلش فکراولموشدور. بوگون حقیقی انقلابچیلارین هئچ بیر قید اولونان فکرین آرخاسینجا گتمیر.

م.ج. پیشهوری بیرداهامین مسئله ایله علاقه دار اولراق ایرانین آزادلیقو تام استقلالیتی اوغروندا مطلقیت اصول—اداره سینده، خارجی امپریالیزم و مرتجع حاکم دایره لره قارشی جریان ایدهن یاریم عصرلیک مبارزه تاریخینده معین درجه مثبت و موقتی تاثیر ایدیجی رول اوینامیش بیرسیرا ترورلارین بئله دوزگون اولمادیغینا اشاره ایده رک یازیردی: «سیرازضا کرمانی، حیدرعمی اوغلو، عباس آقا و شهبازی نین تاریخده یوکک مقاملاری اولسادا، حیات ترورچولوغون غلط بیر حرکت خطا اولدیغینی دفعه لرله ثبوت ایتمیشدیر. چونکه بو متودنتیجه سینده ارتجاع داهادا گولجه نیر، انقلابچیلار ایسه محو اولوب آرادان گئدیرلر. آیدین دیرکه، بیرویانچه نذر باشچینی اولورمکله هئچ بیر اولکده حاکمیت اصولینی و جمعیتین اجتماعی اساسلارینی دکیشدیرمک ممکن دگیل، سیاسی مقصدلر تام ایله باشقادیر. بومقصدلری جمعیتین ئوزی، کنیش حلقه تشکیلاتی حیاتا کچیرمه لیدیر. تک—تک آداملارین و یا محدود دستلرین ایستکلری تام فداکارلیقلا حیاتا کچیریلسه بئله، نهایت او فردی و محدود اولماقدیر. (۱)

بئله لیکله م.ج. پیشهوری اجتماعی قورولوشون دکیشمه سینین یالنیز منفی مبارزه یولی ایله، کنیش خلق کتله سی اولان فعله و کندیلرین، سرمایه صاحیلری و ملکه دارلارا قارشی سیاسی مبارزه سینین تشکیل ایده بیلن تشکیلاتو فرقه لر واسطه سیله ممکن اولماق ایتمه سیله ییب اونل وارقه وسیله تبلیغ ایدیردی.

م.ج. پیشهوری نین ملی مسئله یه دایر مارکسیست—لنینچی مناسبت بسله مه سی و ئونی چوخ ملتلی ایران کیمی بیر اولکده ده تبلیغ ایتمه سی ده دقته لایق مهم مسئله لردن اولموشدور.

قید ایتمه لی ییک که، ملی مسئله یه دایر و.ای. لنین طرفیندن ایشله نیلیب حاضر لانیمش اولان بویوک پرنسیپ بوتون ملتله ئوز مقدراتینی تعیین ایتمک حقوقی ویریلمه سی طلیبینی ایره ملی سوروردی، همده بو طلب پرولتاریاتین منفی مبارزه سی منافعینه تابع ایدیلمیر، پرولتار مبارزه سینین ترکیب حصه سی کیمی باشا دوشولوردی. و.ای. لنین گوستریردی که، ملت لرین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سیندن دانیشارکن هر بیر ملت داخلینده پرولتاریاتین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سینه کومکلیک ایتمک نظرده توتولور. لنین قید ایدیردی که، ملی

استقلالیت طلب لرینه، ملی مبارزه گوستریلن یاردیم پرولتاریاتین مبارزه سی منافعه سینه. تابع ایئتدیریلیمه لیدیر، چونکه ملی آزادلیق، ملی استقلالیت اوغروندا گئدهن مبارزه ئوزی پرولتار مبارزه سینین بیر حصه سیدیر.

و.ای. لنین تام قطعیتله گوستریردی که، ملت لرین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سی حقوقی، باره سینده ایره لی سورولن مارکسیست طلبین حیياتا کئچیریلیمه سی پارتیانین قارشیمیندا دوران مهم وظیفه لردن بیریدیر. بونا گورده ده او، ملی ظلمین آرادان قالدیریلما سی، ملی برابر سیزلیکه سون قویولما سی، بوتون ملت لردن اولان پرولتارلارین و عمومیتله زحمتکش کتله لرین تام آزادلیقی اوغروندا بولشویکلری مبارزه یه چاغیراراق یازیردی: «دو- غرودان دا، مگر مثال ایچون، تام حقوق برابرلیکی اوغروندا وحقی ملت لرین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سی حقوقونون قبول ایدیلمه سی اوغروندا مبارزه آپارماق بوتون پارتیا میزین وظیفه سی دگیلمی؟» (۱)

ملی مسئله ده و.ای. لنین ملت لرین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سی حقوقونی پرولتاریاتین صنفی منافعی نقطه نظریندن اساسلاندیرما قلا برابر بئله بیر حالی دا قید اییدیردی که، کونکره ت شرایط معین بیر ملتین تمامیه مستقل اولما سینی طلب ایده رسه، بولشویکلری بونا طرفدار چیخما لیدیرلار. خلق لرین و ملت لرین اجتماعی حیاتی ندا ایره لی کله بئله جک محض بئله بیر کونکره ت حال مناسبتیه و.ای. لنین یازیردی: «بیزیم پروگرام میزدا، مثاله دیملیر که، بیز ملت لرین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمک حقوقونی قبول ایدیریک؛ اگر کونکره ت شرایط بیزی معین ملتین ئوز مقدراتینی تعیین ایتمه سینده، تمامیه مستقل اولما سينا طرفدار چیخما غا مجبور ایده رسه، سبو، پروگرامی دگیشدیرمک دگیل، تطبیق ایتمک دیمک اولما- جا قدیر.» (۲)

۴.ج. پیشه وری یتگن لشمیش مارکسیست اجتماعی خادم اولدیفی ۱۳۲۴-۱۳۲۵ — ایلبلرده آذربایجاندا ملی مسئله یه و اونون مهم بیرجه تی اولان خود مختارلیق مسئله سینده محض ولادیمیر ایلیچ لنینین تعلیم نه اساسا یاناشیردی. او ایران دولتی اراخیسی داخلینده ئوزونه مخصوص موقع توتان آذربایجان خلقی نین ئوز داخلی ایشرلرینی اداره ایتمکده اختیار صاحبی اولما سینی، ئوز اقتصادی سمدنی و اهمیتینی دیرچلتمکله قادر اولما سینی، ئولکه نین سیاسی حیاتی ندا فعال اشتراک ایتمه سینین وسایره نی تام بیر مرانامه شکلی نده ایره لی سورور و بونونلادا ملی ظلمین کوکونی داغیتما غا چالی شیردی. عمومیتله دیمک لازمدیر که، آذربایجان خلقی اوزه رینه تطبیق ایدیلمی ملی ظلمین ان باشلیجا جهتی بیر ملت کی می حرکت و فعالیت گوستره ن آذربایجانلیلارین ملی وارلیغینی انکار ایتمک دن عبارت اولمو شدور. بئله بیر ملی ظلم سیاستی سون یاریم عصر ایچری سینده ایستر رضاشاهو ایستر سه اونو اوغلی محمدرضاشاه دیکتاتور لوغونون اساس مقصد لردن بیرینی تشکیل ایتمیشدیر.

۴.ج. پیشه وری نین یوخاریدا کی فکرلی هرئیدن اول همین ملی ظلم سیاستینی افشا و محکوم اییدیردی، بونا گورده مرتجع و شوونیست ایران حاکم دایره لر ی و اولارین مداحلاری اولان ارتجاعی بورژوا مطبوعاتی ۴.ج. پیشه وری نین حق سوز لرینی لکه لکه و اونون گویا ایران اراضی سینی پارچالاما ق نیتینده اولدیفینی گوسترمکله جهادیدیر و مختلف، بهتانلار آتیردی لار. ۴.ج. پیشه وری همین فتنه کار بهتانلارا جواب اولاراق دیردی: «بیز

۱- و.ای. لنین اثر لری، ۶-نجی جلد، ص ۴۸۵

۲- و.ای. لنین اثری، ۸-نجی جلد، ص ۴۲۳

ایرانیین استقلالینا کاملاً علاقہ مندیك. اونون بئر قاریش تورباغینی آیری بئر ٹولکده ویرمک فکری ایلدا میداندا بوخدور. بیزیم ایسته دیگیمیز، قانون اساسی نین بیزه ویردیگی داخلی حق و مدنی مختاریتدن عبارتدیر. دلیل مسئله سی ده بونون جزوی (حصه سی) دیر». (۱) یوخاریدا خاطر لاتدیقمیز کمی، ۱۹۱۷-نجی ایلده روسیه ده غلبه جالمیش بویوک اوکتیابر سوسیالیست انقلابی م.ج. پیشه وری نین بوتون معنویاتینا گوجلوی ودرین تاثیر گوستره رک، اونوی بین الخلق فعله و کومونیست حرکاتینین مغزینه چکیب گتیرمیشدیر. م.ج. پیشه وری عمرونون سونونادهک همین انقلابین بوتون ایده یالارینی بیر بین المللیچی کومونیست کمی ایران خلقلری ایچری سینده ائله جهده مهاجر ایرانلیلار آراسیندا تبلیغ و مدافعه ایتمکده وار قوه سینتی اسیرگه مه میشدی.

هله ۱۹۱۷-۱۹۲۵-نجی ایللرده ایرانین مرتجع حاکم طبقه سی ایران کومو-نیستلرینی، اوکتیابر انقلابیندان روسیه پرولتاریاتیندان جدی مدافعه ای تدیگرلینه کوره، گویا اونلار ایرانین استقلالیتو تام اراضی بوتولویکی علیهنه چیخمشدیلار-دییه تکفیر و تحریم ایده رکن م.ج. پیشه وری جواب اولاراق یازیدی: «ایرانیین استقلالیت و تمامیت ملکیه سینین تامینی ده محکم ایمان، ثابت قدملی انقلابچیلارین متانتینه باغلیدیر. روسیه فقرا کاسبه سی «ایران ایرانلیلارین دیر» شعارینا خندگیل، بلکه اولار «هر بئر یئرین زحمتکشلری او یئرین حاکمی دیر» شعارینی بیزدن داها آرتیق مدافعه ای دیرلر». (۲) بونونلام، م.ج. پیشه وری روسیه کومونیستلرینین نجیبو شرفلی حق ایشرلرینی مدافعه ایتمکله برابر اولنارین باشقالمت لرین حقوقو ناحرمت گوزیله باختیقارینا بویوک اینام بسله بیردی.

م.ج. پیشه وری ۱۹۲۰-نجی ایلده مرتجع ایران مطبوعاتینین «بولشویزم مخرب عالم دیر» (۲) وسایر بویکمی زهرله بیجی تبلیغاتینا قارشو کگیین مبارزه یه قالخاراق «حریت» غزه تینده یازیدی: «لاکن انقلابچیلار دافکرلرینی گیزلتمه یه جکلری بدیهیات-داندیر. اولار دیرلر: قوی بیزی ٹولورسونلر، حیسر و تبعید ایتمسینلر، لاکن فکری میزوی سویله ملی، حریت، آزادلیق و غر وندا که، اونیله ایران نشو-نما ایده جک ایرانلیلارین ناموسی حفظ اولونان وار قوه میزله چالیشمالیق. چونکه ایرانا انقلاب لازمدیر». (۴)

م.ج. پیشه وری ۱۹۱۷-۱۹۲۰-نجی ایللرده روسیه کمی چوخ ملتلی بئر ٹولکده ده ملی مسئله تین دوزگون حلینی انقلابین غلبه سی ایچون ان اهمیتلی بئر مسئله اولدیغینی دریندن درک ایده رک بونا سین اولموشدور که، هر جور ملی نفرت، ملی آیریلیق و ملی امتیاز ایده اولوقاسی فعله حرکاتینا یابانجی دیر. بونا کورده ده اوبونوع بورژوا ایده اولوژیسی علیهنه چیمخاراق پرولتاریین الملل چیلیکی موقعیندن خلقلر آراسیندا مختلف ملت لرین کنیش زحمتکش کتله لر آراسیندا دوستلوق و همرا یلیک ایده پاسینی تبلیغ ای دیردی، او یوخاریدا قید ای دیلدیگی کمی، خصوصیله قفقاز خلقلری آراسینا تفرقه و ملی اختلاف سالان مرتجع تشکیلاتلارین ضد انقلابی فعالیتینی مشاهده ایده رکن قفقازدا یاشایان بوتون استثمار اولونان زحمتکش سنغزلی پرولتار بین الملل چیلیکی روحدا واحد بئر تشکیلاتدا وحدت و بیرلیک یاراتماغا دعوت ای دیردی.

۱- «آذربایجان» غزه تی، ۲ مهر ۱۳۲۴-نجی ایل، نمره ۱۲.

۲- «... اخباری» غزه تی، ۲۳ مای ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۳.

۳- «حریت» غزه تی، ۲۰ فورال ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۵۱.

۴-ینه اورادا.

م.ج. پیشه‌وری ۱۹۴۵-۱۹۴۶-نجی ایللرده آذربایجاندا ملی آزادلیق حرکاتینین یوکلیشی دورونده آذربایجان خلقی ایلک ایراندا یاشایان باشقا خلقلر آراسیندا حمیمیت و قارداشلیق مناسبتلرینین استقلالیت و آزادلیق مبارزهلری زمینی اساسیندا یاراتیب انکشاف ایتمه‌سینی جدی‌صورتده طلب ایدهرک یازیردی: «بیزئوز آچیق و آیدین شعارلاریمیز ایله نه‌تک آذربایجانین بلکه بوتون ایراندا یاشایان اون‌بش میلیونلوق جماعتین آزادلیغینی تامین ایتمک یولونا قدم قویموشوق». (۱)

م.ج. پیشه‌وری زحمتکش کتله‌لرین ملی‌منسوبیتیندن آسیلی اولمایاراق، اونلارین صنفی منافعی‌نین بیریلیگی موقعینده دورودی. بوايسه، اونون پرولتارینین الملل‌چیلیگی ایده اولوقیاسینین درین اقتصادی واجتماعی کولکترین درک ایتدیگینی گوستریردی. آرتیق معلوم‌ورکه، بوتون ئولکه‌لرین پرولتارینین مشترک منافعی‌قطعی‌صورتده اونلارین بین-الملل‌چی و هم‌رایلیگینی طلب ایدیر. وقتیله فریدریخ انگلس مخصوصا گوستریردی که، «فعله صنفی لاپ‌ئوز طبیعتی اعتبار ایله بین‌الملل‌چی دیر» (۲) هر هانسی بیر ملتین فعله صنفی استحصال واسطه‌لریندن محروم اولدیغینا کوره، امانسیز استثمارا معروض قالدیغینا کوره هر بیرده ئوز آزادلیغی اوغروندا صنفی مبارزه آپاریر. بومبارزه ایسه نتیجه اعتبار ایله سرمایه دارلیغین محوینه کتیریب چیخارمالیدیر. هم‌ده بو مبارزه ده هر بیر ئولکه‌نین فعله صنفی تک‌دیگلدیر. چونکه ئولکه‌دا خلینده باشقا زحمتکش طبقه‌لر، هم‌چنین دیگر ئولکه‌لرین فعله صنفی اونون متفق‌دی.

محض همین خصوصیتلری نظره آلان م.ج. پیشه‌وری ایران زحمتکشلرینین مبارزه‌سینده روسیه پرولتاریاتینین گوستردیگی اتفاق و هم‌رایلیگینه بویوک قیمت ویره‌رک یازیردی: «روسیه پرولتاریاسیله اتفاق ایتمک ملی منفعتمیزدن زیاده صنفی منفعتمیز دیر. اونا کوره که، اروپا کاپیتالیزماسی بیزی ملت ایچون دگیل، صنفی تجارت ایچون اسارت آلتینا آلاق ایسته‌ییر». (۳)

ایران حاکم‌دایره‌لرینین و خارجی امپریالیست دولتلرین ایران خلقلرینه ایتدیگری خیانتلری افشا ایلدن م.ج. پیشه‌وری جوان سوسیالیست روسیه‌سینی ایران خلقلرینین ان مدافعتلی دوست و متفق‌سایاراق یازیردی: «بیزیم ملی دوشمنیمیز روسیه پرولتاریاتینین صنفی دشمنی دیر. اونا کوره ملتیمیزی مدافعه ایچون اونلارلا بیرلشمک، اونلارلا اتفاق ایدیپ غرب کاپیتالینی ازیمگی لازم گوروروک». (۴)

م.ج. پیشه‌وری، پرولتاریا بین‌الملل‌چیلیکین ان گوزهل نمونه‌سی اولاراق دینی عقیده و ملتیندن آسیلی اولمایان بوتون زحمتکشلرین، اوجمله‌دن مسلمان زحمتکشلرینین عادی انسانی حقوق اوغروندا ایله ایتدیگری مبارزه‌لرینه مارکسیست تحلیل ویره‌رک هله ۱۹۲۰-نجی ایلین فئورال آییندا یازیردی: «هر بیر مسلمانا بوگون نه لازم دیر-سیدییه سؤال ویریلرسه، حقوق-دییه جواب سویله یه جکدیر. آرتیق نه تورکیه انقلابچیلاری، نه ده هندوستان عیسایچیلاری دینی خلافتدن ئوتری دگیل، حقوق انسانیه‌دن ئوتری قیام

۱- «آذربایجان» غزه‌تی، ۱۰ مئی ۱۳۲۴-نجی ایل، نمره ۱۸.

۲- ک.مارکس وف. انگلس اثرلری، ۱۶-نجی جلد، ۲-نجی حصه، ص. ۵۲.

۳- «حریت» غزه‌تی، ۲۰ مارت ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۶۰.

۴- یینه اورادا.

تیمیشلر دیرگه، بونی نه قوری سوزلر، نه ده یا نلیش فلسفه لرایله پرده له مک اولمان». (۱)
 م.ج. پیشه وری بان اسلامیزم، بان تور کیزم و بان ایرانیزم ایده اولوقیاسینین تام
 علیهنه اولوب بو ایده اولوقیانی آشیلایانلار قارشیشی جشی مبارزه آپارماقلا برابر، امپریا-
 لیستلر اینده آلت اولموش مرتجع شرق شناسلارین، تاریخچی لرینو سوسیولوقلارین
 اسلام عقیده سینده اولان بیرسیرا شرق خلقلرینین انقلابی حرکتلری و تفکر طرزلی حقیقده
 یازدیقلاری منق سوزلری تنقید آتشینه توتاراق یازدی: «اسلام اولکه لرینده قالخمیش
 انقلاب هم سلطانلارین، همده اونوی بزه ییب اورتالیفا سالماقلا مسلمانلارین کوزونی باغلايان
 جهانگیرلین علیهنه دیر.

بونی سویله مکه بله احتیاج یوخور... استانبولون کوچه لرینده قورولان میتینگ
 و سایر اسلام اولکه لرینده دوام ایدن مبارزه و انقلابلار انگلتره و فرانسه غزه تلرینین
 کوزونه گولله کیمی دگیب بیلدیره جکه، بو عصرده داغولوق، آله ادیجیلیق فایدا ویرمز.
 اسلام انقلابچیلاری دینی خلافت یوخ، حقوق ایچون چاریشیلار. اسلام ملتلی آروپا
 جهانگیرلینه لعنت خوان اولان کیمی، سلطانلار، ملکه دارلار، یالانچی ریاست پرست
 قاضی و شیخ الاسلاملار ادا لعنت اوخویورلار». (۲)

م.ج. پیشه وری بوتون ملتله منسوب فعله و زحمتکش صنفلرین، او جمله دن ایران
 زحمتکش لرینین موفقیتی نامینه لنین و او کتیا بر انقلابی ایده یالارینین طنطنه سی اوغروندا،
 یورولماق بیلمه دن آر دیجیل مبارزه آپاران شخصلردن اولموشور. اولنن وفاتینین
 بیرنجی ایلدو نومی مناسبتله یازدی: «بیرلیننی خاطر لایریقو دائما خاطر لامالییق.
 چونکه اونون اثرلری، اونون وصیتلری بیزه لازمدیر. او اثرلر، او وصیتلری بیزیم سلاحیمیز دیر.
 لنین خاطر لاندیقجا اثرلرو وصیتلرده خاطر لانیر. سوزلر بیزدا تکرار اولونور که، بودا
 ایشمیزیم موفقیتی ایچون لازمدیر». (۳) م.ج. پیشه ورینین قلمیله یازیلیمیش بوسوزلر
 اونون پروتار بین الملل چیلیکی روحدا ایتدیگی چیخیشلارینا یالنیز بیر مثال دیر.

بله لیکله م.ج. پیشه وری مختلف ملتلرین دوستلوق و قارشیلیقلی محبت شرایطینه
 یا شاماسی، مختلف ملتله منسوب فعله و زحمتکش صنفلرین بیر-بیرینه همرا یلیک
 کوستریب اتفاق یاراتماسی. استمار ایدنلره بورژوا ملتچی لرینه قارشیشی اونلارین
 مبارزه سینین گنیش لندیر یلمه سی اوغروندا بویوک سعی و فداکارلیق کوستریرو پرو-
 لتار بین الملل چیلیکی حقیقده و ای. لنینین اولمز ایده یا ارثینی رهبر توتوردی.

م.ج. پیشه وری نین اجتماعی و فلسفی مقاله لرینده انقلابی وطن پرورلیک ایده یالاری تام
 تاثیر ایلیجی بیر صورتده هر بیر اوخوجونون دقتینی ئوزونه جلب ایدره ک بویوک روح
 یوکسک لیکنه سبب اولور.

قید ایتمه لی بیک که، م.ج. پیشه وری آذربایجان خلقینین آلولی وطن پروری اولموشور.
 وطن پرورلیک ایده یالاری ایسه اونون پروتار بین الملل چیلیک صفتینین آیریلماز حصه سی
 اولاراق اثرلرینین آناخلیننی تشکیل ایدیر. او، ایران و آذربایجان خلقلرینین ئوز وطنینین
 سعادت و خوشبخت گله جگی اوغروندا مبارزه سیننی ان یوکسک اخلاقی وظیفه سویه سینه
 قالدیر میشر و اونوی هر بیر انسانین کوزله معنوی کیفیت و معرفتی کیمی قیمت لندیر میشدیر.

۱- «حریت» غزه تی، ۶ فورال ۱۹۲۰.

۲- یینه اورادا.

۳- «ینی یول» غزه تی، ۱۴ یانوار ۱۹۲۵-نجی ایل، نمره ۱۱ (۱۲۲).

۴. ج. پیشه‌وری دیردی: «هرکس تون باشینی ساغلاماق اچون یا شاسایدی، دنیادا بویوک سیمالار، فداکار قهرمانلار، ئوز جانلارینی وطن و ملت یولوندا فدا ایدن رشید انسانلار تاپیلمازدی. بوفدا کارلیق فقط بیللیک، فرهنگ، تشکیلات و اخلاق نتیجه سیدیر. بیز گرهک جماعتین منافعینی ئوز شخصی منفعت لریمیزه ترجیح و یرمکه عادت ایدمک و بو واسطه ایله خلقیمیزی فلاکتدن قورتاق». (۱)

۴. ج. پیشه‌وری وطن پرورلیک حسیندن محروم اولان، ئوز خلقی نین سعادت حقیقته فکرلشمه یین، اونون اسارت و جهالت ایچریسینده قالما سیندان متاثر اولمایان آدمالار انقرت. ایدمک، هله ۱۹۲۰-نجی ایلده یازیردی: «اگر اوضاع حاخره دن مطلع بیر ایرانی ایتدین و ایرانلیلارین ایتدیگی احوالیندان متاثر و متالم اولما زساو، یادیا ونه، یا اینکه ناموس و وجدان دیبلن شئی لردن محروم دور. زیرا که، انسانلارین محنتیندن دلگیر و مقوم اولمایان انسان دگیلیر» دیمیشدیر. (۲)

۴. ج. پیشه‌وری نین اجتماعی باخیشلاریندا وطن پرورلیک ساده جه اولراق خلقه و وطنه محبت بسله مکه محدود ایدیلیمیر. او وطن پرورلیک ایدمک بالارینی تبلیغ ایدمک اونی مجرد شکلده دگیل، انقلابی فعالیتله باغلی بیر شکلده ایره لی سوروردی. او آذربایجاندا ملی آزادلیق حرکتینا رهبرلیک ایتدیگی دوره خلقه و وطنه اولان محبتین، اونون ترقیسی و سعادت اوغروندا آپاریلان عملی مبارزه و فداکارلیقلا باغلی اولدیغینی گوسترمک نطق لرینین بیرینده دیمیشدی: «بیز تاربخدن جوخ دانیشا بیلهریک، کچمیشیمیزده افتخار-لارلا دولودور، لکن بویوک کفایت ایتمز. افتخار و شرافتی ئوزوموز، ئوز الیمیزله کسب ایتملی بیگ... بیز آتا، بابا بیزین گوردیگی ایشلری ئوزوموزه سرمایه قاییریب اونی خرجه ییب قورتارما یاق، بلکه شجاعت، رشادت و فداکارلیقدا اولارلا تقلید ایدیب گتیدیکلری یول ایله گیدهک، اولنلارین قازاندیق لاری افتخار و شرافته نائل اولاق». (۳) او، محض یونی اصل وطن پرورلیک حساب ایدیردی. داهادو غروسی حقیقی وطن پرور خلقه و وطنه بسله دیگی، محبتی ئوز عملی فعالیتی و خمتی ایله ثبوت ایتملی دیر.

۴. ج. پیشه‌وری نین وطن پرورلیگی ئوزونی آذربایجان خلقینین اوزون تاریخه مالک زنگین ملی مدنیتینه، اونون انقلابی عنعنه لرینه، گوز دل ائتل قایداسقانونلارینا، محصولدارو مثبت تورباغینا، یئر آلتی ثروتلرینه، صفالی طبیعتینه و خصوصیله دوغما آنادیلینه و سایر اولان توکنمز محبت حلرینده عکس ایتدیر میشدیر. او، ۱۳۲۴-۱۳۲۵ (۱۹۴۵-۱۹۴۶) -نجی ایل لر آذربایجاندا کی انقلابی فعالیت دورونده یازدیغی مقاله و سویله دیگی آلویلی نطق لرینده سون یاریم عصر ایچریسینده مرتجع ایران حاکم دایره لر و امپریالیستلر طرفیندن آذربایجانین و آذربایجان خلقی نین باشینا گتیریلن مصیبت لره، عدالت سیزلیکلره، آمانسز استثمارا، غدار ملی و اجتماعی ظلمه کین و نفرت بسله یرک بوتون آجینا جاقلی حال لارا قارشى عصیانکار اولوب، سارسیلماز عزم واراده، خلقین کومک و فداکارلیغی ایله مبارزه ایتمکه آماده اولدیغینی دفعه لرله بیلدیر میشدیر.

۴. ج. پیشه‌وری بوتون حیاتی بویى آذربایجان دیلی نین قورونوب ساغلاماسی و مافلیغی اوغروندا شوونیست فارس حاکم دایره لرینه قارشى کسکین مبارزه بایراغی قالدیر اراق درین منطق و دوزگون دلیل لر اساسیندا «آذربایجان» غزه تینده

- ۱- «آذربایجان» غزه تی، ۲ مهر ۱۳۲۴-نجی ایل، ه.ش.، نمره ۱۱.
- ۲- «حریت» غزه تی، ۲۰ مارت ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۶۰.
- ۳- «آذربایجان» غزه تی، ۲ مهر ۱۳۲۴-نجی ایل، ه.ش.، نمره ۱۱.

یازیدی: «دیلیمیز دشمنلرین بوش ادعالارینا باخمایاراق! چوخ گنیشیرو غنی بیردیلن دیر. اونون ریشهسی خلقیمیزین قانیندا اوره گینده دیر. بیزاونی آناسودی ایله اموب وطنیمیزین روحنواز هواسی ایله تتضس ایتمیشیک. اوناتوهین ایده نلر، اونی تحمیلی و مصنوعی گوسترمک ایسته ینلر بیزیم حقیقی دشمن لریمیزدیر». (۱)

۴. ج. پشهوری چوخ دوزگون اولاراق ایران حاکم دایره لرینین ان بویوک جنایتلریندن بیرینی ده محض آذربایجانلیلار ایچون آنا دیلینده تحصیل آلماعی، اوخویوب یازماغی قدهن ایتمکه حساب ایده رک یازیدی: «آلتی-یدی یاشیندا تازه دیل آچمیش اوشاغاً یابانچی بیر دیلی تحمیل ایتک جنایتدیر... آنادیلینده یازیب ساوخوماغی قدهن ایتمک فرهنگ (معارف) تکاملین قاباغینی آلماق دیمکدیر». (۲)

۴. ج. پشهوری آذربایجان دیلی نین گوزهل و سؤیملی اولوب اوزون تاریخه مالک اولدیغینی، عصرلر بویوی یاشاییب وینه ده یاشایاجاغینی شوونیست فارس حاکم دایره لره گوستره رک اونون گوزهل مدنی و مترقی بیردیل اولدیغینی سویله بیردی. او، یازیدی: «چوخ خائزو انجیبی عنصرلر قرنلر ایله بو گوزهل دیلی اورتادان قالدیرماغا چالیشمیشلار. اونون ترقی سینه، یاشاماسینا مانع اولماق قصیده مخصوصان غدار آزادلیق دشمنی اولان رضاخان دولتی وار قوه سینی صرف ایتمیشدیر. بوتونلایله او سارسلماز و محکم بیر حالنا خلقین ایچریسینده باقی قالیب تون مقامینی ساخلامیش بو واسطه ایله مدنی و مترقی بیر دیل اولدیغی اثباته یتشمیشدیر». (۳)

۴. ج. پشهوری عمرونون سونوناقدر ئوز وطنینی، خلقینی و آنادیلینی قیزغین یین محبتله سئویردی. او ئوز وطن پرورلیک حسلری اساسیندا دیردی: «آذربایجانلی یوزایل خارجه قالارسا اخلاق، روحیه و طرز تفکر جهتنن آذربایجانلی دیر. او ئوز یوردونی، ئوز آتا بابا او جاغینی سئویر اوئی یاد ایتمکه افتخار ایدیر». (۴)

قید ایتمک لازمدیرکه، ۴. ج. پشهوری نین وطن پرورلیک ایده یالاری هئج وقت ملی-مدنی آیریلیق موقعینده دورامیشدیر. او، ئوز خلقینین زنگین مدنیتینه درین محبت بسله مکله برابر فارس خلقی نین، قاباقجیل روس و آروپا ملت لرینین مدنیتینه ده بویوک حرمت و افتخار حسلری ایله یاناشمیشدیر.

۴. ج. پشهوری نین وطن پرورلیک ایده یالاری عین زماندا هر جور ملت چیلیک و عرق چیلیک سیل لریندن ده اوزاق اولموشدور. او، وطن پرورلیک ایده یالاری ایله بیرلیکده آردیجیل اولاراق خلقلر دوستلوقی ایده یالارینی دا تبلیغ ایتمیشدیر.

۴. ج. پشهوری نین علمی، نظری، فلسفی اثر لرینین قیساسجا تحلیلیندن آیدین اولورکه، اومارکیزیم-لنینیزم نظریه سینه هر طرفلی ییله نیش بیر عالم و درین بیلیکلی اجتماعی خادم اولماقلا برابر یتگین لشمیش گورکملی رهبر کادرلاردان بیر ی اولموشدور.

ولادیمیر ایلیچ لنین هله «بیر آددیم ابره لی یکی آددیم گری» اثرینده کومونیست فرقه لر ی و اجتماعیت ایچون بیله بیر باجاریقلی و گنیش احاطه لی کادرلارین تربیه لنمه سی لزوموندان دانیشارکن یازیدی: «اهالینین بوتون صنفلری ایچریسینه» بیزیم نظریه چی

۱- «آذربایجان» غزه تی، ۱۴ شهریور ۱۳۲۴-نجی ایل ه.ش.، نمره ۱.

۲- «آذربایجان» غزه تی، ۳ مه ۱۳۲۴-نجی ایل ه.ش.، نمره ۱۲.

۳- یینه اورادا، ۱۴ شهریور ۱۳۲۴-نجی ایل ه.ش.، نمره ۱.

۴- یینه اورادا، ۴ بهمن ۱۳۲۴-نجی ایل ه.ش.، نمره ۱۰۹.

مفتيله، هم تبليغاتى مفتيله، هم تشويقاتى مفتيله، هم ده تهكياتى مفتيله كيتلى يىك» (۱)؛
م.ج. پيشه ورى ده محض بئله بىر صفتره مالك اولاراق لىنچى رهبر كادرسويه سينه
يوكسله بيلمىشى.

آرتوق بوتون دنيا اجتماعى مبارزه لرتارىخى نىن تجربه سيندن معلوم اولموشدور كه
انقلابى حر كاتدا و خلق نهضت لرىنده سىنانمىش و متانتلى رهبر لى باشچىلىق ايتمه سه لرو
حر كاتىن رهبرى لىكى دوزگون تشكيل اولونماز ساو حر كات نه اينكه غلبه جالايلىمىز. حتى
بويوك مغلوبىتو شكستده معروض قالا بىلر.

انقلابى دنيا پرولتارىاتى نىن بويوك رهبرو معلمى لى نىن ديدىكى كىمى، «بىش ساون
نفر استعدادلى (استعدادلار ايسه يوز لره دوغولماز)، سىنانمىش، بىر شمه كار كىمى
حاضر لىقلى اولوب، اوزون مدتلى مکتب كچه رك بىلىك آلمىش، بىر بىرى نه گوزه لجه
ئوكر نىشمىش رهبر لار اولما سا حاصر جمعى تده هئچ بىر صنفىن محكم مبارزه سى ممكن دىكلدىر» (۲)
سون يارىم عصر ده ايران خلق لرى نىن دموكراسى، آزادلىق و مىلى استقلاليت اوغروندا
ايتدىكى انقلابى مبارزه لر تارىخى ده تلىق ايدىلر كن، بئله بىر خصوصيت تام آيدىن و
قابارىق صورتده گوزه چارى بىر كه، همىن تارىخىن مختلف مرحله لرىنده ئولكه ده بئشه كار
انقلابى رهبر لىقروپى يارانا بىلمه دىكى نه گوره ستارخان، شيخ محمد خايبانى، كلنل محمد
تقى خان پىسان، حىدر عمى اوغلى، دكتر تقى ارانى و مير جعفر پيشه ورى كىمى تىك تىك رهبر لىز
بويوك استعدادى زحمتكش كتله لر و خلق ايجون ضرورى اولان سون مقصد و نتيجه نىن الله
ايدىلمه سينده معىن درجه معنوى جهتن يارىم سىز قالمىشرو باش و يره ن انقلابلار بويو
بىرسىرا دىكر سىبلر اوزوندن قطعى غلبه جالا بىلمه مىشى.

م.ج. پيشه ورى نىن اجتماعى و سياسى حياتى نى، انقلابى يارادىجىلىق و فعاليتى نى
نظردن كئچىر دىكه بويوك افتخار حسى ايله قىدا تىصلى يىك كه، اونون آذربايجان و ايران
خلق لرى نىن انقلابى عنعنه لر و مىلى مدنيت خزىنه سينه هديه ايتدىكى ماركسىزم-لنىنىزم
ايدى يالارى بوگون بئله ئوز قوه سىنى ساخلا ياراق ئولكه نىن معاصر اجتماعى شرايطى نده
تطبيق اولوناسى قيمتلى فكر لردىر. آذربايجان خلقى نىن انقلابى ارشى نىن حقىقى و
كوركملى نماينده سى اولان م.ج. پيشه ورى نىن خاطر ه سى آذربايجان دموكرات فرقه سى و
خلقى مېز طرفى ندىن لايىق مىنجه ابدى لىدىر بىلمىشدىر.

* * *

م.ج. پيشه ورى نىن ژورنالست و ادبى يارادىجى لىقى دا اونون انقلابى فعاليتى ايله
سىخى صورتده باغلىدىر. او، انقلابى فعاليت ه اساسا ژورنالست لىك كه باشلامىش و بو
ايشى عمرى نىن آخىر نه قدر دىمك اولار كه، دوام ايتدىر مىشدىر. بو اوزون، ئمره لى يارام
دىجىلىق دورى نده سياسى، اجتماعى حياتى ن ائله بىر ساحه سى يوخدور كه، م.ج. پيشه ورى نى
ماراقلاندىر ماسىن. اونون اثر لرى ايجرى سينده ايلك قلم تجربه سى حساب ايدىلن ساده مقاله-
لردن توتوموش يوكسك سويهللى فلسفى، اجتماعى-اقتصادى، ادبى، تنقىدى يازىلار،
خاطره، حكايه و حتى شعرو فيليه تونلار را راست كلكم اولور. بونا گوره ده دىمك اولار كه،
م.ج. پيشه ورى نىن يارادىجىلىقى رنگ-رنگ، هر طرفلى و اولدىقجا زنگىن دىر. بو اثر لىز
هامى سىندا اونون ئوزونه مخصوص يارادىجىلىق اسلوبى واردىر. بو اسلوبون باشلىجا
خصوصيتى اوراسىندا دىر كه، م.ج. پيشه ورى ايلك گونلردن باشلا ياراق قلمى اله آلدىقدا
زلقىن، زحمتكش طبقه نىن منافعى نى قوروماغى، آزادلىق و دموكراسى نى مدافعه ايتمكى

۱- و.اى. لىنن، اثر لىرى، ۵-نجى جلد، باكى آذر نشر، ۱۹۴۸-نجى ايل، ص ۴۴۱.

۲- و.اى. لىنن، اثر لىرى، ۵-نجى جلد، باكى، آذر نشر ۱۹۴۸-نجى ايل، ص ۴۸۱.

موزونه اساسهف قرأویرمیثدیر. بوزنکین وهرطرفلی یارادیجیلقد ابران زحمت کشرینین حقوقینی مدافعه ایتمک، ارتجاعچی حاکم دایره لری آتسه توتماق، امپریالیزمین بیرتیجی صفتینی گوسترمک قرمزى خطله گورونمکده دیر.

م.ج. بیشه وری ژورنالیست یارادیجیلیغا اساسا اعتباریله ۱۲۹۶-۱۲۹۷ ه.ش. (۱۹۱۷-۱۹۱۸) -نجی ایللردن باشلاییر. همین ایللرده او، «آذربایجان جزء لاینفک ایران» و سایر غزده تدرده بیرسیرا مقاله لر یازماقلا قلمینی برکیدیر. تئوز شخصی استعدادی و آدیجیل مطالعه سی نتیجه سینده م.ج. بیشه وری قیسا بیر مدت عرضینده ژورنالیستیکا ساحه سینده بویوک تجربه آله ایدیب یوکسک سویه لی اجتماعی-سیاسی مقاله لر یازماغا باشلاییر. ۱۲۹۸-۱۳۰۱ ه.ش. (۱۹۱۹-۱۹۲۲) -نجی ایللرده او، ادبی-تنقیدی مقاله لر، شعرو فیلیه تونلارلا چیخیش ایدیر. بودورده «حریت»، «آذربایجان فقراسی» «آذربایجان موقت حربی انقلاب کومیته سینین اخباری»، «کندلی یا کندچی»، «کومو-نیست»، «ینی یول»، «ینی فکر» غزه تدرینده ائله جهده «یولداش»، «تیکان»، «مشعل»، «قیزیل تلم»، «معارف»، «شرق قادینی»، ژورناللاریندا م.ج. جوادزاده، م.ج. جوادزاده خلخاللی، عجول، م.ج. نادى امضاسیله نشر اولونموش بیرچوخ مقاله و اثرلره راست گلیمک اولورکه، بونلار م.ج. بیشه وری نین آرتیق یتکین بیر ژورنالیست و ادبی فعالیتله باشلایان گنج یازیچی اولدیغینی نمایش ایتدیریر. بوفعالیتین نتیجه سینده دیرکه، او، همین دورده بیرسیرا مطلبوعا تین تحرییه هیئتینین عضوی، «حریت» «آذربایجان فقراسی»، «کندچی»، «کومونیست»، «حقیقت» و ائله جهده «یولداش» ژورنالینین رده اکتوری و باش محرری درجه سینده قدر یوکسه لیر.

م.ج. بیشه وری ایلک دورلردن باشلایاراق پارتیالی ژورنالیست اولموشدور. او، هله ۱۲۹۹ (۱۹۲۰) -نجی ایله یازیردی: «سرگردان یازیچی اوخوجولارینی دا سرگردان بوراخماقدان باشقا بیر شئیه موفق اولایلمز» (۱). شهبه سیزکه، بورا دام.ج. بیشه وری نین «سرگردان یازیچی» سوزوندن مقصدی چوره کی گونون مظنه سینده بی و هرگون بیر مقصد و ایده یانی تبلیغ ایدهن یازیچیلار اولموشدور.

م.ج. بیشه وری نین ژورنالیست لیک یارادیجیلیغینین خصوصیت لریندن بیرى اونون ساده لیکى دیر. او، ژورنون بواصولوبونى مقاله لریندن بیرینده بئله افاده ایدیر: «مقصدیمیز ادبی مسابقه دگیل، خلقی باشا سالماق، اونا حقیقتی آشکار مورتده گوسترمکدیر...». م.ج. بیشه وری بواصولوبی ئوز یارادیجیلیغینین سون دورینه قدر دوام ایتدیریر.

قید ایتدیگیمیز کیمی م.ج. بیشه وری ئوز یارادیجی لیغینین ایلک دورونده بیرچوخ سیاسی، فلسفی، اجتماعی مقاله لر یازماقلا برابر معنالی گولوش دوغوران فیلیه تونلارین مؤلفی کیمی ده تانییر. عجول امضاسیله نشر اولونموش بوفیلیه تونلار واسطه سیله او، ژورونی ساده بیر ژورنالیست کیمی دگیل، سیاسی موضوعلاری مختلف اسلوبدا اوخو- جولارا چا تدریرا بیلن ساتیریک بیر یازیچی کیمی اجتماعیاتا تانیتدیریر. بو فیلیه تونلار موضوع جنتدن اولدیقجا کنیش و هر طرفلی دیر. بورادا امپریالیزم و ایران ارتجاعینین افشا- سی، ئولکدهده موهومات و خرافاتین کوک سالماسی، صغلی جمعیتین بوتون چرکین- لیکلری، خلقین غفلتده قالماسی ساتیریک فورمادا، کسگین قلم له افشا ایدیلیر. م.ج. بیشه وری بوساحهده ئوز یارادیجیلیغیندا آذربایجانین گورکملی ساتیریک یازیجیسی جلیل

محمدقلی زاده نین یولیه گیمیش، اونون زنگین تجربه لریندن ویازی متودوندان استفاده ایتیمشدیر.

«عجول» امضاسیله یازدیغی فیلیه تونلاردا م.ج. پیشه وری مختلف سرلوحه لر او جمله دن «اویان-بوویاندان»، «الفاظی معنی»، «ایکی رفیقین مصاحبه سی» و سایر ه دن استفاده ایدره ک گونده لیک سیاسی موضوعلاری چوخ ساده و باشادوشوله بیلن دیل ایله کتله لره چاتدیر بردی. مثلا «اویان و بوویاندان» سرلوحه لی بیر فیلیه توندا او، خلقین ایران حاکم داتره لرینه قارشلی اعتراض مسلرینی و مختلف یئرلرده باش ویره ن عصیانلاری ساتیریک بیر اسلوبدا اوخوجولارا چاتدیریر. بورادام، ج. پیشه وری ایراندا حاکمیت باشیندا اولان «السلطنه» و «الغوله» لری استهزایه قویاراق یازیر: «اویان-بوویاندان ویرین خبر لره گوره ایران السلطنه و الغوله لرین اقداماتی سایه سینده بهشته تبدیل اولموشدور. بئله که... کیلاندا جنگل لیلر (۱) هئج بیر ناراضیلیق ایتمیر لر. اگر بالاجا چارپیشما زاد اولار سا اودا نظرافتن تولید اولموش شئی لردیر». (۲)

م.ج. پیشه وری نین یازدیغی فیلیه تونلاردا ارتجاعی فرقه لرله خلق کتله لری آراسیندا گئنه ن مبارزه موضوعی دا ئون جرگه ده گئدیر. بوساحده، اولقلمینی ایشه سالاراق مساوات فرقه سینین ایچ اوزونی آجیب گوستریر، بوفرقه نین خلق ایله هج بیر علاقه سی اولما دیغینی، زحمتکش کتله لرین اوندان اوز دوندر دیکینی افشا ایدیردی: «مساوات فرقه سی ده از قرامعلوم فعله لردن امیدینی کسب، گوجونی ویریب بورژوالارا، چونکه مساواتچیلار فعله لردن وفا گوره بیلمه دیلر...». (۳)

امپریالیزمین افشاسی ایچون «ایکی رفیقین مصاحبه سی» فونودا یازیل میس فیلیه تون اولدی قجا ماراقلیدیر. بوفیلیه توندا صاحب لردن بیرینین ئوز صحبتینی «انگلتره، لیره، قانون اساسی، چوروک، یاراماز» (۴) سوز لریله قورتار ماسی نه قدر معنالی دیر. ائله جه ده باشقا بیر فیلیه توندا مؤلف انگلتره امپریالیزمین نماینده سی لویید جورجون دیلی ایله مستملکه چیلیک سیاستینی بئله افشا ایدیر. «...والله، بالله آندا لوسون هندوستاندا کی قوللاریمین باشینا که، من آنجاق سیزین بو آلاجا گوزلرنیزه عاشق ایدیم... آنجاق بونودا دییم که، بازار نیزی ن تجارتی انگلتره یه لازیم دیر». (۵)

م.ج. پیشه وری ئوز فیلیه تونلاریندا ایران جمعیتینی همیشه دوشونوره نو اونون گونده لیک چتین لیک لریندن بیر ی اولان چوره ک مسئله سینه توخوناراق ایراندا وقت آشیری باش ویره ن قحط لیکین سببلرینی، خلقین عوام لیغینی، موهومات و خرافات باتاقلیغی ایچری سینده باتیقا لیدیغینی آجیب گوستریردی. او، یازیردی: «کللی چوره ک مسئله سینه الحد لله ایراندا ائله بوللوق تور که، انگلیس لر قاطرلارینا آرپا عوخینه چوره ک یه دیر دیر لر. آجیندان ئولن ایران اکین چیلرینی گوستریب منه ایراد ایده بیلمز سینیز. اونلار بوا بیل

۱- بورادا ۱۲۹۹-نجی هجری شمس ایلیمنده باش ویر میس جنگلی لر حرکتی نظرده

توتولور.

۲- «حریت» غزده تی دکابر، ۱۹۱۹-نجی ایل، نمره ۳۵.

۳- «حریت» غزده تی فورال ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۴۹.

۴- «حریت» غزده تی، یانوار ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۴۷.

۵- «حریت» غزده تی اوکتیابر ۱۹۱۹-نجی ایل، نمره ۲۶.

۱۲۹۷-۱۳۰۳ ه. ش. (۱۹۱۸-۱۹۲۴ م.) - نگی ایله ده م. ج. پيشهورينين
رداکتورلوغی ایله نشر اولونموش بیرنجه غزهت و ژورنالین باشلیقی.

دگیل، چوخ زماندان بری بئله دیرلر، کزک بئله ده اولسونلار، چونکه الله حضرتلری مومنی ذلیل، کافری عزیز یاراتمیشدیر.» (۱)

بورادامؤلفنه تک ایراندا چوره گین آرتاپلماسینی وانکلتزه امپریالیزمین مستملکه چیلیک سیاستینی، ائله جهده خلقی الدادیب، اونى عاقبت دنبا سینین بهشتینه امیوار ایدن دین خاملرینی، موهومات و خرافاتی قامچیلاییر. باشقا یئرده او، بعضی مجتهدو ملالارین امپریالیزم جاسولاری اولدیقلارینی دا افشا ایدرک یازیردی: «دوغوسى من بیر مسئله وار، اونى نقتر قوردالایرام آخرده بیرشئ نظر شریضمه کلمیر. مثلاً کئچمیش وقتلرده اسلام ئولکهمینه کافر لایاق باساندا مجتهدلریمیز جهاد اصری ویریردی. لاکن راونین روابتینه گوره ایراندا اقامت ایدن علمایرنجه نغردن باشقا متحذیر فتوی ویرمیشلرکه، بو کوندن اعتبار اهرکس انکلتزه دولتینین علمینه بیرسوز دانیشیب، بیر کلمه یازسا سرتدیر...» (۲)

۴. ج. پیشهوری یارادیجیلیغینین ایلك دورلرینده بیرسیرا ادبی-تنقیدی مقاله لر یازیر. اونون بو دوره کی یارادیجی لیغیندا بعضا شعرده تصادفا یتمک اولور. بوجتین ۱۳۰۲ ه. ش. ده (۱۹۲۴) -نجی ایله «ایران ادبیاتی» حقیقده م. ج. پیشهوی نین یازدیغی مقاله دقتی جلب ایدیر. او، بومقالده اوکتیابر انقلابندان سوئرا ایران شعرینده عمله کلمیش انتباهی قیمت لندیره ک یازیر: «آرتیق ایندی گل، بلبل، سرو، سنبل ایران شاعر-لرینی مشغول ایتمیر. چونکه خلقو افکار عمومی ان چوخ عمومی فلاکت و اجتماعی وضعیته مشغولور...» (۳). م. ج. پیشهوری بومقاله سینده ایرانین قدیم معاصر ادبیاتینی تحلیل ایدیب، انقلابی شعرلردن مثالار کتیریر و ینی یارانماقدا اولان انقلابی ایران ادبیاتینین ایشیقلی کله جگی اولدیغینی خاطرلایدیر.

۴. ج. پیشهوری وطنه قایتدیقدان سوئرا دا ئوز ژورنالستلیک فعالیتینی و ادبی یارادیجیلیغینی دوام ایتدیریر. بودورده او، قید ایدیلن کی کیمی تهراندا «حقیقت» غزه تینی نشر ایدیر. بوغزه تین تقریباً بوتون ماتریاللاری اونون قلمی ایله ترتیب اولونور. م. ج. پیشهوری بودورده جنکل حرکاتی حقیقده بیر یوهوست یازیر و اونون ایلك وارایاتی «حقیقت» غزه تینده نشر ایتدیریر. لاکن رذاخان دیکتاتوراسی آلویلی ژورنالستو انقلابی پیشهوری نین فعالیتینه امکان ویرمیر. ۱۳۰۱ ه. ش. (۱۹۲۲) -نجی ایله «حقیقت» غزه تی رضاخان پولیسی طرفیندن باغلانیرو بودورده اعتبارام. ج. پیشهورینین یاریم گیزی انقلابی فعالیت دوری باتلانیر. نهایت او، ۱۳۰۹ -نجی ایلین دی آییندا (دکابر ۱۹۳۰) پولیس طرفیندن حسمه آلنیر.

۴. ج. پیشهوری ۱۰ ایل قهر زندانیندا قالیر. زنداندا موجود اولان آغیر شرایطه باخما یاراق او، گیزی ادبی درنک تشکیل ایدیر. اورادا یازدیغی لارین بعضی اثرلری مذاکره و تحلیل اولونور. زنداندا م. ج. پیشهوری یازدیقلارین، اوجمله دن بزرگ علوی نین اثرلرینی اوخویورو ئوز نظرینی مختلف بیولارلا مؤلفه چاتدیریر.

۴. ج. پیشهوری زنداندا پولیسین ئوزباشینالیغینا قارشى کسکین مبارزه آپاریب. دفعه لرله آجلیق اعلان ایتمه سینه باخما یاراق یارادیجی لیغینی دوام ایتدیریر. او، جنکل حرکاتی حقیقده یازدیغی یوهوستی ینی دن ایشله بیر. بوئندان علاوه م. ج. پیشهورین زنداندا

۱- «حریت». غزه تی، نوپابر ۱۹۱۹ -نجی ایل، نمره ۲۱.

۲- «حریت» غزه تی، اوکتیابر ۱۹۱۹ -نجی ایل، نمره ۳۰.

۳- «قیزیل قلم» ژورنالی، مارت ۱۹۲۴ -نجی ایل.

دنيازحتكش لرينين دايغى اولان سوووت اتقاهى و اوراداياشايان انسانلارين حياتيله ايران حياتينى مقايسهلى شكلده اوخوجولارا چاتديران باشقايير پووستو ائله جهده «چوبان ويلنگ» حكايه سيني يازير. چوخ تاسف كه، بو اثر له ليلك بيزيم اليميزه چاتمايشدير. م.ج. پيشه وري زنداندا آدى بيزه معلوم اولمايان باشقايير اثرده يازميشدير. مؤلف همين اثر باره سينده يازير: «... اوچ ايل بوندان اول مركزى زنداندا ايديم. من ويولداشلاريم اورادا بير تيكه مدادايچى نين قيرغنى ويا ايكي بارماق بويوندا ايشلنميش كاغذ، بير نچه سطرليك غزده پارچاسى اله كچيرديكه ئوزوموزى دنيا نين ان خوشبخت آدمى حساب ايليرديك. زنداندا من بير اثر يازميشام، اونى ورقله ديكده مختلف رنگلره تصادف ايدم. سينيز. نچه صحيفه سى قرمزى ويا آبي گوللرين سويويله، نچه ورقى مداد ويا دوده ايله، بعضى يئرلى قانلا يازيلمشدير...» (۱) شهه سزكه، بو اثر بويوك، تاريخى اهميته مالك اولان بير سنددير. بو اثرين آختاريليب تاپيلماسى لازم و ضرورى دير.

زندندان چيخاندان سونرام، م.ج. پيشه وري ئوزونون ياراديجيلىق فعاليتينين ان نمره لى دورينه قلم قويور. بودورده م.ج. پيشه وري ۱۱ ايل زنداندا قاليب، ئوزى ديميشكن «فيزيكي نقطه نظر دن سارسيله يى» حاله امعنوى جهت دن داها دا قدر تله نير. رضا خان زندانى نين عذاب و اشكنجه لرى اونون انقلابى عزمينى سارسيداييلمير. او، داها محكم و قطى ايناملا مبارزه يه باشلايب ئوز آتئين قلمى ايله ئولكه ده امپرياليزم و ارتجاع قتنه لر نى افشا ايدير. م.ج. پيشه ورينين بودورده يازديغى مقاله لر آرتيؤ ساده زورناليست مقاله لرى دگيل، بير نوع بديعى خاراكتير داشييان ياراديجى اثرلر دير. بو مقاله لر ده او، موخوعلارى عمومى، هامينين گونده ايشيتيبكى سوزلر، داها دوغروسى چيننميشيرو دفعه لرله تكرار اولموش جمله لر دگيل، چوخ ساده، عين زماندا اورؤنيال و بديعى افاده لرله ئوز اوخوجولارينا چاتديريردى. بو خصوصيت اونون خرداد ۱۳۲۲ ه.ش. (۱۹۴۳) -نجى ايلن اعتبار اتهراند؛ نشر ايتيرديكى «آؤير» غزدينده كى مقاله لر ينده، خاطر و ادبى - تنقيدى اثرلرينده آيدين ليقتا گوزه چارپير.

م.ج. پيشه وري نين بودورده كى ياراديجيلىق خصوصيتلريندن بيرى اونون فارس ديلينده يازماسيدير. او، ئوزونون آذربايجان ديلينده يازديغى اسلوبى ساده، آيدين و هامينين باشا دوشديكى يازى متودينى فارس ديلينده يازديغى اثرلرينده دوام ايتيرير. ديلى نين سليسلىكى و روانليغينا گلديكه م.ج. پيشه وري بودورده هئچ ده آنا دىلى فارس اولان زورناليست و يازيچيلاردان كئرى ده قالماييب، بلكه اولنارين بير چوخوندان ايره ليده كئيردى. «آؤير» غزدينده «مطوعاتين سه نروراسى (سانسورى) حفينده» آدى مقاله سينده يازيردى: «آزادلىغى قوروماق خلقين وظيفه سيدير» جمله سيني بيزه مكتبه د ئوكره تدبير... آنجاق او مكتبه رضا خان نين ايگيرمى ايلليك ديكتاتور مكتبه دگيل بوندان اول واريدى. بو، اوزمان ايدى كه، رشديه لر، تربيت لر معلم ليك ايديرديلر. مشروطه انقلابى دورى ايدى، ولايتلرده، خصوصيله شمال ايلت لر ينده ملي معارف يارانميشدى. هله اوزمان معارف بير نچه يالتاغين ديكتاتور امدخلر اوخوماق ايچون ايونجاق اولمايشدى. معلم لر يمميز بعضا مشروطه دن دانئيشير، بعضا ده ۱۸-نجى عصرين درين ليكلريندن و لئرو روسونين سسنى بيزيم قولايغيمز اچاتديرير ديلار...» (۲) فارس دىلى ايله يازيلميش

۱- «آؤير» غزه تى، ۵ مرداد ۱۳۲۳-نجى ايل، نمره ۱۷۲.

۲- «آؤير» غزه تى، ۱۲ بهمن ۱۳۲۲-نجى ايل، نمره ۱۱۳.

بومقاله ده مؤلف آزادلیقین نه اولدیغینی بدیعی افاده ایله اوخوجولارا چاتدیرماقلا آزادلیق دشمنی رضاخانسی کسکین قلمله افشا ایدیردی. او، گوزهل بیر اسلوب ایله رشده لرین شاکردلرینی موجود قورولوفا قارشسی مبارزه ده دعوت ایدیردی.

ارتجاع و امیرالیم ایچون حقیقته خطر اعلانی اولان «آزیر» (۱) غزه تینده م.ج. پیشه وری بیرچوخ کسکین مقاله لرله فاشیزم علیه نه مبارزه دین ئون سنکیرینه گئیدیردی. او، امیرالیم و ایران ارتجاعین ایچ اوزونی آچماق، مملکتین استقلال و آزادلیقی علیه نه توره دیلن توطئه لر افشا ایتمکده ئولکه مطبوعاتی تاریخینه ئوزونه مخصوص یئر توتور. م.ج. پیشه وری «آزیر» غزه تینین هدف و مقصدینی بلله ایضاح ایدیردی:

«آزیر اجتماعی پرنسیپو اساسلار اوزر دینده ایره لی له ییر. اوتوز ایلدن بری ئولکه نین حقیقی آزادلیق اهلارینین امکد اشلیقی ایله قارشیا قویدوغومون مقصده دوغری ایره لی له ییر. هر کس آزیرین بیرنجه نمره سینی اوخوموش اولسا بیلرکه، ایران زحمتکشلرینین منافعی نی مدافعه ایتمک، آزاد، مستقل و ملی دموکراتیک ایران یاراتماق دان باشقا بیزیم هئچ بیر مقصدیمیز اولما ییشرو اولما یا حاقدیر. «آزیر» آزادلیق دشمنلری ارتجاع طرفدارلارینا قارشسی رحیمیز، ئوله وروجی و آمانسیر دیر، آزادلیق اهلارین یانیندا ایسه سؤیملی و مهربان دیر». (۲)

م.ج. پیشه وری «آزیر» ین صحیفه لرینده «یاخشسی اولاردی باشقا بیر آد سئجه ایدینیز» سرلوحه سی آلتیندا یازدیغی تاریخی مقاله لرده انگلیس امیرالیمینین مارکلی نوکری علی دشتی نین یاراتدیغی «عدالت» حزبینین ماهیتینی افشا ایتمکله برابر ایران کومونست (عدالت) فرقه سینین قیسا و بیضجام تاریخینی ویرمگه چالیشمیش دیر. لاکن چوخ تاشککه، گونده لیک حادثه لر اوزوندن مؤلف بواجیشی آخره قدر دوام ایتدیره بیلمه میشدیر. هر حال دایم مقاله لر ایران کومونست فرقه سینین تاریخینی تحقیق ایتمک نقطه نظریندن بویوک اهمیته مالک دیر.

زندان خاطره لری بودورده م.ج. پیشه وری نین نقلی فورمادا یازدیغی ره آل، یاریم بدیعی بیر اثر دیر. مشهور روس یازچی سی و.ق. بله نسکی یازیر: «...هره انسی اویدورمادان تماسیله اوزاق اولان، حقیقی حادثه لر نه درجه ده دوزگون و دقیق تصویر ایتمه سیله قیمت لندیریلن مه سوارلارین (خاطره لرین) ئوزلری ده اوستالیقلا یازیلدیقدا رومان ساحه سینین بیر نوع سون حدینی تشکیل ایدیر بوو ساحه نی تماملاییر». (۳)

م.ج. پیشه وری نین یازدیغی زندان خاطره لرینده بو نقطه نظر دن یاندا دیقدا دیمک اولارکه، او، گوردیکی حادثه لری اولدیغی کیمی قلمه آلمیش، ایضا حیندا جین لیک چکدیککی بیرسیرا مسئله لرین اوستوندن گئچمیش، زنداندا باش ویره ن حادثه لری اولدیغی کیمی تمثیل ایتمیش دیر. لاکن بو خاطره لرین بعضی یئرلرینده مؤلفین وقتینین جاتیشما مارلیغی اوزوندن حادثه لرین ئوتوری ایسه نیلمه سی گوزه چارییر. بورادا بعضا ده زمان و مکان شرایطی نظره آلیناراق بیرسیرا حادثه لر قید اولونمور. م.ج. پیشه وری همین خاطره لرین بیر یئرینده بو مسئله ایله علاقه دار یازیرکه، قرداستانی کدرلی، ده ستلی، لاکن ماراقلی دیر. تاسف که، ایندیکی شرایطه اونون هامسینی ویرمک ممکن اولمور. بورادا بیز بالئیز بیرسیرا قبابریق حصه لری ذکر ایتمکله کفایتله نیریک.

۱- آزیر سوزی خطر اعلانی دیمک دیر.

۲- «آزیر» غزه تی، ۱۵ آذر، ۱۳۲۲-نجی ایل، نمره ۹۱.

۳- و.ق. بله نسکی، سئچلمیش اثرلری، باکی، ۱۹۴۸-نجی ایل، صحیفه ۱۳۴.

«آزیر» غزه تینده نشر اولان «زندان خاطر دلری» احتمال که، همین اثرین بیر حصه سیدیر. اونون بیر حصه سی ده «داد» غزه تینده «زنداندان کاشانادک» سر لوحه سی آلتیندا درج ایدیلیمیشدیر. بو خاطر دلری ده دقتله مطالعه ایتدیکه اونون م.ج. پیشه وری طرفیندن حصه حصه یازیلدیغی و مؤلفین همین یازیلار اوزرینه قایتماغا، اولناری بنیدن ایشله مگه امکانی نین اولمادیغی کوزه چارییر. لاکن بونا باخما یاراتاق عمومیته زندان خاطر دلری ایرانین اجتماعی قورولوشونون افشاسی، پولیس مامورلارینین نوز باشینا لیغینین تصویری نقطه نظریندن بویوک اهمیته مالکدیر. بو خاطر دلرده عن حالدا حاکم داتر له منسوب اولان شخصلرین خیانتی، قورخاق لیغی، ایکی اوزلی لیگی وطمعکار لیغی دا کسکین قلمله افشا ایدیلیر. بورا بعضا داخلی خدیترلر اوستونده حبسه آلینان دربار و زیری تیمورتاش، بلدییه رئیسی مشیر همایون، دبیر اعظم و سرتیب پسیان کیمی شخصلرین کیملردن عبارت اولدیقلاری و وظیفه باشیندانه کیمی خیانت و جنایتلره ال آتدیقلاری مارتلی بیر قلمله افشا اولونور. تیمورتاش اوزرق-برقی ایله زندانادوشندن سونرا اوشاق کیمی قورخور، آغالییر، مشیر همایون سیاستدن کناردا اولدیغینی، یالینز موسیقی دن باشی چیخدیغینی بیلدیریر. بونلارین عکسینه اولراق خلقه منسوب اولان آزادیخواه شخصلرین زنداندا پولیس تحیقی قارشیسیندا مردانه لیکله نجه مقاومت گوسترمه لری، دفعه لرله آجلیق اعلان ایدیب، پولیسی گری اوتورمالاری، بعضی سیاسی محبوسلارین، حتی زنداندان چاقماق کیمی قورخولی بیر ایشله مال آتمالاری زندان خاطر دلرینده نوز عکسینی تاپیر. خاطر دلردن معلوم اولور که، نه تک آزادیخواه لار، حتی ایرانین بیر چوخ مترقی ضیالیلاری و ائلات، عشایر باشچیلاری، اوجمله دن سرهنک فولادی، علی مردان خان بختیاری اعدام زمانی رضا خان جلاد لاری قارشیسیندا مردانه دایانیب اونا تسلیم اولمورلار. بو حادثه لر گوستریر که، رضا خان دستگاهیندن تکجه زحمتکش کتله لر و اونلارین حقوقینی مدافعه ایدن آزادیخواه لار دگیل، بویوک دولت قوللوقچیلاری، حتی مختلف طبقه لرین نماینده لری بیله ناراضی ایمیشلر. بونلار ایرانین معاصر تاریخینی نوز گره نمک جفتدن اولدیقجا ماراقلی دیر.

زنداندان سونرا کی دورده م.ج. پیشه وری نوزونون ایلك یارادیجیلیق دورلرینده اولدیغی کیمی ینه ده ادبی-تنقیدی مقاله لر یازماق اسلوبونا قایدیر. بودورده او، ایرانین معاصر یازیچیلارینین اثرلری بارده بیر سیرا راپلر و مقالدر نشر ایدیر. بو مقاله لرده م.ج. پیشه وری مترقی یازیچیلارا بیلدیریر که، اونلار یارادیجی لیق ایشینده تام سربست دگیلر. نوزونون خلقه منسوب ایدن یازیجی خلقین بویله گیتمه لی، اونون آمال و آرزولارینی نوز قلمی ایله افاده ایتمه لیدیر. او، یازیردی که، مادق هدایت، بزرگ علوی و دکتر شهید نورائینی نوز حالینا بورا خماق اولماز... من یونی اوجا دان دبیر هم، قوی اونلار ایشیتینلر و بیلسین لر که، چوخ دا آزاد دگیلر، تمامیله نوز لرینین کی دگیلر. هدف و مقصد لری آیدین و قطعی اولمالیدیر. یوخسا، اجتماعی محیطین اونلارین اینه ویردیگی قدر تلی قلم، تهلکه لی سلاحا چئوریله بیلر...

بودورده م.ج. پیشه وری نین یازدیغی ادبی-تنقیدی مقاله لر دن بیری بزرگ علوینین یازدیغی کتابلار حقیقته کی رای دیر. بو مقاله ده بزرگ علوینین یارادیجیلیغیندا کی بوتون مثبت و منفی جهتلر تحلیل ایدیلدیکن سونرا اثرلرین حقیقی قیمتی ویریلیر. بو مقاله ده ادبیات ساحه سینده عاید چوخ دگرلی فکر لر واردیر که، اونلار ایندی ده نوز اهمیتینی ساخلاماغا قادر دیر. م.ج. پیشه وری یازیجی ایچون مطالعه نین ضروری لیگیندن دانیشاراق یازیر: «بیر سطر یاخش سوز یازماق ایچون یازیجی آزی ۱۰ سطر اوخومالیدیر» (۱).

«آزیر» غزه تی، ۹ مه ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۹۵.

۴. ج. پیشدوری به گوردهر بیر یازچی منسوب اولدیغی خلقین دیلینی یاخشی بیلمله لی اونون بوتون اینجه لیکلرینه بیلنمه لیدیر. «بیزیم ادبیات عالمی نین یگانه بویوک وباغیشلا- نیلماز نقصانی ادب لری میزین یا ثایشی نین محظود اولماسیندان عبارتدیر. یازیچیلار میزین چوخ شهرین دروازده سیندن کناراچیماق، خلقین اکثریتینی تشکیل ایدن کندلی منغی و سایر اجتماعی منظرین حیاتی ایله تانیش اولماق و معلومات الله ایتمک ایسته میرلر». (۱) م. ج. پیشدوری بومقاله ده خلقین دیلی ایله دانیشمایان، آروپا سیستمندن گور- کورانه تقلید ایدن یازیچیلارین اثر لرنده کی مثبت جهتی قید ایتمکله برابر بو اسلوبی مضاماتدان ذوق آلان بیر خلقه آروپا موسیقی سینی تحمیل ایتمک کیمی قیمت لندیریدی. او، یازیردی: «اکثریت هله ده ایران تارینین اوره ک یان دیر یچی ناله لرینی خوشلاماقدادیر. خلقین اکثریتی آروپا موسیقی سینی باشا دو شمور و بونون ایچون اوننی تقصیر کار حساب ایتمک اولماز». (۲) م. ج. پیشدوری نین همین مقاله سینده یازیچیلار ایچون گوستریلن یارادجیلیق متودی حقیمنده کی: «یازیچی اوخوجویا اووی یوخ، داغی گوسترمه لیدیر» ویا یازیچی «قلم آتینا مینب اوننی چاپا رک ن یولدا گل درمگی ده اونو تاممالیدیر» (۲) وسایره بو کیمی فکر لره قدر معنی لی و شوکره دجی دیر.

مؤلف بو مقاله ده تکجه بزرگ علونین یارادجی لیغینی تحلیل ایتمکله کفایتله نمی- ر. او، ایران ادبیاتی و بوایشله مشغول اولان ایران عالم لرینی ده یشی گلدی کده تنقید ایدره ک گوستریر: «شرق شناسلارو ادبیاتچیلار میز اصلا ئوز باشلارینی قدیم دور لرن خرابه لریندن و قدیم کتابلارین توز- تور یاغی ایچری سیندن چیخاراق جانلی معاصر ادبیات ایله مشغول اولماق ایسته میرلر... آن بویوک افتخاری فلان کتابین ال یا زما نسخه لریندن بیرینی تاپماقدا کورورلر». (۴) م. ج. پیشدوری بورادا نه تک معاصر لیکی ائله جه ده معاصر ادبیات ایله مشغول اولماغی، معاصر مترقی ایران یازیچیلارینی خلق کتله لرینه و دنیا یا تانیدیر ماغی ادبیات علمینین تاخیره سالینماز بیر وظیفه سی حساب ایدیر.

۴. ج. پیشدوری ئوز یارادجی لیغینین همین دورینده پارتیالی یازیچیلیق موقعینی داها قدر تلی قلم و کسکین منطق ایله مدافعه ایدره ک یازیردی که، هر بیر یازیچی، هر بیر شاعرو اینجه صنعت خادمی تبلیغاتچی دیر. او، مطلق بیر فکر و ایده یانی تبلیغ ایتمه لیدیر... سونرا مترقی یازیچیلارین پارتیالی لیتدان کناردا قالا بیلمه یه جکلرینه علوی یارادجی لیغینی مثال گوستره رک دیردی: «علوی ایسته بیردی که، فرقه دن بو کسکده دوران بیر یازیچی اولسون... لاکن زنداندان آزاد اولدقدان سونرا او... ۵۳ نفر کتابینی یازدی و بونلاردا ایستر- ایستمز پارتیالی اولدیغینی گوستردی». (۵)

بزرگ علونین کتابلارینا یازیلان رایده دقتی جلب ایدن مهم مسئله لردن بیر سی ده دکتر ارانی باره سینده علونین توتدیغی موقعین تنقیدی دیر. م. ج. پیشدوری یازیر که، «دکتر ترقی ارانی ایستردوست و ایسترسه دشمنلرین اعترافینا اساس ظلم، زوراکیلیق و مطلقیتین انشدنلی دورینده ضیالی گنج لری تیشدیریب توبیه لندیرن، دیکتاتور لیک حکومتی و هابئله چوروموش، ارتجاعی فکر لر علیه نه مبارزه ایدن یگانه شخصیت اولموشوره

۱- «آزیر» غزه تی، ۱۱ مهر ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۹۶.

۲- یینه اورادا.

۳- یینه اورادا، ۱۸ مهر ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۱۹۹.

۴- یینه اورادا، ۲۵ مهر ۱۳۲۳-نجی ایل، نمره ۲۰۱.

۵- یینه اورادا.

۵۳ نفرین چوخی یالتیز اونونلانتایش اولماق اوستونده جسسه آلینمیشلار... تاریخله اونونلانتی اولماق آقایدکتربهرامینی سیاسی مبارزده دکترا تانی دن اوستون توماق و اونونلانتی بیرسیرادا سایماق انصافسیرلیقدیر. تاسفکه، آقاید علوی بئله بیر ایشی کورموشدور. (۱) بورادا م.ج. پیشه وری نین دکترا تانی حقیقده ویردیگی قیمت اونون قضاوتینین دوزگون اولماسینی گوستریر. م.ج. پیشه وری نین: «دکتربهرامی، حتی شهر یوردن سونراکی «دمو کراسی» محیطده بئله ئوزونی گوستره بیلمه میشدیر» کیمی عادلانه محاکمه سی اونون حزب کادرلارینا ویردیگی قیمتینین دوزگونلیگینی وعین حالدا اوزاق کورده لیگینی گوستریر.

م.ج. پیشه وری نین «دنیزین ساکت لیگی» اثرینین ترجمه سینده یازدیغی رایده اونون ادبی فعالیتینده گورکملی یئر توتور. بورادا مؤلف اوخوجولاری «دنیزین ساکت لیگی» اثرینین مضمونلایله تانیش ایتمکله برابر یازیچی لبق مهارتی، دلیلین کسکین لیگی، حقیقی عشق و وطن محبتی ساحه سینده دگرلی فکیرلر سولده بیر. او، بو اثرین ترجمه سینین کیفیتینی بارده دانیشارکن یازیو: «ترجمه هر آدمین ایشی دگیل. او، اخلاقی، ادبی، علمی و حقوقی مسؤلیت طلب ایدیر. هر بیر یازیچی ئوز آدی و ئوز اماناسیله هر نه یازسا اونون مسؤلیتی ئوز عهدینه دوشور. لاکن باشقالارینین اثرلرینه ترجمه عنوانی ایله بوچور یاناشماق ادبی خیانتدیر». (۲) بورادا م.ج. پیشه وری یئری گلمیش کن تورک یازیچیلاریندان بیرینین ترجمه حقیقده کی تشبیهی بارده دانیشاراق حقیقی مترجمین کیملردن عبارت اولدیغینی سولده بیر. وقیله تورک یازیچیلاریندان بیریملا رومی نین مثنوی اثرینی تورک دیلینه ترجمه ایتمک ایسته بیرمیش. او وقت صلاحیتدار شخصلر ئوز سسلرینی اوجا لداراق دیلمیشدیلر: «مثنوینی او آدم ترجمه ایده بیلرکه، هئج اولماسا عرفان ساحه سینده ملای رومی نین یاریسی قدر بیلگی اولسون». (۳)

م.ج. پیشه وری نین ژورنال ایستلیک فعالیتینده آذربایجان خلقینین ملی آزادلیق و ایران استقلاللی اوغروندا مبارزه سی داها مهم یئر توتور. ۱۳۲۴ (۱۹۴۵) -نجی ایله او، قدرتلی بیر ژورنال ایست کیمی فعالیت ایتمکله برابر بویوک سیاسی خادم، آذربایجان دموکرات فرقه سینین صدری و ملی حکومتین باشچیسی کیمی ده یوکسک بیر وظیفه ده چالیشمیشدیر. بو دوره آذربایجان خلقینی امیرالیزم و ارتجاع علیه نه مبارزه یه سفر بر ایتمکده م.ج. پیشه وری نین یازدیغی آلومولی مقاله لرین و ایتدیکی نطق و انقلابی چیخیشلارینین بویوک رولی اولموشدور. او، هله فرقه نین ایلیک تشکیلی دورونده آذربایجان غزه تیمنده یازیردی: «بیز سوز دگیل عمل ایتمک ایسته بیریک، گوزهل عبارهلر و گورولتولو جمله لر یازماقلا باشقالارینین خوشونا کلمکه چالیشماق بیزیم سبک و سلبقه میزدگیل، بیز سعی ایده جه ییک حقیقتی یازاق و خلقه عملی یول گوستره ک». (۴)

۱۳۲۴-۱۳۲۵ (۱۹۴۵-۱۹۴۶) -نجی ایللرده م.ج. پیشه وری نین ژورنال ایستلیک فعالیتی اساسا بیر هله -آذربایجان خلقینین ملی آزادلیق و دموکراتیا اوغروندا یازدیغی مبارزه نین تبلیغینه حصر ایدیلیمیشدیر. خصوصیله ۲۱ آذر نهضتی و ملی حکومت دورینده اونون یازدیغی مقاله لرین هر بیر حقیقته بو شانلی مبارزه نین تاریخی سندلری حکیمنده دیر.

- ۱- «آزیر» غزه تی، - آبان، ۱۳۲۳ -نجی ایل، نمره ۲۰۵.
- ۲- «آزیر» غزه تی، ۲۶ دی ۱۳۲۳ -نجی ایل، نمره ۲۲۷.
- ۳- ینه اورادا.
- ۴- «آذربایجان» غزه تی ۱۴ شهر یور، ۱۳۲۴ -نجی ایل، نمره ۱.

بودورده بوتون آذربایجان خلقی «پ» امضاسیله آذربایجان غزه تینده چاپ اولموش باشر مقاله لری بویوک هوسله اوخویور. اونون هر بیر سطریندن ئوزونون مبارزه سی ایچون نتیجه لر آلیردی. م.ج. پیشه ورینین بوردورده یازدیغی مقاله لر آذربایجاندا دولت تریبونال- سیندان دیلین سوزلر اهمیتینی- قانون اهمیتینی کسب ایتمیشدی.

م.ج. پیشه وری آذربایجان خلقینین تعیین مقدرات حقوقینین ایران چرچیوه سی داخلینده حل ایدیلمه سینین طرفداری اولموش و بویولدا ئوز قدر تلی قلمی ایله مبارزه آپارمیشدیر. ۱۳۲۴ (۱۹۴۵) - نجی ایله م.ج. پیشه ورینین باشچیلیغی ایله تشکیل ایدیلیمیش و اونون شخصائوز قلمی ایله یازیلیمیش ملی حکومتین پروگرام سیندا دیلیردی: «آذربایجان ملی کابینه سی آذربایجان خلقینین ایللربویی آرزو ایتدیگی ملی مختاریتی علا و جو ده کتیر مک و بو واسطه ایله آذربایجان خلقینین ملی احتیاجلارینی رفع ایدیپ، اوننی ترقی و تکامله سوق ایتمک ایچون آشاغندا کی وظایغی ئوزونون یاخین هغفی و برنامه سی قرار ویریر:

«ملی مختاریتیمیزی دنیایه تانیتماق، اونون دوام و بقاسینی تامین ایتمک ایچون جدی تدبیرلر گوروب... ایرانین استقلال و تمامیتینی خلل دار ایتمه دن ملی دولتیمیزی دموکراتیک اساسلار و زره قورماق و بو یولدا قاباغا چیخایلین مشکلاتی رفع ایتمکدیر» . ملی حکومت دورینده م.ج. پیشه ورینین یازدیغی مقاله لر اساسا همین حکومتین مدافعه سینده و اوننی تهدید ایدن قوه لره دیش سیندیر ییجی جوابلار ویریلمه سینده یونل دیلمیشدیر. او، «هامویا، هامویا، هامویا» سرلوحه لی مقاله سینده یازیردی: «آذربایجان ساکت بیر دریادیر. لاکن اونون دهشتلی طوفانی قالدیقدنا دنیانی ئوز گورولتوسی ایله دولورار و بشریتی دوشونمگه و اذار ایدر» . (۱)

آذربایجان ملی حکومتینین ئولکده قارداش قانی توکولمه سین دیبه ارتجاعی قوام السلطنه حکومتی ایله آپاردیغی دانیشتقارلین مقعدینی تحریف ایدن لره، ملی حکومتی تسلیم اولماقدا تهمت لندیرمگه قارشلی م.ج. پیشه وری یازیردی: «آذربایجانلی نه دیز چو کموش و نه ده التماس ایتمیشدیر. بوننگه آذربایجانلی هئج وقت تحمل ایتمه ییب. ایتمه یه چکدیر. او، فقط قارداش قانی توکمه مک ایچون... دانیشتقا گیریشیب ۲۲ خرداد موافقت نامه سیننی امضا ایتمیشدیر...» . (۲)

قید ایتدی کلامیمیز م.ج. پیشه ورینین حیات فعالیتی. اونون مارکیست-لنینچی دنیا کوروشی، زورنالیست و ادبی فعالیتی حقیقته قیسا ملاحظه لردیر. سوز یوخ که، ئور شعورلی حیاتینی ایران زحمتکش لرینین، خصوصیه آذربایجان خلقینین آزادلیق، استقلال و سعادت اوغروندا مبارزه یه حصر ایتمیش. م.ج. پیشه ورینین حیات فعالیتینی دریندن ئوکره نمک ایران اجتماعیتی، ایران کومونیست فرقه سی، حزب توده ایران و اونون آذر-بایجان تشکیلاتی- آذربایجان دموکرات فرقه سینین تاریخی حقیقته بیلک لریمیزین زنگین لشمه سینده کومکدیر. م.ج. پیشه ورینین سئجیلیمیش اثرلری سون یاریم عصرده ایران خلق لرینین ملی آزادلیق اوغروندا آپاردیقاری مبارزه تین مختلف مرحله لرینی ئوکره نمک نقطه نظریندن تاریخچیلریمیز ایچون ده الویریشلی واسطه دیر. بو ایش امیرالیزم، ارتجاع علیهمنه مبارزه آپاران خلق کتله لرینین، خصوصیه گنج نسلین انقلابی روحدا تربیه لنمه سینده بویوک کومکدیر.

۱ «آذربایجان» غزه تی، ۱۸ بهمن، ۱۳۲۵-نجی ایل نمره ۱۲۰.

۲- «آذربایجان» غزه تی، ۴ آذر ۱۳۲۵-نجی ایل، نمره ۶۸.

آذربایجان خلقینین فداکار اوغلو، ایران فعله و کومونست حرکاتینین کورکملی خادمی، مبارز انقلابچی و آلوولی و ظنرور میرجعفر پیشه‌وری (جو اوزاده خلخالی) نین سئچلمیش اثرلرینه، اونون ۱۲۹۶ هـ.ش. (۱۹۱۷ م.) -نجی ایلدن ۱۳۲۵ هـ.ش. (۱۹۴۶ م.) -نجی ایلمده ک یازدیغی اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فلسفی مقاله لرینین معین حصه سی، فرقه حقیقنده کی ملاحظه لری، «عدالت فرقه سینین تاریخچه سی» ، «زندان خاطرهلری دفتریندن» آدلی باشلیقلار آلتیندا مطبوعاتدا نشر اولونموش اثرلری، نهایت بیرسیرا ادبی - تنقیدی ملاحظه لری و فیلیه تونلاری داخل ایدیلمیشدیر.

اثرین حاضرلانماسیندا اساس اعتباریله مختلف کتابخانا، آرخیو و فونداردا، هابئله آیری - آیری شخص لرین اختیاریندا اولان دوری مطبوعات و سندلردن استفاده ایدیلمیشدیر.

کتابین فصل لری اوزره تاریخی آر دیجیل لیق پرنسیپی رعایت ایدیلمیشدیر.

م.ج. پیشه‌ورینین یازیلاری مختلف مستعار آدلار و امضالارلا نشر اولوندیغی ایچون کتاباداخل اولان اثرلرده اونلارین قید اولونماسی ضرورتی میدان اچیخمشدیر. تدقیقات اساسیندا بیرسیرا امضالارین، او جمله دن «م.ج. جو اوزاده خلخالی»، «م.ج. سید جو اوزاده خلخالی» .

«م.ج. جو اوزاده»، «م.ج. نادى»، «م.ج.»، «عجول»، «ع.ع.ج.»، «پرویز»، «سیمرغ»، «سمندر»، «ج.ب.» و «ب.» امضالارینین میرجعفر پیشه‌وری (جو اوزاده خلخالی) یه عاید اولدیغی قطعی صورتده معین ایدیلمیشدیر. بونلاردان علاوه «رائغب»، «سرگردان» ، «کندلی» و سایر امضالاریندا م.ج. پیشه‌وری یه عاید اولدیغی احتمال ایدیلمیر.

م.ج. پیشه‌ورینین انقلابی فعالیتینده اولدیغی کیمی اونون یارادیجی فعالیتینده ادمختلف دورلر، زمان و مکان شرایطینه ایغون مختلف یازی اسلوبلاری اولموشدور. ۱۲۹۶ -

۱۳۰۴ هـ.ش. (۱۹۱۷ - ۱۹۲۵ م.) -نجی ایلرده اونون آذربایجان دیلینده یازدیغی اثرلرینده ایندی آنلاشیلماسی چتین لیک توره دن بیرسیرا تورک، فارسو عرب لغت لرینه تصادف اولونور. بونا گوره ده سئچلمیش اثرلرچا حاضرلارنا رکن قید اولونان لغت لرین اکثری عین معنائی داشیمان معاصر آذربایجان سوزلری ایله عوض ایدیلمیشرو بعضی لری ایچون لغت نامه ترتیب اولونموش دیر. بورادا خاطر لاتمالیق که، لغت لرین ترتیب ایلمه - سینده جمله لرده کی فکر لرین آیدینلاشدیریلماسی اساس مقصد گوتورولموشدور.

م.ج. پیشه‌ورینین ۱۳۲۴ - ۱۳۲۵ هـ.ش. (۱۹۴۵ - ۱۹۴۶ م.) -نجی ایلرده یازدیغی مقاله لری، هابئله اونون مطبوعاتدا چاپ ایدیلمیش نطق و بیاناتی معاصر آذربایجان دیلینین

جنوب لهجه سینده اولدیغی ایچون اونلارین متنینده هئج بیر دکیشیک لیکه یول ویریلمه - میشدیر. معلوم اولدیغی کیمی م.ج. پیشه‌وری ئوز اثرلرینین بیرچوخونی فارس دیلینده یازمیشدیر. اونون بویوک و زنگین ایده یا ارثینین معین حصه سینى تشکیل ایده ن بو اثرلرین اکثری «حقیقت»، «طوفان»، «سیاست»، «رهبر»، «مردم»، «داد»، «ناهید»، «آزیر» و سایر فارس دیللی مطبوعاتدا مختلف آدو امضالارلا چاپ اولونموشدور.

م.ج. پیشه‌ورینین سئچلمیش اثرلرچا حاضرلارنا رکن همین فارس دیللی یازی - لردان دا بعضی لری آیریلمیش و آذربایجان دیلینده ترجمه ای دیلره ک کتاباداخل اولونموشدور.

م.ج. پیشه‌ورینین سئچلمیش اثرلری اونون زنگین ایده یا ارثینین معین حصه سیدیر. کتاباداخل اولونموش اثرلره ده ئوز اهمیتینی ایتیرمه ییب ایرائین معاصر اجتماعی - سیاسی و ضعیبتینی آراشدیرماق اییشنه کومک ایده ن، ایکیرمینجی عصرین بیرینجی یاریسینده ئولکه نین اقتصادی، اجتماعی و مدنی حیاتیندا باش ویرمیش تاریخی تبدلاتین تدقیقینه امکان ویره ن قیمتلی سندلر حساب اولونا بیلر.

ئوزونون بوتون شعورلى حياتىنى ايران زحمتكشلىرىنىڭ آزادلىقى يولونداكى شرفلى مبارزه ايشىنه حصر ايتىمىش م.ج. پىشەورىنىڭ يارادىجىلىقى ئوگرەنمك ساحەسىندە ايلك تشبىلر اولونسادا بو، اصلا كفايتلندىرىجى حسابايدىلە بىلمز. شىبەسىزكە، اونون سىچىلمىش اثرلىنىڭ چايدان چىخماسى داھادىن تىقىقات امكانلارى ياراداچاقو ايران تارىخىندە م.ج. پىشەورىنىڭ توتدىقى موقىيى ضىمىلتمكە چالیشان مرتجع جىزماقاراچىلارا دىش سىندىرىجى ضىبە اولاجاقدىر. تىقىم اولونان ائردە چوخ احتمالكە، اوخوجى كىلەسى معىن نىقان وچايشماز چىت لىرە تصادفايدە چكىدەر. اثرلىن كىلەجك نىرىنىڭ داھامكىل اولماسىنى نىظرە آلاق تىقىدى ملاحظە لىر، ھابىلە كىتاب حقىندە ھر ھانسى اىستك و آرزولارلىن بىلدىرىلمەسىنى خواھىش ايدىرىك. نىھايەتلىرىن چاچاخىر لانسى ايشىنە مۇخلىف واسطە لىرلە ياردىم كوسترمىش يولداشلارا، خصوصىلە «آزىر» غزە تىنىڭ كامل كالىكسىونىنى وسايىر سىندىرى ھىتىن سىرانجامىنا وىرمىش معصومە خانم پىشەورى و صىفرى خانم آذرى بىھ ئوزمىنتدار لىقىمىزى بىلدىرىرىك.

اثرلى توپلايان، تىرىب، تىرجمە ورداكتە ايدىن ھىت.

I فصل

اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فلسفی مقالہ‌ار

معارفه خدمت لازمدير

معلوم اولديغي اوزره نجه ايلدن بري ايران دولتي اوز اخمخاله قويوشدور. اول لرده ايران ملتي قاباقلارينا گلن يوفلاكتي دوشونموردولر. اما سونرا اونئي ثبوت ايده جك علامت لظهوره گلدي. عموميتجه بو علامت لري گوروب مضمحل اولاجاقلاريني يقين ايتديلمر. بعضيلري، بلکه اکثري اخمخاللي گوروب اينانديقلاري حالدا لا قيد اولوب سسديتيني بو شعريني اوخودولار.

گرا. نيستي ديگري شده لاه
مراهت بظ راز طوفان چه باک! (۱)

آنجا ق بير آز قسمي (که عدد جه يوخ منزله سينده ايديلر) چاره آر اماغا باشلا دياز. اونلار ايندا چوخي علم سيز اولديقلارينا گوره ائله چاره لره توسل ايتديلر که، ئوز لريني اذيته سالماقدان باشقا چاره لر ينن ده بير نتجه حاصل اولمادي. مثلاً بعضيلري آباد دولتلرين قوشونلار ينين فورماسين گوروب ديديلر که، بيز يمده بوفور مادا قوشونوموز اولار سا بيز ده اونلار کيمي مملکت يميزي آباد ايده ريك.

بعضيلري ده روس وانگليس دولتلرينين عوام غريب سوز لرينه اعتماد ايديب، اونلار ايله اتحاد ايده ريك سه سعادت جه چا تاريق ديديلر. بعضيلري ده اتفاقي تعريف ايديب، اونون محسنانيني اورتاليفا سورديلر. لاکن بوسويله ن سوز لرو ايشله ن غلظ فکلر ايله سيل خروشان مثالي گلن بلانين قاباغيني آلاق ممکن اولمادي. آلاق دا اولماز دي. چونکه بو کيمي چاره لر اساسي خراب اولموش بير بنانين ديوار لاريني رنگله مکه بنزهر. بعضيلري ده حقيقي بير چاره دوشونديلر. او چاره ني وجوده کتيرمک ايچون ملت ين عوام ليفي و استبداد حکومتي بويوک مانعه تشکيل ايديردی. بونا گوره ده اونلار آشکار ايشه شروع ايده بيلمزديلر. او دور کيم لي صورت ده ايشله مکه باشلا ديلار. بوايشله مکه ينه ده چوخ مانعه لره دوچار اولدولار. اما قوت قلبلر يله او مانعه لري رفع ايتمک ايچون هر بير فدا کار ليقدان گري در مایيب مقصد لر ينه نائل اولديلار. يعني وطن ين نجاتي اوندان آسيلي اولان حکومت اداره سينی ملت البته ويرديلر. تاسفلر اولسون که، ملت يميز علم سيز اولوب حریت ين لايق يمنجه منفعت بربدار اولايبلمه دي. بئله بير وقتن او خائنلر که، همیشه ايشلري بير نوعيله جماعتی آلداديب ئوز جيب لر يني دولور ماق ايدي استفاده ايتديلر. حقيقي چاليشيب وطن ملت قيدينه قالانلار ايسه ينه مخفي ايشله مکه مجبور اولديلار. بوقعه

(— ترجمه: (اگر باشقاسی بوخسولليقدان هلاک اولورسا، من وارلیم. ئورده کين فیرتینادان نه قورخوسو وار.)

روس و انگلیس حکومتی ایراندا بئله بیر قوه مخفیله نین اولدیغی بیلیب، اونلاری تعقیب ایتمکه باشلادیلار. اودورکه، ئوزالمیزله یوزلجه وطن غمور اوغلانلارینی بو ایکی دولتین غرضینه قربان ایتدیك. بوندان اوللری البته بی علم لیکن، بئله لیکله اومخقی قوه یورولماق بیلمه دن ایشله ییردی. گرکده ایشله به ایدی. چونکه ملتین معارف پرورلری عمومیتجه او قوه یه داخل ایدی، لکن بیر طرفدن قوشو دولترین رشوتلری ملت آراسیندا ائله غفلت یوخوسو ییتیرمیش ایدی که، هر کس وطن و ملت یولوندا بیر سور دانیشسا ایدی، قورا کفرینه فتوا ویریلیردی. یابیر آدام معارف اچون قدم کورتورسه ایدی بو دیندن چمخیب، بونولا ملاقات جایز دگیلدیر— دییلیردی. چونکه روس— انگلیس دولتی بیلیردی لکه، اگر ایراندا معارف انتشارتاسا اونلار متصدلرینه نائل اولابیلمه به جگر. لکن قوه مخفیله معارفین انتشارینا چالیشیردی، اما بو چالیشمالارینا بیرینجی جماعتین بی علم لیگی، ایکنجی جیب خیرینی گوزلکینلرین اللریندن ریاست گیتمک قورخوسی، اوچونجی روسو انگلیس سیاستی، دوردونجی مللاریمیزین بعضی سینین رشوته آلدانیب معارفین قاباغینا سد چکمه سی مشکلات تورددیردی. اونلارینه ناامید اولمایب چالیشیردی لار، بئله بیر حالدا ایران ساتلمیش، یاتمیش، آقاقلار آلتیندا گیتمیش داهادوغوسو منقرض اولماق ایدی که، روسیه انقلاب کبیری باشلاندى. همین قوه مخفیله ده یواش— یواش، آشکارا چمخماغا باشلادی. او قوه مخفیله باره سینده غزه تهمیزده گوزل بیر صورتده معلومات ویریله چکدیر. اونا گورده بنده قوه مخفیله باره سینده یازماغی آرتیق بیلیب بو بیرنجه کلمه نی عرض ایدیرم.

آنجا ایرانین انقراضینه سبب علم سیزلیک اولموشدور. هر گاه علمیمیز اولسا ایدی اولینجی دفعه وطنیمیزین اضمحلالی اچون آتیلان قدیم قاباغینی آلا دیق. هر گاه معارفیمیز اولسا ایدی جوان مشروطه میز خائثرالینده دست آویز اولمازدی. هر گاه علمیمیز اولسا ایدی وطنین نجاتی یولوندا مالیندان، جانیندان، زنده گانلیغیندان کچن قارداشلاریمیزین آرزولارینی اوره کینده قویوب هر بیر آدایله بزه نیب اورتالیفا چرخان خائنلره کومک ایتیز ایدیک. معارفیمیز اولسا ایدی، آزادیخواه لاریمیزی بوغاندان چکنده اونلاری مدافعه ایده ردیک. باخسانیز ایرانا گوره رسینیز که، بنده اداره لر بی علم لار اینه (دیر). ققرا— نین حقینه تجاوز اولونورو اولونا جا قدير. گرکده اولونسون. چونکه فقرا ئوز حقوقینی قانمیر. اونا گورده بیزه هر بیر زماندا علم لازم دیر. چونکه بو عصرده علم سیز یا شاماق ممکن دگیلدیر. داه او توروب ئوز که به امید باغلاماق اولماز. لازم دیر که، بیر اول علمین، معارفین ترقی سینه چالیشاق تا ئوز لیکیمیزی قانیب، حقوقوموزی مدافعه ایده بیلک. اونسوزدا شرعا علم بیزه واج دیر... دیلیدیکی کیمی «طلب العلم الفریضه علی کل مسلم و مسلمة» (۱) یا شاماق ایسته سک علم لازم دیر. دیر لیک ایسته سک علم لازم دیر، وطن ایسته سک علم لازم دیر، ملت ایسته سک یینه ده علم لازم دیر. کیده ک چالیشاق، علم و معارفی یوکسله ک، تاریخیمیزی، ادبیاتیمیزی، مدنیتیمیزی پارلداق. چونکه معارفیمیز، بیر ملتین ادبیاتی تور— تور باق ایچینه قالمیش بیر جواهره بزه بیر.

میر جعفر (خلخالی) سید جو ادا زاده

«آذربایجان جزء لاینق ایران» غزه تی، ۲۸ یانوار ۱۹۱۸، نره ۱.

(۱— ترجمه: «بیلک الله ایتمک بوتون مسلمان کیشی و قادینلار واج دیر».)

نه وقت ديمك اولار كه، ايران ايرانيلايرين دير؟

نچه مدتدير كه، ايران اهاليسى معيشت و زندگانلىق جهتن بويوك زحمت و مشقتله دوچار اولماق ددير. بوزحمت و مشقتى ساير ملت لارايي تينجه دوشونديكلرى حالدا ايران فقرا و رنجبرلى هلهده دوشونمورلر. چونكه بو نچه وقتده او قدر ظلم، اذيت، جور، مشقته متحمل اولموشلار كه، «ياشاماق بئله اولور»، بيليب، «معيشت بوندان عبارتدير» ظن ايتمكده ديرلر.

ديمك كه، بير پارچا چوره ك قازناماق ايچون ايويندن، اهل عياليندان آيرى دوشوب، اون ايللر، ايكيرمى ايللر ايله خارجى مملكتلرده عمر صرف ايتمك ياخود بير ايل زحمت چكيب زراعت ايديب، حاصله كتيرديكى بش باتمان غلنه نى نوع به نوع آدلار ايله ملكه دارلارا و يرمك ايران فقرا و رنجبرلى ايچون عادي بير معيشت و دائمي بير گذران حساب اولونور. بوندان علاوه ايران كندليلرى ايچون بير ايل ياخود بير آي آسوده و قورخوسوز ياشاماق بويوك خوشبختليك دير. عجبائله حالدا ديمك اولار كه، ايران ايرانيلايرين دير؟ البته ديمك اولماز!

نه ايچون ايران بو حالا دوشموش، ناسببه ايرانيلاير ايرانا صاحب اولماغا قادر دكيللر؟ بونو كيم ايتميشدير؟ بو سئواللارا هر كس نوز رايينه گوره بير نوع جواب ويرير. بورنگ بونگ جوابلارى (كه، هر بيرى مفرضانه بير رنگ ايله بويانميشدير)، بير بيريله مقايسه ايتديكده اساسلى اولدوقلارينا گوره ايكي جواب مقبول گورونور: اونلاردان بيرى انكلتره دولتينن جهانگيرليك سياستى، ديكرى ايسه (قاباكي جوابى بير قدرده ياخينلاشديرير.) سابق روسيه حكومت مستبدنين دنيا يا حكران اولماق خيالى دير. بوايكي حكومتين ايران مملكتينده باشلاديقلارى ايشلرى بونى گوستريرد يسه ده ظاهرده او قدرده نظره چار پيردى.

اساون زماندا روسيه نين آزاد حكومتى حقيقتين آزوندن پرده نى گوتوروب گيرلى معاهده نامدارلى كشف و اعلان ايتدى. (۱) بو معاهده لر اعلان اولونماق ايله عموم انسانلارا بو ايكي حكومتين ظالمانه فكرلى معلوم اولدى.

ايرانى و ايران ملتيني بئله فنا حالا سالان انكلتره و روسيه نين سابق كى حكومت مستبدهسى اولماغيندا هئج كسه شبهه ايتمك يئر قالمادى. لakin انكلتره حكومتى بونو

(۱) مقتدوقيله انكلتره ايله چار روسيه سى آراسيندا ايرانى نفوذ دايره سينه بولمك حقينده باغلانان مقاوله لر دير.

انکار ایده‌رک ئوزونی ایرانا دوست گوستریب، توتدیغی ایشلرده دوستلوق اوزرینده‌ن دیر نظره ویرمک ایسته‌دی. اما اونون دوستلوق آدیله و ضعیف ملتلی حمایه‌ایتمک عنوانیله ایران کیمی قدیم دولتلی ئوزونه مستملکه ایتمگی معلوم اولدیغی وهامی اونون دوستلیغین معنی‌سینی بیلیگی ایچون ادعاسینا آنجاق اونون لیره‌لرینه آلدانان بعضی وطن‌خائلریندن باشقا هیچ کس اینانیب اعتماد ایتمه‌دی. روسیه آزاد حکومتی اعلان‌ایتمگی گیزلی مقاله‌لری اوخویوب ویا ایشیدنلر ایراین و ایرانیلارین بوفناحالا دوشمه‌لرینه سبب انگلیس و روس حکومت مستبد سی اولدیغی اقرار ایتمه‌یه بیلمزله. بیریم مقصدیمیزی بیلنله دردر ویرمک اولمایب. بیلمه‌ینلری خبردار ایتمک اولدیغیندان بومسئله‌یه بیر قدر شرح ویرمکه مجبور اولوروق. هر مملکتین ترقیسی او، مملکتده یاشایان ملتین ایشله‌مگینه وابسته‌دیر. ملت ایچون ده او یترده ایشله‌مک ممکن اولارکه، اورادا امنیت اولسون. بیر مملکتده امنیت برپا ایتمک ایچون مقتدر بیر حکومت لازمدیر. او حکومتی اداردایتمکه مقتدر خادملر و مسلح قوه لازمدیر. مقتدر خادملر و مسلح قوه ساخلماق ایسه او حکومت ایچون ممکن دیرکه، اونلارا کفایت ایده‌جک قدر وارداتی اولسون.

باخاق ایرانا، ایران دولتین بئله واردات منبعی واردیمی که، اونولا مقتدر حکومت (برقرار ایدیلسین) و او حکومت سایه‌سینده امنیت و امنیت اولماق ایله اهالی آزاد بیر صورتده ایشله‌یب ترقی‌ایده بیلسینلر؟ بلی ایراین گوزله واردات منبع‌لی واردیر. لکن بوخاریدا آدلارینی یازدیغیمیز ایکی دولت ایران حکومتینن اقولونو ائله باغلا-سیلارکه، او، واردات منبع‌لریندن بیر دیناردا اولسون منفعت بردار اولایلیمیر. فابریکا، زاوود، دیریول، قوشون ساخلماق اختیاریندان محروم ایدیلمیش بیر دولت مقتدر حکومت دوزلده بیلر می که، او حکومت سایه‌سینده ملت امنیت ایله ایشله‌یب ترقی‌ایتسین، دولت خزینه‌سینه منفعت‌یتیره بیلسین؟

ایندی مقتدر بیر حکومت دوزلمک آنجاق ملتین اتحادینا باغلیدیر. اگر ملت اتحاد ایدرسه البته ممکن دیر، اودور که، ایران دموکرات فرقه‌سی ایراین نجاتینی مقتدر حکومتده کوردیکی ایچون هر شئی دن اول بونی، یعنی مقتدر حکومت تاسیس ایتمگی ئوزونه یگانه آمال قرار ویرمیشدیر. بودا واضح دیر که، بیر حکومت اوقت مقتدر اول بیلر که، عموم ملت اونون آرخاسیندا اولسون. بئله حکومت ایراندا آنجاق مشروطه عامه اصولیله ممکن دور.

ایران دموکرات فرقه مقدسه‌سی بو یول ایله ایران نجات ویرمک ایچون چالیشیر. اگر ایرانیلار عمومیتجه بو اصول طرفدار اولوب و بونو قولن فعله کتیرمکه چالیشان ایران دموکرات فرقه‌سینه ملحق اولسالار اوندایمک اولار که، ایران ایرانیلارین دیر.

میر جعفر (خلخالی) سید جو اذاده

«آذربایجان جزع‌لاینفک ایران»، آفورال، ۱۹۱۸-نجی ایل، نمره ۳.

میرجمفر پیشہوری (جوادزادہ خلخالی)
۱۲۹۶ ہجری شمسی (۱۹۱۷ م.) ایلمدہ

ترقى يولى آرامالى

ترقى ايتمك يولىنى آراماق ھېرىكسە لازىمدىر، چۈنكى انسان قابىل ترقى دىر، بىلكە ترقى انسانىن ان بىرىنچى خواسىندان دىر. ھېرىشى ئوزخامىتىنى بىرۈزە وىرىمك مجبورىتىندە دىر.

اونا كوردە انسانلار بىن بوخامىتلىرى (ترقى ايتمەلىرى) گون-گوندىن آرتماقتا دىر. ئوزونودفاع ايتمك اىچون ايتى چىنگالە، بىرىتىجى دىشە، تىدىرىمكە، سولاردا اوزمكە، ھوادا اوچماغا قادراولمايان انسانى ملاحظە اىدىرىكسە، كورەرىك ترقى ساىەسىندە ساىدىغىمىز شۇپلىرىن ھامىسىنا مالكا اولموشدور.

مىشىتىنى تامىن ايتمك اىچون، درىن مىظىلردن، انتھاسىز مىرالاردان سغراىدىب شرقىن غىربە وغىرىدن شرقە لوازمات انسانىە آپارىر.

داغلاردا، بىشەلردە چىرىندە ودرندە حىوانلارى، كويدە ايتى قانادلى قوشلارى، درىا-لاردا مىھابتلى نىنگلىرى سىداىدىر.

سبحان اللہ!.. بوخامىت انسان ترقى ساىەسىندە نەبوپوك قورلەر ھاصل اولموشدور. بىلەلىكە انسان قابىل ترقى دىر. ھمىشەدە كرك ترقىسىنى آرتىرسىن. چۈنكى، ترقى خامىت طىبىعى انساندىر.

انسان نوعى ھرقەدە مىخلف رىنگلردە و مىخلف عرقلردە و عادت لردە اولسادا عمومىتجە ترقى خامىتىنە مالكدىر.

مىثال اىچون نچە نقر انسانى ھېرىماىحتاجدان عارى اولاراق بىرى مىھرادا ئوزجالارنى قوبارىقسا كورەرىككە، اونا لار اول ئوزلرىنە آذوقە، سونرا اىستى و سويوقدان ساخلاماق اىچون مىنزل، سوترا بىلس تدارك اىدىب ياواش-ساواش عادى كذران تشكىل اىدىرلر، بودا انسانىن قابىل ترقى اولدىغىنى كوزەلجە اثبات اىدىر.

انسانىن قابىل ترقى بىرى مىخلوق اولدىغى معلوم! اىندى اسلامىت عالمىنى ملاحظە ايتىدكە عمومى اسلام، خصوصى ايران مىلتى نىن سون زامانىن ترقى سىندن مىحروم اولدىغىنى كورەرىك.

اگر بونلار قابىل ترقى انسانلاردان دكىلدىرلر دىسك تارىخى اونوتموش اولوروق. چۈنكى: تارىخ كچمىشە بومىلتىن ترقىسىنى دنيا ھلىنە سرمىق اولدىغىنى كوستىرە

بس معلوم اولورکه، بونلارین ترقی ایتمک یولی باغلامیشدیر. چونکه بونلار انساندیرلار. انساندا ترقی ایتمه لیدیر.

بیویول کیملر طرفیندن ونه واسطه ایله باغلامیشدیر؟ سوالینا جواب اولاراق آشاغیداکی جمله نی یازماغی لازم گوروروک.

مانع ترقی سون سنندلرده اوزویرن عادت لردیر که، اوعادتلری یری کلدیکده ساجا بییق (۱) اولنلارین بیرینجیسی؛ امتیازات شخصی و منفی امتیاز بلاسینامبتلا اولنلار دیر. مذکور ناخوشلارین مرضی بوندان عبارت دیر. اولنلار حکومت اداره لرینی و سایر دلری ئوز موروثی ماللاری بیلیم و هر بیر اختیاری دا ئوز لرینده مخصوص ایتمک ایسته ییب و ایسته مکده دیرلر.

دیولر که، فقر اوز حمت کشلر بیزیم فعله لیگیمیز ایچون یارانیلار. گر کدیر اولنلار ایشله سینلر. بیز اولنلارین زحمت لرینین حاصلینی بییب کیفایده ک. زیرا فقر انین علمی یوخ، دیلی یوخ، هنج بیر اراده و اختیار مالک اول بیلملر.

اوخوجو دوستوم (۲) بودور اولنلارین تعقیب ایتدیکی مسلک لری. بونلار اوکلر دیر که، شرع اسلامین خندین اولاراق، ئوز لرینی اعیان و اذراف حساب ایدیرلر. هانسی که، اسلام دین مبینی ساوات اوزرینده بنا اولونموشدر.

عجبا!.. بو عادت مقبوحه مانع ترقی دگیلمی؟ اولنلار ایتمک لازم کلیر که، ای بدبختلر دوشونوز، بیلینیز که، رعیتی فقیر ایتمک، رعیتی ایشدن قویماق، رعیتی اختیار دان محروم ایتمک مملکتی محو ایتمک دیمک دیر.

وطنین ترقیسی، ملتین نجاتی رعیتین فعالیتیندن آسلی اولدیغینی هنج کس انکار ایده بیلمز. رعیت ائله بیر قوه دیر که، اونسوز مملکت یا شایا بیلمز.

بومملکتی آباد ایتمک ایسته دیکه «رعیتی آزاد ایتملی و اولنلار ایشله مکه مساعد و یرمه لی» جمله سینی عموم ترقی و انسانیت طرفدار لاری سویله مکده دیرلر. بو جمله نی تک بیز دیمیریک.

هر گاه سیز وجدانلی و ترقی پرور انسانلار اولایدینیز رعیت ده هر بیر ئشیدن خبر دار و هر اختیار الیق انسانلار اولاردیلار.

ینده اگر اولنلاری وطن خدمتیندن محروم ایدیب، اختیار لارینی محدود ائله سئیز، بیر آز زماندا اولنلار داندا اقتدار سیز، اولنلار داندا فقیر اولاجا سینیز.

وقت وار ایکن لازم دیر بیر آن اول رعیتین و رنجیرین اختیار لارینی ئوز الینه و یریب استبداد زنجیریندن خلاص ایده سینیز. تاکه، اولنلاردا آزاد بیر صورته سیز ایله ال ساله و یریب ایشله سینلر و او ایشله مک سایه سینده ترقی ایدیب وطنی فلاکتدن قورتاریب و ملتیه فلاکتدن نجات و یرده سینیز.

ایندی اوزمو و طندا شلاریما توتوب عرض ایدیرم،
وطندا شلارا..

(۱) - اورژینالدا «تعداد ایده جکلر» یازیلیمیشدیر.

۲ - اورژینالدا «قارء افندی» یازیلیمیشدیر.

اگر شخصی و منصفی امتیازلار بوقاعده ایله قالیب میلیونلارجا انسانلاری، اختیاری بیرنجه نظر اعیان و اشراف نامیله میدانا چیخیب، فقراتین قانینی سوران ملکه دارلارین الینده اولارایسه، ترقی یوللاری بالمره باغلانیب اهالی ایشله مکدن قالا جا قدير. بونونلا وطن داهادا تنزل ایديب بلکه منقرض اولوب کیده جکدير.

او وقت امتیاز صاحب لرینین و رعیتین ده فقیر اولاجاقلاری واضح دیر.

بیرینجی مانعی یازماقلا، اونون آرادان قالديريلماسینی آرزو ایديب و باشقا مانع لری ده یازماغی وعده ایديرم.

میر جعفر (خلخالی) سیدجوادزاده

«آذربایجان جز لاینشک ایران» غزدتى، ۲۰ فورال ۱۹۱۸—نجى ایل، نمره ۷.

انقرضه باشلايريق

کچن نمرده ترقی و مانع ترقی باره سینده بحث ایدیب او باره ده یازماغی و عد ایتدیگیمدن بودفه فقط او موضوعدا بحث ایتمه لی ایدیم. لاکن زمان حاضره میزین هر ساعت، هر دقیقه سینده بیر حادثه اوزویریر. بو حادثه لر قارشیسیندا لاقیدقالب، متأثر اولماق هنج کسه ممکن اولماسین کرک. اونا گوره ده مستقل بیر فکرایله بیر طرح مستقیم اوزره حرکت ایتمک، اوفکری همان طرح (پلان) ایله تعقیب ایدیب نتیجه سینگی گورمک بو یوک اشکالاتا اوغراییر. وعدایتدیگیم مانع لری یازماق ایله اولارین منشارینی ده یازمالی ایدیم. امامنیم یازماغیمدان اول او، ئوز-ئوزلو کینده میدانا کلدی. اگرچه اونسوزدا! معلوم ایدی. یعنی انگلتره دولتینن ایرانی ئوز مستملکه لرینه الحاق ایتمک فکری و اونولا ایرانین ترقی یوللارینی مسدود ایتمک ایچون دوزلندیگی مانع لر معلوم اولدی. محض ایرانیمیزین استقلالینی پوزوب، ملتیمیزین ترقی یوللارینی باغلا ییب، بیزی مستقل ماتلر سیراسیندان کناره سالیب، طبیعی خاصیتیمیز اولان ترقی دن محروم ایدن محض بو منشاریر: دولتینن اعیان، عالمی اشراف، ملکه داری، تاجری، نه بیلمی نه آدلار ایله فقرادان آیری سالیب. ملتین قوه اتحادیه سینگی محو ایدن؛

گورورسونوز، ایشیدیرسینیز! اینانیرسینیز!

دوستلوق عنوانیه ایران استقلالینی منقرض ایتمک ایسته یین بریتانیای کبیر (انگلتره) ایندی دشمنلیکینی بروزه ویریب، فکر منحوسه سینگی علنی صورتده فعله کتیرمکه قیامو اقدام ایتیمشیدیر.

تاسفا! مین لرحه تاسفا!!!

آلتی مین ایلیک بیر مملکت نه لر کورور. نه مانع لره تصادفا ایدیر؟ ای ایران اولادی! ای غفلت گهواره سینده جهالت لایلاسیله استراحته مشغول اولان نائم لرا وقتدیر، آیملیب تماشا ایدینیز. گورون قوجا آنانیزین... سعدیلر، فردوسیلر، خیاملار بسله میش سینده سینده کیملر کزیر؟! او ناره نین سینده کیملره جولانگاه اولموش، ادعای مدیت ایدن وحشیلرین، انسانیت لاقی ووران باربارلارین وطنیمیزده کی رفتارینی گوروب همته گلین!

ایران (الهن) کتدیر، گورورم!! نه ایچون؟ سبب نه؟ سعادت کونشی غروب ایدیر، همه ابدی غروب ایدیر! جلا دخترى هارا؟ سئوکیلی آنامیزین جگرینه می؟ بسرنه یه منتظرک، کیملری گوزله ییریک، کیمدن امداد دیله ییریک؟!

غیردن امداد کوزله یین مظر اولارمی؟ ینهمی یاتاچاقیق؟! ینهمی جگرلری یانوب. اویانون سویله یینلری مسخره ایدمه چیه ییک؟! ینهمی اعیانلارا، خانلارا، وزیرلره امیدوار اولوب، آسوده و راحت اگلشمه چک سینیز؟! اگر بو فلاکتی ده سایره لر کیمی. لاقیدانه کچیره ریکسه نه اینکه استقلالیتیمیزه، بلکه موجودیتیمیزه خاتمه ویرمیشر. اولوروق.

ای سیاسی فرقه لر، ای ملی تشکیلاتلارا ادعالارینیزی ثبوت ایتمک وقتی گلیب چاتیبدیر. تجربه میدانیدیر. بویورون بوگون حقیقی ملت خادم لرینین فداکارلیق زمانی چاتمیش، جان ویریب، وطن سفینه سینیی ساحل نجاته سوق ایتمک زمانیدیر! بوگون سوزایله دگیل، ایس ایله میدانا چخماق و قتی دیر. ای وطنین صفالی یایلاقلاریندا، ایستی قیشلاق لاریندا گذران ایدهن قبیله و عشیره لر، وطنین نجاتی، امید آنجاق سیزه دیر. وطن باغچاسینین آغاچلاری قوروماغا اوز قویموشدور. وقت دیر آیاغا قالخیب اتحاد ایدهرک قانیزایله او آغاچلاری سوواراق!! قوی دنیا یه معلوم اولسون که، بیز مملکت ساخلاماغا قادریق. آنجاق بیزی قوتدن سالیب مملکتد اریلما لیاقت سیز نظره ویره نلر «مدنی» باربارلار، وحشی و خونخوار انسان— نما لر دیر.

م. ج. (خله خالی) سید جوادزاده

«آذربایجان جزعانیخک ایران» غزه تی، ۲۸ فورال ۱۹۱۸—نجی ایل نمره ۶

انگلتره و ایران

انگلیس استبدادی، انگلیس سیاستی ژون شئونات تاریخیه سیله، آسیا قلمه — سینی مقام افتخاره کتیره دن ایران دولتی نی عالمین سیاسی خریطه سیندن (۱) گوتوردی. تجارت، سیاست، داهادوغروسی بین الدول حقوقا خبردار اولانلار ایرانی آرتیق مستقل دیمکن چکینیرلر. هرچند «طان» غزتی (فرانسه ده نشر اولونور) ایران و انگلتره عهدنامه سی خصوصیندا اوزون-اوزادی بیر مقاله یازیب انگلیس لری مقصر گوترمیش، ایران جمعیت اقوامین بیرعضوی، همده مستقل بیر دولت اولدیغی ایچون، اونون حقوقونا تجاوز ایدنلر جمعیت اقوام قانونلارینی آیاقلاری آلتینا سالیردیمیشدیر. «طان» محرری بیر قدرده مسئله نی ایضاح ایتمک ایچون یازیرکه، «بلکه بعضیلری بیزیم، ایرانا گوره، انگلیس لره ایتمدیگیمیز اعتراض خصوصیندا ظن ایدیرلرکه، ایراندا طمعیمیز واردیر. هرگاه بیزه بیر امتیاز ویریلرسه سیمیزی چبخار ماریق. خیر، بیزیم ایراندان چشم داشتیمیز هنج بوخدور. آنجاق ایرانی مستقل بیر دولت ایسته ییریک».

گوره ک فرانسیلار حقیقتا ایرانین استقلالیتینی ایسته ییرلرمی؟ بو اعدادوغرومی؟ ظن ایتمیرم، چونکه، اولارین وعده لرینین نتیجه سینی گوروب حیله لرینین هامی سینی دویموشوق. نهایت دو شونموشوک که یومشاق سوزلر و فلسفی حمله لر انجاق ظاهری دیر. اوروپا دولتلرینین علی الصوم یال نیز بیر فکری واردیر. اودا دنیانین تجارت بازار — لارینی اشغال ایدیب، تجارت امتعه لرینی ایسته دیگی بازاردا رقابت سیز ساتماغاموفق اولماقدیر.

ایران مملکتی ایسه آسیا قلمه سینده مهم بیر بازار اولماسادا ان اهمیتلی تجارت نقطه سی اولان هندوستانین چیری اولماسینا سوز بوخدور، وقتیله بو چیری بیخیب هندو — ستانا داخل اولماق ایچون روسیه امپراطورلاری ایله انگلتره دائم مبارزه یورودور — دولر، نوع به نوع عهدنامه لر باغلا ییردی لار. عاقبت، او جهانگیرلیک فکرنه قاپیلان انگلتره رقیب لری رومانوف خاندانی نحس فکری ایله برابر صحنه سیاستدن چکیلیب، یرینی جهانگیرلیک فکرنین دشمنی اولان شوراحکومتی اشغال ایدرک کومونا اصولونی اجرایه باشلادی.

هرکس انساندیر، انسان کیمی ده باشامالی دیر، دیدی. بلکه دیل ایله دگئل، فعلا دیدیکلرینی موقع اجرایه قویماق ایچون تشبثاتا کبریشدی. (ار) انگلتره — روسیه

آراسیندا عقدایدیلن گیزلی معاهده نامهلری اعلان و لغو ایتدی، ایران و هندوستانامبلغلر گوندریب، اونلارا (آیاغا) قالخین، ئوز حقوقونوزو آلینیزدیدی. امپریالیزمین بو یئی دشمنی نین انگلتره ایچون داها مدھش، داها قورخولو اولماسی طبیعی دیر.

هرگاه، انگلیسلر بوگون ایرانی اشغال ایدیب محکم لشمه سهر، ممکن دورکه، آز بیر زماندا هندوستاندا باشلانان انقلاب گیدیسی قطعیت پیدا ایدیب اونلاری بالکلیه شرقلن چکیلمکه مجبور ایتسین.

بو نظرله، یعنی مسکودان گلن قرمزی سئلین قارشیمی آلماق ایچون اونلار (انگلیسلر) ایرانی وار قوه لری ایله الله ساخلاماغا سعی ایده چکلر. فرانسیلار دگیل، بوتون دنیا اعتراض ایتسه ده اعتنا ایده سی دگیل دیرلر.

دیمنه قدرکه، ایران ملت ایینه سلاح آلیب، ئوز حقوق و استقلالیت لری نیی دشمنی اولان انگلتره نی مملکت لری نین اخراج ایتمه میشلر، ایرانا مستقل بیر دولت دیمنه ممکن دگیل دیر.

محض بو نظرله بیز ایران خلفینی انقلابا دعوت ایدیریک.

میر جعفر جوادزاده

«حریت» غزه تی، ۱۳ اوکتیابر ۱۹۱۹، نمره ۲۴.

بیز و ینی دولتدر

ایران فعله‌لری ئوز معیشت‌لرینده تجربه ایتدیکلریندن ایره‌لی کله‌رک، کرم ارضین بیر مرکزدن اداره اولونماغا مساعد اولمادیغینی دوشونوب یقین ایتمیشلرکه، هریرین ئوزونه مخصوص آب‌هواسی اولان کیمی، هریرین ملتینده ئوزونه مخصوص عادات و عنعناتی واردیر. بوعادتدر تزلکله اورتادان قالدیریلایلمز. اونا گوره اصول‌اداره‌لرده ان‌گوزله و بوش‌حیاتینا (۱) اویغون اولان فدراسیون اصولینین طرفداری اولموشلارو بواصول‌اداره‌ایله هر ملتین بوتون افرادی ئوز حقوقونو محافظه‌ایده بیللمه‌سینه اینانمیشدی‌لار. روسیه انقلاب کبیریندن آلدیغیمیز تجربه‌دخی‌بو اصولون نچه‌شرطله صحیح‌اولا بیللمه‌جکینی اثبات ایتمکده‌دیر. بوش‌طالین باشلیجاسی مختلف عنعنات‌خلل یتیرمه‌مکله برابر بوتون جمهوریت‌لیک‌لرین جهان زحمتکشلری قورولتاییندا قبول ایدیلیمیش قانونلار تابع و جهان زحمتکشلری نزدینده (۲) مسؤل اولان او قورولتای طرفیندن مسؤل اولمالاریدیر. هرگاه بیرملته استقلالیت تام و یریلیب او استقلالیتده فقرا کاسبه‌نین حالینی گوزه‌لله‌دیره‌جک قانونلار تابع دوتولمازسا مکن‌دورکه، بش‌اوچ‌نفر قولچوماق، یاخود ثروتدار (کاپیتالست) چیخیب حکومتی اللرینه آلاق ایتسه‌دی‌کلری کیمی فقرا کاسبه‌نی ازیب‌ئوز استراحتلرینی تامین ایتسینلر.

اونا گوره بیزده دنیا زحمتکشلری ایله برابر طلب‌ایدیریک‌که، هریرین دولت‌جهان زحمتکشلری قورولتاییندا قبول ایدیلیمیش عمومی قانونلار، «هانسی‌که، او قانونلار هئج‌بیر ملتین عادات و عنعناتینا مفایر دگم‌لدر»، تابع اولوب مذکور زحمتکشلر نزدینده (۳) مسؤل اولان قورولتای طرفیندن مسؤل اولسون.

روسیه‌ده، مخصوصا قفقازیه‌ده ینی‌تشکیل پیدا ایتیمیش حکومتلر، اگر فقرا کاسبه‌نین بوطلینینی قبول ایدره‌لرسه، (فقرا کاسبه قورولتایینین طلب‌ایدیکی قانونی اجرایه قویارلارسا) بیز ایران فعله‌لری‌ده جهان فعله‌لری ایله برابر وارقه‌میزله او حکومت‌ه معاونت ایدمه‌جیک.

والاینده ثروتدار و امتیازچیلار ایش‌باشیندا ایلشیب فقرا نین طلب‌ایدیکی قانونی موقع‌اجرایه قویماقتا ممانعت گوستره‌رک بعضی‌نمایشکارانه عملیات ایله

۱- اورژینالدا «حیات‌بشر» یازیلیمیشدیر.

۲- اورژینالدا «عندینده» یازیلیمیشدیر.

۳- اورژینالدا «عندینده» یازیلیمیشدیر.

زحمتكشلىرى اغفال ايدىب ئوز ثروتو آقالىقلارنىنى محافظه ايدر لرسه، يالئىز بىز دگىل. اولمتىن فقراى كاسبه سىله جهان فقراى كاسبه سى او حكومته غاصب نظرىله باخا جا قديرلار. چونكه بو غير مشرور و ارتجاعا دوغرى كىدن دولتلا رايىش باشىنى اشغال ايدىن سرمايه دار و مستبدلر ين آرزوسى سايه سىنده فقراى كاسبه نىن نضرت لئىدىكى. ظاهرده مىلى، باطنده تجارتنى، مبارزه نى ايشه سالرلار. (۱) نجه كه، ارمنستان ايله گرجستاندا و مسلمانلار ايله ارمنى لرده بو حالى مشاهده ايتمكده بىك. اقتصادى جهتن ايسه بو جمهوريت ليكلرده فعله واكىنچى منفرى ايجون امرار حيات چتىن ليكىن سون نقطه سىنه وارمىشدير.

بو تجربه لر اثبات ايدىر كه، ينى دولتلر ين استعمال ايتدىكى اصول اداره آنجا ق زحمت كىلر ين مبارزه ايتدىكى ثروتى (كاپىتالى) قوتلندىر مكه خدمت ايدىه جگىدير. بونا اساسا (۲) ايران فعله لرى، ايران زحمتكشلىرى ايران ايله گرجستان و ارمنستان حكومتلى آراسىندا دانىشلماقدا اولان مناسبات مسئله سىندن هئىچ بىر اميد كوزله بيه بىلمىرلر. چونكه، بو دولتلا (ايران و غير لرى) فقراى كاسبه منفيته يابانچى اولان مفتى خورلار ايلنده دىر.

اونلار ين دوزه لتدىكلرى (۳) مناسبات قانونلارى دائوز خىر لىنه اولاجى بللى دىر.. ايران فقرا سى نىن كوزله دىكى بىر شى وارسا، اودابو مملكتلرده سىن مشقتله چالیشان زحمتكشلىر ين بىر بىرى ايله اتفاق ايدىر كه عموم فقراى كاسبه دشمنى اولان ثروت و تجارتن ايله مبارزه ده بولونمالار دىر.

م. ج. جوادزاده

«حرىت» غزتى، ۱۱۷ اكتوبر ۱۹۱۹، نمره ۲۵

۱- اورژىنالدا «اعاده ايدىورلر» يازىلمىشدير.

۲- اورژىنالدا «نبا عليه» يازىلمىشدير.

۳- اورژىنالدا «ياپاچاغلىرى» يازىلمىشدير.

ایران مجلس مبعوثانینین انتخابی مناسبیتله

۱۹۰۷ (۱۳۲۴ق.ه) ایلینده (۱) علنی صورتده شروع ایدیلب معاصرلشمک ایچون بیرینجی آددیمنی آتمیش، بیرینجی عقبه‌نی کچمیش، ایرانی تحت تضمین قیلمده ساخالایان انگلتره سیاستینین موقتی اولسا بئله غالب زمانیندا ایرانین مجلس مبعوثان انتخابی موقع اجرایه قویلوب بئتمک اوزره دیر.

۱۹۰۶- (۱۳۲۴ق.ه) ایلین جمادی الاخر (۲) آییندا انعقاد ایدیلب ۱۹۰۸- (۱۳۲۶ق.ه) ۲۳ جمادی الاولده لیاخوفون (۳) تحت کوماندا سیندا اولان ایران و روس قازاقلاری طرفیندن بوماردمان ایدیلب بیرینجی مجلس مبعوثانین و سونرادا ۱۵ ایل انگلتره و روسیه طرفدارلارینین مبارزه میدانینا چوریلیمیش (۴) مجلس مبعوثانلارین کچردیکی ساعتلی و معروض قالدیفی (۵) تضمیق لری نظردقیقن کچردیکده: «عجیابئله بیروقتده مجلس مبعوثان نه کیمی فعالیتده بولوناییلر؟» سؤالی خاطرده کتیره رکن اونون جوابی مشکل گورونور. لاکن اولدوقجا آشکار و مستقنی بیان دیر. (۶)

زیراکه، بریتانیا آداسینین کره ارض اوزرینده حاکم مطلق اولماق، عالم بشریتی بوتون-بوتونه اومشفور جزیره‌نین حریرص ساکنلرینه و کاپیتالیستلرینه محکوم مخلوم بئتمک ایستدین سیاسیونلارینین ایراندا اوینادیغی سیاسی، همده سون درجده مهارتلی روللارینی گوروب، ایل لرله مبارزه دن سونرا قیسیز قان بو انگلیس حریرلرینین مقصدو آمال طمعکارانه لرینی دوشونلره معلومدورکده، بو کیمی مجلس مبعوثانلاردان گوزله نیلن نتیجه حصوله کلمز.

۱- اورژینالدا «سنه لرینده» یازیلیمیشدیر.

۲- جمادی الاخر- هجری قمری ایلین آلتینجی آیی دیر.

۳- لیاخوف- چار روسیه سینین کنرالی اولوب، ایراندا مشروطه انقلابی دورینده روسو ایران قازاقلارینین کوماندانئی ایدی.

۴- اورژینالدا «کسیان» یازیلیمیشدیر.

۵- اورژینالدا «گوردیکی» یازیلیمیشدیر.

۶- بوجمله اورژینالدا «سؤالی خاطرده کلیمور که بو سؤالک جواب پیس بیدتیلمدسی مشکل اولدوقجه آشکارو مستقنی الیاندیر». یازیلیمیشدیر.

سابقه كوك كتابلار نشرى و قىزمى ليره لر بدلى ايله ايشله ديلان حيله و ديسه لر ايندى قوه جبريه و باشقا واسطه لرله اجرا ايديله بيلر كه. اونون دا قارمى سيني آلاچاق لازمى قوه نين وجودى نى اصول حاضره ايله اجراى فعاليت ايدن بير مجلسده گوزله مك خطا ويا گولماقدان باشقا بير شئى دگيلدير.

استيازچى و بيورو كرات عقيدەلى سياستچيلرجه ايران مجلس مبعوثانينا انتخاب ايديلميش معلوم الحال و فعال اشخاص ايرانا، اوروح سيزدير ييه (۱) نجات و يردجكدير لر. چونكه اورا، اوقوجا مملكت، ايسترتاريخ، ايسترتمدنجه اوروپادا معروف دير. اكر لازمى محل لره مراجعت اولونوب چدى مورته ابراهمت ايديلرسه استخلاص احتمالى قوى دير. بوبارده فرانسىزلاردا انگليسلى تقميرلنديريب عقيدەلرينى (۲) ايناندير اچاق بيرچوخ وعدەلرده بولونما لاريني ويلسون تكليف تامه سينين عوامر بيو كاغذا و زرينده قالان ساده لرينى گوسترير لر.

بىز ايسه هر بير زماندا ادعا ايتديگيميز و نتيجه سيني گوردوگوموز آجى بير حقيقتى بيان ايديريك كه، اودا بويكى مجلس لرى اساسى چوروموش بنا ديوار لار ينين رسم ئرله تزيين ايديلمه سينه تشبیه ايتديگيميز دير.

موضوع بحثيميز اولان ايران مجلس مبعوثانى دغى بئله دير ديديكده سهوايتمه ميش اولدوغوموزى گمان ايديريك. (۳) البته اوروپا باگون تيكيب اورادان نجات گوزله ينلرجه بيزيم نظرياتيميز يانليش دير. چونكه، اولار قيامت گبرا آدلاندير يب (۴) قبله حاجت سايديتلارنى داهادوغروسى سعادت اومدوقلارنى و رسال كونفرانسىنى او، ظاهراعالى، حقيقتده ايسه آچاق بنانى ضعيف ملتراحامى لر ينين مسكنى (۵) حساب ايدير لر. و ملترينده سعادت و بدبخت ليقلار ينى اورادان گوزله يير لر. ظاهرا بوفكر نظره دوغرى گلير. لکن زمان و حيات ايسه بونون عكسنى گوسترير كه، اودا توركلرين اسكى مثلى «باشلى باشين ساغلاسين منيم باشيم ديردير» مضمونون موجبينجه هر ملتين نوز مقدار تينى نوزى حل ايتمك شعارى دير.

همين نظره بوگون آلمانيا، توركيه و ساير مملكتلرين محكوم ملتلى انقلاب بايراغى قالخير ميشديلار.

سياستجه بيزدن تجربه ديده و سنه لرله مبارزه ميدانيندا يورولماق بيلمه دن (۶) چاليشيب، نهايت مغلوب اولان ملتلى (آلمانلار و توركلر) آرتيق او وعدلرى اساس سيز ويالان حساب ايديب فقط مبارزه ايله حقوقلار ينى مدافعه ايدير لر كه، اودا بوتون ضعيف و محكوم ملتله رسمشق اولما ايدير.

مادامكه، بيطرفليگينه رعایت و حرمت ايديلمه ييب، مينلرجه قربانلار و يرين و ميليونلارجه خسارته دوچار اولان ايرانا انگليس و روس قواى مسلحه سينين يتير-

۱- اورژينالدا «زندەبى روحه» يازيلميش دير.

۲- اورژينالدا «معتدلرينى» يازيلميش دير.

۳- اورژينالدا «ظندهيز» يازيلميش دير.

۴- اورژينالدا «تسمه ايديب» يازيلميش دير.

۵- اورژينالدا «عد» يازيلميش دير.

۶- اورژينالدا «ميدان مبارزه ده يورولماق سزك» يازيلميش دير.

ديكلری خسارتلری طلب ایتدیكده داخلی ائتشاشدان ایره لی گلیر (۱) جوابی ویریلیر-
 مانسی که، اورمی فلاکتی، قزوین خسارتی، ساوجبولاغ قتل عامی، بونلاردان علاوه (۲)
 انگلتره کوماندانلیغینین ارزاقی تحت انحصار آلیب، مین لرجه ال-ایاقسیرلاری و لومه
 محکوم ایتمه سی اونودولما میشدیر. دخی کله جکده چنگال آهنین انگلیسه کچمیش
 مملکتی خلاص ایتمک ایچون اورادان امید کوزله مک اولارمی؟ البته، یوخ دییه بیلیریک.
 ایندی که، اوروپادان ظلم و تضحیقدن باشقا بیر شی کوزله مک اولمور، نه ایچون
 فرستی قوت ایدیب نتیجه ویرمه جک مجلس معوثانلار ایله مشغول اولماق؟
 بیر دفعه لیک یامرگ یا استقلال دییه میدانا آتیلماق. آج کوز اوروپا لیلارلا حیات و
 مات اوغروندا مبارزه ایتمک، محو اولدوقدا شرفله محو اولوب دنیا یا بیلدیرمک که،
 اونلار ضعیف ملتترین حامی سی دگیل، بلکه امانسیر جلا دلاری دیرلار (۳).
 همین (۴) نظرله، بیز او مجلس معوثانندان دخی بیر شی آرزو ایتمه ییب ایرانین
 نجاتینی یالنین انقلابدا گوروروک.

م.ج. جو اذاده

«حریت» غزه تی، ۴ نو یابر ۱۹۱۹، نمره ۲۸

-
- ۱- اورژینالدا «طولای دیر» یازیلیمیشدیر.
 - ۲- اورژینالدا «ماعدا» یازیلیمیشدیر.
 - ۳- اورژینالدا «جلادی اماندیر لر» یازیلیمیشدیر.
 - ۴- اورژینالدا «اشبو» یازیلیمیشدیر.

ایرانلار ایتباه

یولداشلار! سیزه ایندی وطنیزین ساتیلماسی معلوم اولدی. ایندی سیزه ایرانین ساتیلماسیندان خائنلرله مبارزده بولونوب، موجودیتلرینی فنایه ویرن مجاهدلرین فداکارلیقلارینین بویوکو مقصد اولدیغی آشکار اولدی.

یولداشلار ایندی یقین ایتدینیز که، انقلابچیلارین، ئوزلرینی استبدادچنگالینا کرفتار ایتمه لری کور-کورانه دیل ایتمیش. ئوز وارلیقلارینی ایتیره ن اوفداکارلار بوگوننی نجه ایل (۱) بوندان اقدم کورورلریمیش.

اوقت جهانگیرخانلاری، ملک التعلالی سیزدیوانه سایردینیز، ایندی ایسه انصافه گلیب اونلارین فداکارلیقلارینین مقصد اولدیغینی اقرار ایتیمه بیلیمسینیز.

یولداشلار، سیز وطنیزین سعادتینی، ملتینیزین ترقیسینی آرزوایدیرسینیز لکن یازیمسینیز، فقط زوالی سینیز.

سیز ایرانین، اوقوجا مملکتین هر بیر نقطه سینه عطف نظر ایتدیکده آجلیق، یوخسوللوق، بیکارلیق، اخلاق سیزلیق و مفتخورلوق گورورسونوز.

عجبا، او متبیت و محصولدار ئولکه نین توپراغی ساکنلرینین معیشتینی تامین ایتمکدن عاجز می؟ شبهه یوخدور که، (۲) ایران توپراغی اون سکیز میلیون نفوسون یوخ، بلکه ده اوتوز-قیرخ میلیون نفوسون حیاتیینی تامین ایتمکه مساعددیر.

یولداشلار، سیزی دوشوندورن سائل لیک، دیلنجی لیک، جن دارلیق، روضه خوانلیق، ملاللیق، مفتخورلوق و مستمکرلیکلرین سببینی بیلیرسینیز؟

البته بیلن لرینیز چوخ آز دیر. چونکه، اونلاری مذمت ایدیرسینیز. اونلاردا ئوز طالعلریندن شکایت ایدیرلر.

لاکن اصل حقیقتده او بیچاره لری ده مذمت ایتمک یری یوخدور. چونکه اونلارین حیاتیینی تامین ایدمک بئرواسطه یوخدور. چونکه اونلار ایچون یا شاماق ممکن دگیلدیر. نه ایلن ده یا شاسینلار؟ هارادان کسب معیشت ایتسینلر؟

بیلیرسینیز، ایران فقرای کاسه سینین آغیر حالینا یانان، اونلارین سعادتینی آرزو ایندن آرخاداشلار، بونلارین سببی نه دیر؟
بوفلاکتر نه دن تولید اولموشدور؟

۱- اورژینالدا «سنه» یازیلیمشدیر.

۲- اورژینالدا «ظن ایتیم» یازیلیمشدیر.

بيلسه نيز، يقيناً هامينيز مبلغ لر اولوب ايرانا گيده رسينيز، او مهلك مرده علاج ايدرسينيز. ياخو دبير دفعه ليك ئورونوزى فنايه ويريب وجدان عذابندان خلاص اولارسينيز. ايرانلى ئولور، ايرانلى محو اولور، بونوانكار ايتمك اولمان، بونوكيزلتمك ممكن دكيل. نءا ايچون، آخى باعثو سبب نءه دير؟ نيه گرك اون سگيز ميليمون نفوس محو اولوب گيتسين.

آرتيق بو بدبختلرين آييلماق وقتى يتيشمه ميشدير كه، دوغرى يولا دوشسونلر؟ هيئاتا حيات. ديبه جگيم سوزلره، گوستردجگيم حقيقتلره مساعده ويرمير. بلى، ايران فقراى كاسبه سى، ايران زحمتكشلىرى، داهادوغروسى ايران گندليلر ينى بو گونكى دلخراش حالا سوقايدن توپراغين اونلار اوپريلمه مسه سى، زراعت آلائين اونلار ايچون ممكن اولماماسيدير. اكر تزيك كه مفته خورلوزغا محكوم اولان ايران خلقي نين فناحالينا چاره ايديلمز ايسه، يعنى ايران توپراغينى كندليلر آراسيندا تقسيم ايديب، اونلار زراعت آلائي وپريلمزسه بالكله محو اولوب گيده جك ويئرلر نءه انگليس مستملكه لر نءن كتيريلن مهاجرلر اكلشه جكلر. يولداشلار، سوزومى سئى شيرازينين بوربا عيسى ايله تمام ايديب بوخومودا اساسلى سوزلر يمي گلن نمره لرده ممكن اولسا يازا جام.

بگذرداين روزگار تلخ تر از زهر
باردگر روزگار چون شكر آيد.

برد رارباب بيمروت دنيا
چندنشيني كه خواجه كى بدر آيد. (۲)

م. جوادزاده

«حریت» غزه تی. ۱۵ نوایار ۱۹۱۹، نمره ۳۱.

- ۱- اورژینالدا «ياپيلار كز» يازيلميشدير.
- ۲- ترجمه: زهر دن آجى بوروز كار كچر گندهر، بيرداها شيرين حيات اوزموزه گلر. دنيا نين انصاف سيز ارباب نين قاپيسيندا، نه وقته قهر اوتورماق اولار كه، بلكه آقا بايبر اچيخا.

ایرانلیلار اا اقتباه

II

معلوم اولدیغی اوزردا ایرانین یکانه منبع معیشتی زراعتدیر. اونون ایچونده ایرانلیلارین حیاتی بر مسئله سینه باغلیدیر. اورادا اکین برلری نماما ملکه دارلار النده اولدیغیندان برزگرمضی همیشه اولار طرفیندن تخنیکه دوچار اولموش، بعضا خارجه مملکتلره کوچمه مجبور قالمیشدی.

ایران وطن پرستلری اورانین ترقی سینی و ملتین تهذیب اخلاقینی آرزو ایدرک بری چوخ فعالیتده بولونموشلار سادا تدبیرلری موقعینه احابا ایتمه دیگیندن ئوزلرینین بو خصوصدا عاجز اولدیقلارینا ذاهب اولموشلار. بعضا ئوز عجزلریندن ایره لی کلره ک مایوس برحاله:

«چهارده سال در این شهر دویدم بس است
سزده کفش در این کوچه دریدم بس است
آخر الامر به مطلب نرسیدم بس است» (۱).

دیمشدیلر. بریچوخلاری دا کمال جدیت له چالیشمیش، ئوزلرینی فنایه بنه ویرمیشدیلر. لاکن اخلاق همان کهنه حالیندا قالیب، بلکه دامادا پوزولموش اقتصاد و سیاسی فنالیقلاردا وسعت پیدا ایتمیشدیر. بو اخلاق پوزغونلوغونون باشلیجا سببی البته که بریچوخلارینین دوشوندوگی طالع سیزلیک یا خود «ایران نظم برنمیدارد» (۲) مثلی نین اقتضاسی دگیلیر.

ایرانلیلارین و ایرانین گت-گتده تنزل ایتمه سینین البته آشکار بر سببی واردیر که، اودا بر مسئله سیدیر.

هرگاه توبر زماندا بر مسئله سی اساسی مورته حل اولونمازا، اگر ایرانین ساداتینی آرزو ایدنلر حیات و موات مسئله سی اولان بومسئله نی قولن خصله گتیرمز- لسه، آرزو ماندان سونرا ایره لیده دیدیکیمیز کیمی، ایران خلقی نین اللی فائضی خارجه مملکتلره کوچوب، قالان اللی فائضین اکثری ده سائل لیکه محکوم اولار. بونون سببی ایسه کندلرین بویوک مالکلر النده اولماسی و کندلرین اولار طرفیندن نوع به نوع ویرگیلر له تخنیک ایدیلمه سیدیر. زواللی کندلی دو ققوز آقیشین

۱- ترجمه: اون دوردا بل بوشهرده قاچیب، اون اوج آیاق قابی

داغیتدیقدان سونرا، ینده ده مطلبیمه چاتمادیم. دابسر دیر.

۲- ترجمه: ایران انتظام کوتورده سی دگیل.

سویوغونا، یابین ایستی سینه متحمل اولوب، بیر پارچا چوره ک تدارک ایتدیگی حالدا، ملکه دار جلا دیمی اونون باشینین اوستونو کسیر. مین مشقتله منزله گتیردیگی بشن باتمان غله نی الینن آلب، تریاک، عرق و غیر عیش— عشرت منبعلرینه حرف ایدیر. زارعه ایسه الینده کی شان او کوره کنن باشقا دوققوز آی ایش وقتینده ایتدیگی بور جلا رقالیر. او وقت زواللی اکینجی، باعث حیاتی اولان بیر جوت ٹوکوزونی ساتیب بور جونا ویریر، ٹوزی ایسه اهل—عالی نین الیندن یابیشیب روسه و باشقا مملکتله کوچور. بونود ایلملی که، هنج (وجهله) رعیت دیدیکلری اکینجی نین بوکنندن باشقا کنده کوچمکه اختیاری یوخدور. آجلیغا محکوم ایدیلن زواللی کندیلر هر گاه کوچمک ایسته سلر، کرک دیر کهنه رخت خوابدان عبارت اولان مایه حیا جلا رینی بئله ملکه دارلارا ترک ایدیب گنجه ایله فرار ایتینلر.

بیر چوخ اکینجیلر عائله لرینی بئله بورا خیب ٹوزلرینی بیر کناره چکیرلر. بو حال ایرانین تمام ولایتلرینده حکم فرما اولماقدادیر.

باکیدا و روسه نین باشقا شهرلرینده تصادف ایتدیگیمیز فعله، حال بو کیمی هم مشری تسمیه ایدیلن زواللی ایشچیلر همان ملکه دارلار ظلمونن فرار ایتمیش ایران بزرگ لری دیر. بونلارین آراسیندا ایکیمی ایلرله عائله اوزونه حسرت قالانلاری دا چوخدور.

بواسفناک و ضعیفه دوچار اولان یالنیز رعیت (ملکه دارین برینی زراعت ایدنلر) منفی دگیل، خیرد مالک دیدیکلری بیر بیغین خیردا کندچیلرده واردیر.

گوجلی ملکه دارلار اونلارین رعیتلرینی و ٹوزلرینی نوع به نوع تهدیدات، حتی قتل و غارتله تهییق ایدیب یولرینی اللرینن آلیرلر.

بئله لیکله گیت—گیده کندلرینن، اوج نغر ملکه دارین اختیارینا کچیرکه، او ملکه دارلاردا زارعه نه کیغلی ایسته نین فنالیقی ایتمکن چکینمیرلر. هله بیر چوخ مالک لر رعیتین عرض—ناموسوندا تجاوز ایدیب، قولون (کوله) نه یی وارسا آقاسی نیندیر— دیبرلر. بعضا مالک لر بیر—بیری ایله رقابت ایدره ک بیر چوخ کندلرین مخروبه قالما سینا سبب اولورلار.

بو آخیز مانلاردا مالکلرداها بویوک و واسع مدخل منبعلری و رقابتده غالب کلمک واسطه لری تاپمیشدیلر. اودا، بیر بیغین وجدانسزلارا سلاح ویریب، تحت اداره لرینده ساخلامالاری و اونلارین واسطه سیله ایراندا سیاست یورودن نی کالای و انکلتره آگنت لرینن کلی پوللار آلیب ایران استقلالیتی ریشه سیننی بالتالامالاری دیر.

هر بیر مالکین قوه سی آرتیق اولورسا، دیگر مالکلرین برینی آلیر، یا خود ایله بیر قدر باج آلیب اوننی باشقا مالکلر طرفینن تضییق (آلتیندا) اولماغا مساعده ویرمیر. بو کشمکشدی رعیت فنا اولوب کیدیر. چونکه بو مالک اوبیری مالکین رعیتینین وار—یوخونی غارت ایدیر، اودا بونون کینی.

بودور (۱) ایران فقرای کاسبه سی نین یوز قولوق و دیلنجی لیگنین سببی. بودور دیوار دینینده، کوچلر گنجینده تصادف ایتدیگیمیز صورت بشریه لری دگیشمیش ایران آجلا رینین باعث فلاکتی.

ایندی، ایراندا فقیر طرفدارلیغی ادعا ایدیب پروگرامیندا «یرلری عادلانه قیمت ایله کندیلر آراسیندا تقسیم ایتلمی» (۲) (سوزونی) قید ایکن فرقه باشچیلاریندان سورو—

- ۱—اورژینالدا «ایشته» یازیلیمیشدیر.
- ۲—اورژینالدا «ایتلمیدیر» یازیلیمیشدیر.

شمالی که، آیفقراطرفدارلاری، ای ایران، ایران باغیران آقالار!!! بیربارچاچوره که (۱) محتاج اولان کنلجی پولی هارادان کتیریب، یره، ئوکوزه وسایر فلاحت وزراعت آلاتینا ویرسین. اکر سیز، فقرادیمیریک، ایزان طرفداری اولسانیز، گروک ایرانین و ایرانلیلارین باعث حیاتی، بلکه روحی اولان زراعت مسئله سینین حل ایدیه سینیز، زراعتی یوکسلده- سینیز، چونکه، ایرانیزدا فابریکا، زاوودومعدنلر یوغدور، وارلیقینیز زراعتیه باغلیدیر.

م. ج. جو اذاده

«حریت» غزه تی، ۱۹ نوایبر ۱۹۱۹، نمره ۳۲.

۱- اورژینالدا «اتمکه» یازیلیمیشدیر.

ایرانیا یارلارا اقتباه

III

زراعت اولمازسا، ایراندا اولمایا جاقدير.

حال بئله کیدرسه، بیروقت گوره جک سینیز که، ایرانی تمامیه ساتیب حکومت مامورلارینین، دولت قوللوقچولارینین معاشینی تاسین ایتمیش سینیز. نهجه که، ناصرالدین شاه دوریندن ایندیمه قدر بیرچوخ امتیازلاری ساتمیش سینیز، بیرچوخ بورچلار ایتمیش سینیز، ایندی سیز ادعا ایدر سینیز که، بیز ساتما مییق، خائنلر ساتمیش. لاکن بیز ثبوت ایده بیلهریک که، سیز ساتمیش سینیز. اگرسیز وقتیه یئرلی تقسیم ایدیبا هالییه ویرسیدینیز اووقت ملیونلارلا دولت خزینه سینه پول کلیب، داها انکلیس لرو روسلاردان بورچ آلماغا احتیاج قالمازدی که، بوگون اونلار اوستومورده آقا اولوب مملکتیمیزده کیفلی ایستدین کیمی رفتار ایستینلر.

البته بو تقسیمات مسئله سی سیزه اوقدرده منضطلی دکیلدی، چونکه، سیز کندلی دکیل سینیز، کندلی حالیندا یانماز سینیز. لاکن وطنپرستلیک نامینه هئچ اولمازسا اقداماتدا بولونمالی ایدینیز که، وطنپرستلیکینیز ثبوت اولسون. چونکه، وطنینیز آنجاق بو واسطه ایله، یعنی مملکتین آبادلیغی وزراعتین چوخلوغی ایله ترقی ایده جکدی. ایندییه قدر بو کیمی اقداماتدا بولونما دیقینیز آرتیق گوستریریکه، ادعالارینیزین هامیسی یالان ایمیش، سیز یالتیز ریاست ایچون چالی شیرمیش سینیز.

اگر دیسه نیز که، ملت ایچون چالی شیر سینیز، اوندا یالانینیزی اثبات ایتمکه میداندا محکم دلائل واردیر. چونکه، ایران ملتی نین اکثریتینی تشکیل ایسن اکینچی لردیر. سیز ایسه اکینچیلره بیرشئی ویرمه دینیز. بلکه اونلارین دشمنلرینی فرقه نزه قبول ایتمکله گوجلندیردینیز که، مذکور دشمنلر (ملکه دار)، پرستش ایتمک ادعاسیندا بولوندوغونوز ملتن قانینی داها آرتیق سورجولار.

همین نظرله ظالم خانلار، وجدانسیز ملکه دارلارین ظلم و تعدی سیندن ایره لی گلهرک (۱) روسیه یه پناه آپارمیش. اوراداروس فعله لری ایله انقلابدا اشتراک ایتمیش ایران رنجبرلی، ایران کندلی لری نوز حقو قلارینی آلماق ایچون عدالت فرقه سینین قومی بایراغی آلتینا توپلانوب وارقه لرینی ملکه دارلار علیهمنه صرفا ایتمکه آماده دیرلر. عدالت فرقه سی کندلیلر ایچون نه ایده جک، (۲) بوفرقدن ایرانا ویره جکی منفعت نهدن عبارتدیر؟

۱- اورژینالدا «طولایی» یازیلمیشدیر.

۲- اورژینالدا «نه یا با جاق» یازیلمیشدیر.

اولده ديديك كه، ايران اكين چيلرى مالكلرين اينده اسيردير لر. بونا گوره عدالت فرقهسى ايسته بيركه، يرلر مالك لردن آلمينب رعيتيه ويريلمكله بو اسارته خاتمه (۱) ويريلسين وخيرد اما لك لكرده بويوك ملكه دارلارين تضييقيندن خلاص ايديلسين. عدالت فرقهسى كندليرين حيوانات كيمي ملكه دارلار طرفيندن ساتيلماغا، يا خود قمارخانالاردا اودوزولماغا امكان ويريلمه مەسى طرفداري دير. او اولارين تاماميله حقوق انسانيته مالك اولمالارينا چالشا جاقدير.

عدالت ديركه، ۱۵ سنه مطوعات، كتابلارو موعظه لرايله علاجى ممكن اولمايان سفته خورلقلارا عملي بير صورتده چاره ايديلسين. يعنى بيكارلارا، درويش، سيد، موللا، مرثيه خوان، يولچي، سائل، قراچي و غيري لر دير وفلاحت آلاتى (تخم، گو كوزو سايره) ويريلمه ليدير.

عدالت فرقهسى كندلرلى ملكه دارلارين قابينين دييينى بالايان، اولارين خائنه مقصدلرينه خدمت ايدن كندخدا و مباشرلردن خلاص ايديب، رياستين و حكومتين كند ليرين نوزلرلى انتخاب ايتديكي كند شورالارينا محول ايديلمه سيني طلب ايدير. بوندان علاوه (۲) عدالت فرقهسى كند جماعتى نين زراعت وفلاحت علم لري ايله تكميل اولونماسى و اولارين زحمتى نين آسانلاشديريلماسى ايچون حكومت طرفيندن ماكينالار وساير زراعت آلاتى ترتيب و ويريلمه ليدير-دير. (او عين زماندا كندليرين مالوچانا امنينده اولماسيني بوگونكى كيمي يوخ، اساسلى بير صورتده ميدان چارما ليدير (۳)-دير.

ايش سيزليكن و مجبوريتدن دوغان ملكه دارلارين اينده آلت اولموش ايشچى-لرين معيشتيني تامين ايتمكله اولارين حياتيني ياخشىلاشديرما ليدير-(۴) دير. كوچرى، ايلات و قبايل آراسيندا اوتلاق و يايلاق يرلرينى عادلانه بير صورتده تقسيم ايديب، اينديكى ائل بيگى لر عوضينده، ائل طرفيندن انتخاب اولونموش ائل شورالارى تشكيل ايديلسين. بو واسطه ايله بير ائلين ديكر ائلين حقوقونا تجاوز ايتمه سى و ائل آراسيندا اولان حق سيزليكلر بيتيريلسين.

آنچاق او وقت رئيس لر ايچون بير ائلين كوچوندن استفاده ايديب كندلرلى غارت ايتمك و بويوك ملك لره صاحب اولماق ممكن اولماييب ائل آراسيندا مساوات و برابرليك حصوله كله چك، هم ائلات آسوده ياشا ياجاق، هم ده تخته قابى (۵) ديديكلى كندلير ايچون امنيت حاصل اولاجاقدير.

عدالت فرقهسى ايران مملكتينين پوللارينين فنا ليفيني نظره آليب كندليرله آياق مالى و باشقا نقليات واسطه لرينده معاونتده بولونما ليدير-دير.

ديمه لى، عدالت فرقهسى هر بير جهتنن كندليرين حياتى گوزه ل ليدير مكله، ايراندا حكومفرما اولان فنا ليق لارا خاتمه چك مك فكرينده دير. عدالت بنون ايچون چاليشير. بودا آنچاق شور ااصولى ايله ممكن دور، البته هر بير زحمتكش ايچون واجب-

۱-اورژينالدا «چكلسون» يازيلميش دير.

۲-اورژينالدا «ماها» يازيلميش دير.

۳-اورژينالدا «كتوريلملى» يازيلميش دير.

۴-اورژينالدا «ايتملى دير» يازيلميش دير.

۵-مقصد كوچرى طايفالارين اوتوراق حيات طرزينه كچيريلمه سى ديمكدير.

دیرکه، بوآرزونون حصولی اوغروندا وار قوهسیله چالیشین، زیراکه، ایرانا و ایرانیلارا آنجاق بو طریقایله نجات ویرمک ممکندور. ایندیکی مشروطه و قانون اساسی ایسه پرده لی صورتده بیریفین ملکه دارو خانلارین آرزوسینی عمله ییتیرمک واسطه سیندن باشقا بیر شی دگیلدیر. اونا گوره، بیز اکن چی و فعله لری بو چوروموش مشروطه حکومتینی بیخماغا ویرینده محکم اساسلی اولان شورا جمهوریتی تشکیل ایتمکه دعوت ایدیریک.

الته بیرچوخ کوتاه بینلر یاخود اغفالچیلار دییه جک لرکه، بو تزدیر. لکن بیز اینانیریک که، فلاکته معروض قالمیش ایران فعله و کندچیلری اتفاق ایده جک و بوآرزونی قولسن فعله کتیرم جکلر.

بونا گوره، بیرینچی دفعه اولراق دیریک؛

باشاسین ایرانین گلجک شورا حکومتی!

وارا ولسون ایران کندچی و زحمتکش لرینین آزادلیغی!

محو اولسون منفعت شخصی لری ایچون فقرای کاسبه نی اسارتده ساخلایانلار!

قهر اولسون ملکه دارلار و اولارین دوروسونون دیبینی یالایان آغاجیقلار!

پایدار اولسون کومونیزم!

یوخ اولسون استبداد قانونلاری!

سون

م. ج. جوادزاده

«حریت» غزه تی، ۲۱ نوایبر ۱۹۱۹، نمره ۲۳

ایران هیئت اعزایه سینین آذربایجانا ورودی مناسبیله

محلی غزده تله ایران حکومتی طرفیندن سیدضیاءالدینین (۱) تحت مدارتینده آذربایجان پایتختینه بیر هیئتین گلدیکینی خبر ویریر. بو هیئتین نه کیمی فعالیت گوستره جکی باره سینده رسمی معلوماتلار اولمادیغیندان اونون اقداماتینین اهمیتیندن بحث ایتمک مشکل دیسه ده ایرانلی آدلاندیریلدیغیمیزا گوره، (۲) بونجه سطری قارالاماقلان نظریاتیمیزی سویله مکی فایدا سیز گورمه دیک. ایراندان اعزام ایدیلمشس هیئت محترمه باکیدا اقامت ایدن اللی-آتمیش مین ایرانلیه نه ویره جک و اونلاری نه جور سیر ایده جک دیر؟

اونلار، بیز هر کون گوردوگو موزو و گوروب متاثر اولدیغیمیز بیر یغین آج-بالاواج-لارین حالینی آراییب بورادا اولدی سینهللی انقلابچی ایرانلیلارین سسلرینی ایشیده-جکلر می؟ یا خودانسانلیغی، شرافت، بلکه ایرانلیلقلارینی پولاقربان ایتمکه حاضر اولان محترم تجارین آرزو سویله ایش گوره جک، اونلارین کیف مایشاعلرینه خدمت ایده جک دیر؟ هر کسه گون کیمی آشکار دیر که، اونلارا نه آج چیلپاقلار، نه ده او قاتلارینی تلخ ایدیب، ریاستلرینه دشمنی اولان انقلابچیلارین فکری لازم دیر. فقط و آقارلا لازم اولان یوخاریدا دیدیکیمیز تجارین آرزولارینین قولدن فعله کلمه سیدیر. بلکه اونون ایچون ده اعزام اولونموشدولار. بو هیئتین باشیندا دوران ضیاءالدینلر «رعد» (۳) کیمی بیر غزه تین صاحبی اولدیقلاری حالدا فقرای کاسبه یه نه ویر میشلر که، ایندی ده باکیدا یاشایان ایران فلاکت زده لری و عجمستان مهاجر لری اونلاردان نه منفعت گورله سینلر؟

ایران ایله آذربایجانین سیاستنه گلدیکه قارئلریمیزین نظیرینی انکلیس لرین روسیه خصوصیندا بیوروتک ایسته دیکلری یعنی سیاسته ولوئید جورجون (۴) سون نطقینه جلب ایدیریک.

۱- سیدضیاءالدین طباطبائی انگلتره امپریالیزمین مشهور ایرانلی آگنت لریندن بیری اولموش، ۱۲۹۹ شمسی ایلیته (۱۹۲۰ میلادی دد) ایراندان دولت چوریلیمی یاراداراق ۹۵ گون حکومتی ئوزالینه آلمیشدیر.

۲- اورژینالدا «تسمیه ایدیلدیگیمیز» یازلمیشدیر.

۳- «رعد» سیدضیاءالدینین مسؤل رداکتور لوغوا یله دهده طهراندا چیخان غزه تین آدیدیر.

۴- لوئید جورجون انگلتره حکومتینین ۱۹۲۰-نجی ایله خارچی ایشلر ناظری اولموشدور.

لویدیجورج گورکملی اردونون مفلوبیتیندن سونراشورا روسیه سینین قوه حربیه ایلده مغلوب اولمایا جاغینی و ینی تدبیر اتخا ذینین لزومونی بیان ایدیر. بلی، دنیکین اوردوسونون مفلوبیتیندن سونرا انگلیسر روسیه دن آلا جاقلارینی حصوله کتیرمک و شرق عالمی الده ساخلاماق ایچون ینی واسطه لره توسل ایتمه میس دگیلیرلر.

آذربایجانین روسیه ایله علاقه دار اولدیغیندان علاوه، (۱) تجارتجه مهم بیر موقع دوتدیغیندان، گوره کبورادا انگلیسر نه کیمی روللار اوینایا جا ق و نه تدبیرلر حاضر- لایا جا ق دیرلار؟

بیز سابقده دیمیشدیک که، اگر ایران دولتی آذربایجان ایله علاقه یه کیریشمک ایسته سه ده متفقترین سیاستی امکان و یرمه یه چکدیر، البته بیزو ادعا میزدا سهو ایتمه میشدیک، بوسوزی اوقت دیمیشدیک که، انگلیسرین نظری «کونوللی» (۲) اوردو اوزرینده ایدی، او واسطه ایله روسیه انقلابینین قارشیسینی آماق ایسته ییب، ملی جمهوریتلره اوقترده حسن نظریله باخمایردی. ایندی ایسه مذکور سیاست دگیلمک اوزره دیر. ایران حکومتی نین حال حاضردا (۳) باشیندا دوران ملکه دارلارین انگلیس آگنتلری اولدیغی نظره آلینار سا، بوگون وجوده کله جک مناسباتین معناسیز و اهمیت سیز (۴) اولدیغینی دوشونوب ظن ایدیریک.

دیجک ایران و آذربایجان مناسباتی هر حالدا انگلتره دولتی نین آرزوسینا باغلی دیر. سمکنور ایندی بیر اشاره ایله وجوده گلیب یازیلیسن، همان بیر اشاره ایله ده پوزولسون. بیرده بیز ایران انقلابچیلارینی بو هیئت اعزامیه نین ایران خلقتی ایچون امید گوزلمه مگه و اداراین مذکور هیئتین مددی آقا سید ضیاء الدین دیر که، بیز بوجنا بین بیر انگلیس خادمی اولوب ایراندا انگلتره نفوذو و حاکمیتی نین برپا ایدیلمه سی ایچون وارقه سیله چالیشمانینی چوخدان بیلیردیک. اونا گوره هر زماندا ایسته دیگیمیز (کیمی)، ایران ایله آذربایجان زحمتکش لرینین حقیقی قارداشلیقینی (ینده) ایسته ییب، بونون اوغروندا وارقه و میزله چالیشیریق، «بونون قولدن فله گلمه سی ایچون انگلتره جیره خوری ضیاء الدین لرله مساوات فرقه سی لیدر لرینین وجوده کتیردیگی ایران و آذربایجان مناسباتینی دگیل. ایران و آذربایجان خلقتینین انقلاب بایراغی آلتینا توپلانما لاری لازم دیر».

دیجکه جسارت و جرئت یوخ ئوزوموزی حقلی گورور و ک که، «تمام شرق ملتلری انقلاب بایراغی آلتینا توپلانیب اوبایراق سایه سینده غرب امپریالیست لرینین و اروپا کاپیتالینین آهنین پنجه سیندن خلاصراولمازلار سا، اونلار ایچون نه اتحاد و اتفاق ممکن اولماق و نه ده باغلانیلان ائتلافلار بیر نمره ونتیجه لر و یره چکدیر.

م.ج. جو اذ اده

«حریت» غزتی، ۸ دکابر ۱۹۱۹، نمره ۲۶

- ۱- اورژینالدا «ماعد» یازیلیمیشدیر.
- ۲- «کونوللی اوردو» دنیکین، یوده نیچ، قولچاغین عکس انقلابچی اوردولارینا دگیلیردی.
- ۳- اورژینالدا «عامیه سنک» یازیلیمیشدیر.
- ۴- اورژینالدا «بی معنی و اهمیت» یازیلیمیشدیر.

انقلاب و عكس انقلابچيلارين مغلويتى

سون خبىرلر «كونوللى» اوردونون، جبهه لرين هاميسيندا مغلوب اولوب هر يمته اوز قويدوغى و تحت اداره لرينده اولان اهاالينين اغتشاش بايراغى قالدخيزديغيني اشعار ايدير.

داغستان، اوكرائنا، اورال فقراى كاسبه سى، اونلارين وحشيليكيندن (۱) خلامس اولماق ايچون وار قوه لريله ميدانا آتيلير. باجاردىقلارنى قدر سعى ايديرلر.

ديمك دنيكىن، يوده نيچ، قولچاق و غير كئرال لارين اسكى اصول اداره نى اعاده يه قادر اولمايا باغى، بلكه اونلارلا برابر همان نحس فكرين خادملرى ده فنايه كیده جگى امر واقع حكيمنى آلميشدير. بونى آرتيق متفكر، على الخموص يگانه حاميلرى اولان انكلتره حكومتى ده يقين ايتميشدير.

ايندى ترده ايتمه دن ادعا ايتمك اولاركه، روسيه ده آنچاق قىرغى شورالار حكمران اولماق، فقط قىرغى بايراق يوكسله جكدير.

بوگون بير بيزد كچل، شوراروسيه سىنى محاصره ايدرك كومونستلرى آجىندان ئولورمك ايسته ين آروپا بورژوا سى دا اقرار ايديركه، بولشويزمى محوايتمك ممكن دگيلدير.

بورادا بير مسئله ده واركه، اونون ايچون بير قدر كچميشه مراجعت ايتمك ايجاب ايدير. اودابعضى ملت لرين سابقده «كونوللى لرله» (۲) متفق اولماق مسئله سيدير.

همين مسئله يه دريندن باخديقدا «غولوس راسيى» (۳) لرين كوستردىكى ملتار دگيل، ملت لرين ال-قوللىنى باغلايىب «كونوللى لرله» تسليم ايدن خليل اوف (۴) كىمى كهنه اصولون خادملرينين دنيكىن و غيره لرينه رغبت كوستردىكلرينى گوره ريك.

سببى ايسه معلوم اولديفى كىمى. چار حكومتينين ايشينين پيشرفتى ايچون هر بير ملتدن نچدنفر وچدان سىزى، ايره لى چكىب اونلارنى مادي جھتدن قوتلندىرىب، معنوى جھتدن ده اونلارنى پيشرفتينه سبب اولماسيدير.

۱- اورژىنالدا «وحشيتندن» يازيلميشدير.

۲- اورژىنالدا «دابرا ووللرله» يازيلميشدير.

۳- «غولوس راسيى» (روسيه نين سسى) عكس انقلابچى غزه تين آدى اولمو-

شدر.

۴- خليل اوف داغستان عكس انقلابچيلار نين باشچيسى ايدى.

اودورکه، نیکالای بیخیلان کیمی، فوق الذکر کوزی آچیق و قولی گوجللی لر نوع بنوع عنوانلارلا خلقی اغفال ایده رک ایش باشینا کچدیلر. هر هسی اهمیتلی بیر موقع اشغال ایده رک، عوام قریب نمایشلرله زحمتکش صغی موقتا آلداتدیلار، حتی حیاسیزلیق- لارینی بیر مقاما یتریدیلر که، علنی صورتده انقلابچیلارلا مبارزه کیریشیب، بیر چوخ قانلارین آخیدیلما سینا سبب اولدیلار. یرلرینی محکم لتمک ایچون هئچ بیر خیانتکن چکینمه دیلر.

لاکن روسیه انقلابینین بوتزلیکله محو اولماسی اسکی اصولون عادی باغیش اولدیغی حالدا، یاغمیر اتبیدیل اولونماسی ممکن اولمایان ایشلردندیر. زیرا انقلابین عامل لری کوندن-کونه قوتلنیر، جانلانیر، بویوک روسیه ده دوغروبیر تبدلات وجوده کلمه سینیی قطعی لشدیریردی.

هر طرفه کندلی و فعله لر ئوز حقلرینی دوشونورو الهه (۱) ایتمک ایستیردیلر. البته، یوخاریدا دیدیکیمیز نیکالای خادملری بو آسانلیقلا ریاستن ال چکیب، اختیاری خلقین اینه و یریب ئوز لریده اولار ا بیر عضو اولماغی قبول ایتمز و اولارلا بیر حقوقا مالک اولماغا راضی لیم (۲) گوسترمز ایدی. اولار سو یادوشن سامان چوپونه یایشان کیمی، قارشیلارینا چیخان هر بیر واسطه به توسل ایدیب، اوندان نفع بردار اولماق ایستردیلر. عملده بئله ده اولدی.

اسکی روسیه نی دیریلدیب رومانوفلار حکومتینی اعاده ایتمک و اونونلادا خلق اوزرینده حاکم مطلق اولماق ایسته یین قارا کنرال لارین اقداماتی، آج گوز ژاندارما و پولیس لرین (۳) جدیتی سایه سینده وجوده کلمیش قارا اوردو فوق الذکر ریاست پرست و امتیازچیلار ایچون گویدن دوشن کیمی اولدی. «ایسته دیگیمیز یارایدی یتریدی پروردگار» دییب، کمال شوق و هوسله اولارین طرفینه قوشدولار. بیعت اللرینی اوز اذراق منسوب اولدیغی ملتی ئوز شرف و ناموسلاریله برابر ساتیب یرلرینی محکم لتمک ایسته دیلر. محض بو واسطه ایله کونوللی لری چوخ یرلری اشغال ایتمکه موفق اولدولار. شرف فروش آلچاقلاردا موقتی ریاستلرینده باقی قالدیلار. لکن وقتین طلبی و روسیه انقلاب کبیرینین تقاضاسی بونون عکسینه ایدی.

م. ج. جو اذاده

«آذربایجان فقراسی» غزه تی، ۱۱ د کابر ۱۹۱۹، نمره ۴

- ۱- اورژینالدا «در دست» یازیلیمیشدیر.
- ۲- اورژینالدا «روی رضا» یازیلیمیشدیر.
- ۳- اورژینالدا «قرادوویلرک» یازیلیمیشدیر.

انقلاب و عكس انقلابچيلارين مغلوبيتى

II

خلق انقلابدان ايسته ديگيني نهار تجاج پرست كترال لاردان. ندهه ئوزلريني
ايچينده اولان رياست پرستلردن آلايېلمه به جكدى.

اونا كوردهده، هرياندا ناراضىلىق، هر طرفه اغتشاش باش قالدردى.

حال حاضر داكى دنيكىن و قولچاق باندا لارينين مغلوبيتىنه كومك (۱) ايدن اوكرانيا
مسئلهسى، داغستان انقلابى همان بو سويله ديگيميز ناراضىلىقلاردان نشت ايتميشدير.

ايندى داغستان خليل اولفارى ئوزلرينى حبل المتنب حساب (۲) ايدهر ك چنك وړ—
ديقلارى دنيكىن و قولچاقلارلا برابر وادى هلاكته سوق اولونماقدا دبرلار.

ايندى ديه بيلريك كه، روسيه انقلابى فقرائى كاسبه منفى نين موفقيتيله ختامه
يته جكدير. چونكه (انقلاب) اولدهده اونلار ايجون باشلانميشدى.

ايندى «انقلاب كيملره لازم ايدى» سئوالينا بلاترديد «فعله و كندليلره» ديه جواب
ويرمكسن خوددارلىق ايتمهريك.

بونلارين بوانقلابدان تمايله نصمت بردار اولايېلمه مەلرينين بار دسينده اوزون—
اوزادى بحثه احتياج كورولديكى ايجون اونى خصوصى بير مقاله يه ساخلاييب مطلبه كچيريم.

ديمك روسيه عكس انقلاب قودسينين مغلوبيتى هاميا معلوم اولموشدور.

ايندى يولداشيميز (كاسين) تعبيرينجه اونلار قرمىزلار طرفيندن «سوغان قابيغينا
سوخولماغا مجبور اولموشدولار».

آنچاق بورادا شايدان قيدبير مسئله وارسا، اودا آذربايجان، گورجستان و ارمنستاندا
نشر اولونان طرفكير غزتلرين يوروتديكلرى سياست و ايشلمهك ايستدديكلرى «تبليغات

تجليليق (۳)» دير. بونلار انقلابى عكسينه تعبير ايدهر ك، فكرلرى چاشديرماق، دنيانقان
درياسينا دونده ريب انسانلغى محوايدن اوروپا دولتلرى الى ايله آقاليق و شهرت كسب
ايتمك ايتيرلر.

ملت ناسيله ئوز استراحت و عيش لرينى تامين ايتمكه چاليشيرلار.

ملت باشچيلارينى، داهادوغروسى، روسيه انقلابيينين باعث لرينى متهم ايتمك و

خلقين نظريندن سالماق ايجون نوع بنوع قير يلد اقلار چيخايرلار.

۱— اورژينالدا «معاونت» يازيلميشدير.

۲— اورژينالدا «عد» يازيلميشدير.

۳— اورژينالدا «پورباغاندا چيچيلىق» يازيلميشدير.

اونلارين حيس، تبعيد، بلکه قتل و اعدامنا حکم ایتمکن بئله احتراض ایتمیرلر. انقلابچی روسیهنی غاصب گوستریب، ئوزلری بویوک ارمنستان و توران یار آتما لیبیق دییرلر و انقلابچیلاری، فکرلرینین ضدی اولدیقلارینا گوره جماعتین گوزوننن سالماق ایستیرلر.

بعضی لری بوايشده اوقدر ایره لی گیتیمش که، کومونستلری ساغلاشدیرمیشدیر. بئله که، بولشویکلر «بوتون جهان فقرای کاسبه سی بیرلشمن» دیدیکلری حالدا خیردا ملتله ملی استقلال وعد ایدیرلر-دییر. بعضیسه ده لنینی و...ینی جهانگیرلر آدلاندیریب، (۱) بیر قسیمی ده اونلاری دیکتاتور گوستریر. حقیقت حالدا بواوچ نظریات اوچی ده دوغرو، اوچی ده یالاندير.

بیرینجیسی، بولشویکلر، فرد ملتله ملی استقلال ویریرلر، دیدیکلری دوغرو دور. فقط اونلارین ساغلاشمالارینی سویلمه سی صرف اقترا دیر. چونکه، بولشویکلر اولدن ده «هریرین اهالیسی اویرین حاکمی اولمالیدیر» شعارینی قبول ایتمیشدیلر. ایکینجی لری، لنینی و...جهانگیر گوسترمه سی یالاندير، آنجاق فکرلرینی دنیا یا شامل (۲) ایتدیرمک ایسته دیکلری دوغرو دور.

دیکتاتورلوق مسئله سینده گلدیکده، اوداهم دوغری، هم یالاندير. دوغرو دور اونا گوره که، اونلار فقرای کاسبه نین دیکتاتورلیغینی ایستیرلر. یالاندير، زیرا که، اونلار بوتون زحمتکشلری ئوزلری ایله بیرگوزده، بیر حقه مالک گورورلر. مرهالدا، ایستر میلیونلارچا «کونوللی» اوردو وجوده کلسین، یا حؤدیوزلرجه «غولوس روسییی» وغیرلری باعیر سینلار روسیه انقلابی فقرای کاسبه انقلابی دیرو بونداندا فقرای کاسبه منفعت بردار اولجاقدیر.

م. ج. جوادزاده

«آذربایجان فقراسی» غزه تی، ۱۲ دکابر ۱۹۱۹، نمره ۵.

۱- اورژینالدا «تسمیه ایدیور» یازیلیمیشدیر.

۲- اورژینالدا «تشمیل ایتدیرمک» یازیلیمیشدیر.

دنيکين باره سينده

روسه مسئله سينين جدیت کسب ايتديکي بير زمان، «کونوللی» لرین هر بير طرفده مفلوب اولديغي بيروقت، شوراروسيه سينين حربی و سياسی جهتدن غالب کلدیگی بير حالدا دنيکين آذربايجان خدمتینده اولان روس افسرلرينين بلاتاخیر قوللوقدان کنار اولماغينا امر ویر ميشدير. او، آذربايجان حکومتی ني ارمنستان ايله محاربه ايتديکينه گوره مقصر کوسترير. او، مطبوعات و انتباهنامه لر واسطه سيله باکيني بير منبع شرارت و کومونست یواسی ديب بورادا اولان روس عائله لرینين بويوک ظلم و جفاله معروض قالدیغینی بيان ايدرك باکيني اشغال ایتمگی، اورادا اولان روسلارا نجات ویرمگی ئورونه واجب و طغنه بيلير. ديمک (دنيکين) اوزونده اولان قاراماسکاني بير دفعه ليک آتيب، طبیعی شکلی و صورتيله ميدانا چيخير، او، آچيق و آشکار صورتده آذربايجان پايتختينی آلماق نيتینده اولديغینی اعلان ايدير. بوراين سول و بلکه ساغ طرفداري اولان غزه تلری بونی تنقیده باشلايب قارشيسي آينماليدير-ديير لر. هاميدان تعجیلی «روسه آذربايجانينين» يازديغي مقاله دير. نهدن ايسه او، يازيرکه، (دنيکينين) بوکیمی دشمنانه حرکتی گوزله نيلمه بيردی.

بیر ايسه، داغستان حکومتی ايله محاربه يه باشلارکن، (۱) بله بير محاربه نين آذربايجان ايله ده اولاجاغینی بيان ايديب، داغستان آذربايجانا چير گوتر ميشديک داغستان اشغال اولونور سانوبت آذربايجانين دير. داغستان اشغاليندان مقصد آذربايجانين ليمانی و نفتی دير سديدک. او وقت خلقده نمايشلر و ميتينگرلر تشکيل ايدرك، داغستان امداد ایتمگی طلب ايديردی. مع التاسف بو خصمه اقطاعی و جلی بير اقدامات وجوده کلمه-ديگيندن داغستان حکومتی منقرض اولدی. «کونوللی» اوردو تماميله داغستان، او، آزاد داغلاری اشغال ايتدی. کليب آذربايجان سرحدینده برقرار اولراق قیزيل بورون و زاکاتالانی آذربايجانندان طلب ایتمک ايجون بيرنوتا دخی ویردی. بونيله آذربايجانی آجلیق و سوسوزلیغا تسليم اولماغا و ادار ایتمک ايسته دی. بو مسئله دن علاوه، ينه زحمتکش جماعت ميتينگ و نمايشلر تشکيل ايدرك، اونلارا اعلان حرب ایتمگی طلب ايتدی. اگر او وقت جماعتين آرزوسونا عمل ايديله ايندی اونسوزدا انقلاب قالدیر ميش جماعت (ینی بير) انقلاب قالدیر ما قلا بالکليه دنيکين اوردوسينين محونه سبب اولاجاق ایدی. لاکن انتقام روحيله روحلانميش جماعت بير پارچا کاغذ واسطه سيله

۱- مقصد دنيکينين داغستان ايله محاربه سپدير.

اسکات ایدیلدی. اگر اوگون انکلیس کماندانین بیر پارچا کاغذینه باخما یاراق سلاح ایله جواب ویریلسه ایدی، البته آلتی آی تمام داغستان اسلاملارینین قانی آخیدیلمازدی. تاسف اولسون که، زواللی لار آغاج وخنجر ایله چیریشدیقی حالدا آذربایجان وگور—جستانلیلار اوزاقدان تماشا ایدیردی لر. (۱).

هانسی که، اونلار ئوز حقوق و استقلالیتلرینی محافظه ایتمک ایچون داغستان انقلاب—بچیلارینا ال اوزاد اراق اونلاری مغلوب اولماغا قویمالی ایدیلر. ایندی ایش بیر مقامه کلمیش که، نیکالای حکومتینین خاص نوکری آذربایجان ایله دشمن اولوب باکینی آلماتق خولیا سیندا اولدیغینی سویله ییر. ذاتا بونون ایچون بورادان باشقا بیر پناه گاه یوخدور، چونکه گونی—گوننن آر خاطر فدن سیخیشدی ریلیر، داغله ایه سة ظلمو اذیتدن تنگه کلمیش داغستان و اوکرائیاجماعتی طرفیندن اغتشاش و انقلابلار واسطه سیله بویوک فلاکته اوغرامیشدیر. بیر طرفدن (ده) گرجستان دولتی جدی صورته اونلارین علمهنه محاربه آجیب ال—آیاقلارینی ییغمیشدیر. البته اوگون ئوزونه بیر ملجا آرایردی. اونو دشمنلریندن موقتی اولسادا محافظه ایدن یالئیر باکی اولایله جکدیر. نباعلییه هر چه بادا—باددیپ، بورایه کلمک ایسته یه جکدیر. بو کیمی مغلوب بیر زماندا باکینی اشغال ایتمک مشکل ایسه ده سویادوشن سامان چوپونه یاییشان کیمی هر بیر واسطه یه ال اوزاد اچاقدیر. چونکه او، داهامغلوب اولماسینا قناعت حاصل ایتمیشدیر. ایندی جانینی بیر طرفه چکمه لیدیر.

هر حالدا او، آذربایجانا دشمندیر. عمریندن بیرگون فالانده ک اورا ایچون بیر قورخودور. اونا گورده مشارالیهین بو آخیرنجی جرکاتینی آنجاق سلاح ایله مقابله ایتملی آنجاق سونگو جواب ویرمه لیدیر. بویولدا باکیدا یاشایان فقرا ی کاسبه نین چالیشمالارینا امینیک. بیز «گونوللی» لرین بودشمنانه حرکاتینین چوخدان بری گور—لندی کینی بیان ایدیب، باکی دایاشایان زحمتکشلرین بوگونکی شعاری اولان «دنیکینلک اعلان حرب ایتمه لی» عباره سیله ختم مقال ایدیریک.

۰۴ ج

«حریت» غزه تی، ۱۷ د کابر—۱۹۱۹—نجی ایل، نمره ۲۸.

بوغون

روسیه انقلابی بیر چوخلارینی امتحان دان چیاریب، بشریته ینی تجربه لر کوستردی. اگر انقلاب شروع ایدیلن گوندن بوآنده ک روسیه ده یاشایان انسانلارین طرز حرکت و تبدیل افکارلارینی تدقیق ایدهریکسه گوره ریک که، ان موثق، ان معتمد شخصلر بئله نوع بنوع ایشلره اقدام ایدیب، مختلف عقیده و مسلک لره دوشدیلر. مبالغه اولماسون، دینه بیلرک که، یالئیز شخصلریوخ، دستلرو جمعیتلرده گونده بیر یول، ساعتده بیر تاکتیکا تعقیب ایتمک مجبوریتینده قالدیلا، یول آزمیش کمی کمی گاه ساغا، گاه دا سولامیل ایدهرک موهوم اولان ساحله قوشولولار. اورابه بیر آن اول یتمک ایسته دیلر. ذاتا اویوخ ایدی، روسیه ایسه فیرطینالی بیردنیز کمی تالطمده ایدی. بلی روسیه انقلابی دستلرو شخصلر حرکاتیله تفسیر پذیر اولان دگیل ایدی. او، طبیعی بیر یول تعقیب ایدیر، معلوم بیر نقطه یه حرکت ایدیرکه، اودا کومونیزم دن یاسیدیر.

روسیه انقلابی کومونیزم دورینی یاخینلاشدیرماق دان ثورتری هر بیر مانعه نی داغیدیر. هر بیر سدی اورتالیقدان گونورور، اونون قارشیمیشنی آلمات ایستدین قوه لر ایسه گونی— گوندن گوجن دوشور. گونی— گوندن آزالیب محو اولوب گئدیرلر.

یئراوزرینده وجوده کلمیش آییقلیق و سوسالیزمایه اولان حسن رغبت کوستر— یلمکین بیرچوخ سببلری وار ایسه ده، دیمک اولار که، روسیه انقلابی ان عمده سی دیر. ایندی قارانیقدان، اوسانمیش، ایگرنمیش، نفرتلنمیش بشریت آر تیق ایشیقلی بیرعالمه کچمک ایسته ییر. انسانلغی همان نورانی دنیا یه چچار اچاق قارانیق یوللار مخوف اوچوروملار کچیرمیش روسیه دیر. دنیا نی ینی لشدیریب، ضیاعلاندیران البته که، غربین قارانیق، بولوتلوسماسی دگیل، شرقین پارلاق کونشی آلتیندایا شایانلار اولاجاقدیر. انقلاب یالئیز روسیه ده دگیل بوتون دنیا دا باشلانمیشدیر. روس فقرای کاسبه— سینین ثبات و متانتی ایسه بونون وجوده کلمه سینه، فکر عالمنین عملیاته کچیب، حیاته تطبیق اولونماسینا سبب اولدی. دونن دادلی وعده لر، شیرین سوزلرله کهنه حالی محافظه ایدیب، اسکی وضعیتی ساخلاماق ایچون عقد اولونموش و دنیا مقدراتینی حل ایتمک ایستدین جمعیت اقوام و ورسال کنفرانسلاری بوگون داغیلیر، سونور، ویلسون ایسه تکلیغلی ایله برابر یانمیشدیر، اونون مداسی دا بئله چخماییر؛ لوئیدجورج سیاستینی دکیشیر، کله مانسو چابالاییر، هارایا گیده چکینی، نه واسطه ایله بدیدیکلرینی تحلیل ایده چکینی ئوزی ده بیلیمیر. بونون عکسینه اولاراق فقرای کاسبه سفینین تشکیلاتلاری اسالانیب بین الملل رنگه دوشور. دنیا نین هر بیر نقطه سینده یکدیگرینی متعاقبا انقلاب

خبرلری کلمکده دیر. مسکوادا ایشیقانمیش مشعل هر بیر طرفه ایشیق سالیر. لندن، پاریسه بئله کومونیست تشکیلاتلاری علنی صورتده ایتسه باشلامیشلار. آلمینان خبرلره کوره فرنکستان کومونیستلرینین تشبیهله پاریسه عمومی شورالار قورولتایی تعیین ایدیلیمیشدیر. بو قورولتای مسکوادا اولان ۲-۳نجی بین الملل کنفرانسینین شعبه سی آدلانا جاقدیر. ایندی کره ارضی نظردن کچیره ک. عجبانه گوروروک؟ البته دنیا اوجیا بشی آی بوندان اول گوردیکیمیز، دنیا دگیلدیر. بوگون هر طرفه بیر حرکت، هر یئرده بیر تجلد واردیر. بوتجدهو حرکتی وجوده کتیره ن هامیا معلومدورکه، روسیه فقرای کاسبه سینین، روسیه کومونیستلرینین ثباتو متانتی دیر. اگر قمری روسیه ورسال کنفرانسیندا اشتراک ایتسه ایدی، لابدکه، آروپا ثروتینین آقالیغی اوزون مدت دوام ایدیب، دنیا انقلابی یوز ایللر ایله تاخیردوشه جک ایدی. آروپا سیاستی نه قدر مثبت اولسادا دنیا انقلابینین کیدیشی یوز اوقتر مثبت دیر. جهان انقلابی ائله بیر طرز ایله کیدیرکه، هئچ بیر مثبت یا خودمنفی سیاست بونون تارشیسینی آلمایا جاقدیر. «دکیرمان ایشله دیگینی ایشله ییب چاخچاخا باش آغریسی قالان» کیمی دنیا انقلابی دا ئوز قاعده سیله گتدیر، محافظه کارلار ایسه چاخچاخ کیمی باشلارینی ساغا، سولا ووروب ئوزلرینی یورماقدان باشقا بیر نتیجه آلمیرلار. ایندی روسیه ده کی محافظه کارلار اباخاق، کوره ک اونلار نه ایدیرلر؟ یوخاریدا دیدیکه، اونلار یولون ایتیرمیش سکانسیر گمی کیمی انقلاب دریاسی اوزونده چاشیب قالمیش و هارایا گنده جکلرینی بیلیرلر. مثلاً انقلابین ایلک کونلرینده باشلارینا دسته توپلاماق ایچون ان سول بیر مرانامه گوتوره نلر بیروقت گورورسن که ساغلاشدیلار. خلق اوزینده فعال مایشاء کسیدیلر. مستبدانه حرکت باشلادیلار، استبداد قانونلاری وضع ایتدیلر. بیرده گوروروک که، ایشلر دگیشب جهله رده غالبیت فقرای کاسبه طرفینه کچدی، دنیا سیاستینده تبدلات وجوده کلدی. او وقت همین ساغلاشمیش دسته لرده سوللاشماق علامتلی گورونمکه باشلاییر. اونلار فعله دن، آزادلیقدان، توپراقدان، دموکراتلیقدان بحث آچیرلار. باشلارینا توپلا- نمیش اغفال ایدیلیمیشلرین گوزلریندن برده (۱) آسماق ایچون بوش و عده لر ویریرلر. لکن انقلاب ئوزیریمکینده دوام ایدیر، ساختادموکراتلارین ایکوی اولزی لیکی آرتیق آشکار اولور. خلق ئوز حقوقینی دوشونمکه باشلاییر. آقا ایله نوکر، فعله ایله صاحبکارین بیر فرقه ده اولماسینین کولونجو قاعده سیز اولدیغیسی آنلاییر.

روسیه انقلابی فقرای کاسبه ایچون باشلانمیش، نهایت دنیا فقرای کاسبه سینین موفقیتی ایله و دنیا انقلابیله ختام پذیر اولماق دیر. جمله سینی بیرداها سویله ییب ماسکا تاخماق زمانه سینین کچدیگینی بیان ایتمکه ختم مقال ایدیریک.

م. ج. جوادزاده

«حریت» غزه تی، ۲۲ دکابر، ۱۹۱۹-نجی ایل نمره ۲۹

۱- اورژینالدا «اسکی» یازیلیمیشدیر.

غزه تيه يوزين ايکينجی ايله قدم قويماسی مناسبتيله

اوخوجو يولداشلارا معلوماتلار، ۱۲ مای تعطيليندن سونرا غزه تيميز (۱) آغير شرايط آلتيندا نئره باشلادی. محض ۱۹۱۹-نجی ایل «حریت» صحیفه لری ده بيرچوخ قضيه لرین، بيرچوخ وقوعاتین شاهدی اولدی.

غزه تيميز نئره باشلایان گوندن بو آناده ك روسیه ده باش ویرهن حادثه لری نظر دن کچيرديکده انسان حيرتله نیر، دوشونور. عجا روسیه ده نه کیمی رولار اویناندى، نه کیمی چيخیشلار واقع اولدی. بير طرف دن اسکی روسیه نی احیاء ایتمک ایچون قوه لر حاضر لاندی، دیگر طرف دن قمری روسیه آجلیق و محاصره ایله محوایدیلیمک ایسته نیلدی. متهم مجلسلر، فوق الصاحه سیاحتلر دوزلدی. نهایت بو حرکتلر روسیه فقرای کاسبه سینین موفقیتله نتیجه لندی، صلح وعده لری بوشا چیخدی. شرق ده ده همچین مهم حادثه لر تولید اولوندى، هانسی که، هئچ ده گوزله نیله میردی. افغانستان استقلالیتی، هند انقلابی، تورکستان شورالارینین وجوده گلمه سی هامیسی بو آن زماندا وجوده گلدی.

دنیا بورژوازیسی امید گاهی اولان آوروپا دادا بشی آی بوندان قاباقکی وضعیت بوخودور. ایندی آوروپا نین دا هر بیر طرفینده فعله حرکاتی باشلانمیش، عمومی انقلاب ایچون قدم آتیلماقتا دیر.

غزه تيميزین انتشاریندان سونرا داغستاندا، قوباندا و سایریرلرده مهم وقوعات باش ویردی. بئله که، اورالارین پاک تورپاقلاری روسیه حکومت مستبده سینین صادق قوللاری دنیکین لرین نحس آباقلاری آلتیندا چئکنندی، لاکن روسیه انقلابی ئوزویره جکی شره سینى ویریب وکتیردجکی محصولی کتیردی. یعنی فوق الذکر مملکتین ساکن لری انقلابین معنی سینى دوشوندی، قمری بایراق آلتینا توپلاندى. هله ایندی ده داغستاندا انقلاب آتشلری شعله لئمکده دیر.

هله آوروپا جان و اوارلارینین دمیرجیناقلارینا گرفتار اولوب موجودیتینی ایتیرمه معروض بولونان ترک فقرای کاسبه سی ده قمری لار طرفه یوگوردی. اونلاردا حیانتلارینی انقلابدا گوروب، ایندی ئوز اللریله حقوقلارینا صاحب اولماق ایسته به ره ك «یا شاسین دنیا انقلابی!» دیرلر. حالبوکه، بیز روزنامه میزى نشر ایتیمکده شروع ایتدیکده تورکیه ده انقلابدان اثر بئله بوخایدی.

سیاسی دایره لژده همچنین بویوک تبدلات وجوده گلمیشدیر. بئله که، انگلتره، فرانسه دولتلریده، قلمی صورتده روسیه ایشلرینه مداخله ایتیمه جکلرینی مجبوری اولاراق قراره آلمیشلار. معاندلریمیز ایسه بو موفقیتلریمیزی گوروب مقام اعترافه کلدیلر. دیمه لی غزه تیمیزین نشرینه شروع ایده ن دن بری مسلکیمیزینده انتشاری وسعتلندی. ایندی هر بیر یئردن یولداشلیق حداسی ایشیدیلیر. حالبوکه، «حریت» نشره باشلاپاندا وقت اولمه مدعش، اوله وخیم ایدی که، انگلتره کماندانلیغی نین تعقیبی قورخوسوندان اداره میزی بئله آشکار صورتده یازا بیلیمردیک.

لاکن بیزده توتدیغیمیز یولدامانت گوستردیک. لازم کلدیکه معاندلریمیزه جواب ویردیک. دنکین آذربایجاندا توطئه دوزلدیب زاکاتالو قیزیل بورونو طلب ایده ن زمان بیزیم ایچون نه قدر وخیم، نه قدر قورخولو ایدی. اوندا وجدانسیز حریرغلر علنی صورتده بیزی تهدید ایدیر، حتی غزه تیمیزده اشتراک ایده ن یولداشلاردان ۲۵ نفرین سیاهسینی دنیکینه گوندره رکن یولداشلاریمیزین ایینه کچمیشدی. بوندان باشقا ایران غزه تلری ده حقیقیزده سکوت ایتمه دیلر. اولاردا بیزی تحقیر ایتدیله. هله بیزیم انگلیسلر ایله ایران اتقاقی باره سینده آشکار صورتده چیخیش ایتیمکیمیز (۱) ایران بورژوازیاسینی حیرتلره غرق ایتدی، چوخ وقت اوره کیمیزین سوزلرینی آچارکن، دردلریمیزی دیمه رکن آریستوکراتلار بیزه گولوب بولشویزم قوروبیر فکر دن باشقا بیر شئی دکیلدیر- دیردیله. ایندی ایسه آرتق بولشویزم مغلوب اولما یا جاق بیر قوه اولدیغینی، بولشویزمین ان بیرینجی درجه لی دشمنلری ده سویله بیرلر.

دیمک غزه تیمیز بیزیم ان ضعیف بیر حالدا اولدیغیمیز زماندا (ایشه) باشلاپ ب سوقت قازاندیغیمیز بیر گونده ایکینجی ایله قدم قویدی. اونا گوره ده بیرینجی نمره ده یازدیغیمیز سوزلری برده ادا تکرار ایدیریک.

«حریت» ایران کومونستلرینین ناشرافکاری اولوب ایران فقرای کاسبه سینین دردلرینی دنیا یا اعلان ایده جک، ایران آجلا رینین دلخراش حاللارینی بوتون جهان زحمتکشلرینه یتیره جک، دیمک ظالم ملکه دار، وجدانسیز خانلار پنجه سینده اینله ن بیر ییغین زنده بی روحین دردلرینه ترجمان اولاجاقدیر. عین زماندا قید ایتمک لازم دیر که، غزه تیمیز اوچونجی ایله گوز اوخوجولارینی دنیا انقلابیله تبریک ایده جکدیر. بوگون ایسه یولداشلاری کومونیزمانین غالبیتی ایله تبریک ایدیریک.

محض بئله بیر زماندا «حریت» ایکینجی ایله قدم (۲) قویور.

«حریت» غزتی ۲- یانوار ۱۹۲۰-نجی ایل نمره ۴۲

۱- اورژینالدا «بیان افکارده بولونمامیز» یازیلیمیشدیر.

۲- اورژینالدا قدم «گزار اولیور» یازیلیمیشدیر.

شورالار حکومتینین تکلیفی مناسبتیه

بشراوچ نغر ثروت دارلارو ملکه دارلاردان باشقا هر بیر زحمتکش، عکس انقلاب قوه سینین نه اینکه یال نیز وسیه دن. بلکه کره ارضین هر بیر نقطه سیندن کوتورولمه سینین لزومینی حس ایدیر، اوقار قوه نی محو ایتمکی آرزو لارینین ان مهم، ان قیمتلی سی کیمی بسله بیر کن روسیه عکس انقلابچیلارینین آخری کلیب چاتدیغینی، محو اولوب (آرادان) گیده جکلرینی هر کس یقین ایتمیشدیر.

البته، عکس انقلابین روسیه دائره سینده کوتورولمه سی جهان انقلاب عمومی سی یاخینلاشدیر اچاق کومونا اصولینین فکر دگیل حقیقت حالدا حیاتلری تامین ایتمکه بیر واسطه و علاج قطعی اولدیغینی اثبات ایده جکدیر.

هر حالدا فقرا ی کاسبه حکمرانلیغی و خیر دامتلر آزادلیغی قارشیسیندا جهانگیر لالی ایله جکلمیش دیوارین بیخیلماسی هم فقرا ی کاسبه یه، هم ده خیر دامتلره لازم ایدی. او دیوار دوردیقجا فقرا ی کاسبه حاکمیتی قورخولو و خیر دامتلر استقلالیتی نامعلوم بیر وضعیت قارشیسیندا قالاجاق ایدی. نهایت قرمز روسیه بونو یخای، داغیتدی، بیر اوقوردده قالمایب که، داشلاری دا بالکلیه دنیزه توکولوب، روسیه او، زیبیلردن تمیزلنسن.

بئله بیر زماندا البته که، روسیه ایله علاقه دار اولان حکومتلر وضعیتلرینی آیدین-لاشدیرمالی و کتدیکلری یولونشان ویرمه لی ایدیلر. بیچوخ یوخ، اون گون بوندان قاباقی نمره میزده دیدیک که، «کونوللی» لرین مغلوبیتی نتیجه سینده خیر دامتلر جمعیه ریتلرایله شوراروسیه سی آراسیندا بیرسیرا مذاکره لر احتمالی واردیر، بلکه احتمال دگیل، بونلار آراسیندا وجوده گله جک دانیشیق مجبوری دیر. هر چند ملتلی الینده آلت قرار ویردن آریستوکراتلار ایچون جهانگیر متفق لرایله مذاکره یه کیریپ، اونلارا یالوارماق روسیه شورالاری ایله اتفاق ایدیب، جهان انقلابینی وجوده کتیرمکه کومک ایتمکن یاخشیدیر. هرچوقت تاجرلر، ملکه دارلار فقرا ی کاسبه حاکمیتینه روی رضا گوسترملر، چونکه فقرا ی کاسبه حکمرانلیغی اونلار ایچون فلاکت وئولومدور. اودور که، ایستر زاقافقاز یانی بوتونلوکله (۱) اداره ایدن وقت، یاخود ارمنستان، گرجستان، آذربایجان جمهوریتلری آیریلاندان سونرا اییش بائینی اشغال ایتمیش محافظه چیلر، فقرا ی کاسبه نی از مک مقصدیله پاریس، لندن قاپیلاریندا گوزیاشلاری آخیدیب، ملتله ائله گوستریرلر که، گویا بیره اروپادان استقلال ویریله جکدیر. لاکن بو اوزون مدتده

۱- اورژینالدا «سیما» یازیلمیشدیر.

آذربایجان استقلال ایچون قهعی بیر جواب بئله آلینما میشدیر. انقلابی فقرای کاسبه ایسه گونی-گوندن کسب اقتدار ایده رک قارشیسیندا کی مانعهلری کوتورور. بوانقلاب یالنیز روسیه ده دگیل، بوتون دنیا دا اوجوده کلمه لی اولدیغیندان شورالار حکومتی گرجستان و آذربایجان جمهوریتلرینه قهعی بیر وضعیت آماغی تکلیف ایتمیشدیر. یالنیز بیزجه یوخ، زحمتکشلرجه بوتکلیغده شورالار روسیه سی حقلی دیر. اوندان موتری که، گله جکده دنیا امپریالیستلری بوجمهوریتلرده یوواسالاجاق، دنیا انقلابیین قارشیسینا ینی بیر مانعه تراشی ایده جکدیر. بوندان باشقا کهنه روسیه نین بیرسیرا ارثلری و بورجلاری واردیر که، اولارخیردا دولتری روسیه مسئله سیله علاقه دار اولماغا و اادار ایدیر. روسیه ایله علاقه دار اولانلاردا کرک انقلابی یا خودعکس انقلابچیلار قوشولسونلار. محض مسئله نین مشکل جهتی ده بوراسیدیر. عجا ابودولتر ایچون هانسی طرف الویریشلی دیر؟ اگر قارشیدایر «کونوللی لر» اولسایدی البته که، علاج سیزلیقدان حکومت باشیندا و رانلار انقلابچیلاری قبول ایده ردی. لاکن اولار «کونوللی لردن» باشقا متفق لری ده واسطه بیلیرلر و متفق لردن ده امید کوزله بیرلر. ولی تجربه کوستردی که، متفق لره ایسدا باغلاماق بوش و بی معنی ای میس. ایندی ایسه استقلالیت نقطه نظرینجه یا خود انقلابچیلیق جهنجه البته که، قرمز شورالار اقوشولماق، قاراعکس انقلابچیلاری محوا تمک، پاریس و لندنه کوز تکیب، ویلسونن باشماقلارینی یالماقاندان باشخی دیر: بیزا ونودا یقین ایتمیشیک که، خان خویسکی لر، (۱) نصیب بیگلر غه قجقوری و نورام شویلی لره شورالار روسیه سیله یاخینلاشماق خصمال الویریشلی اولمادیغیندان اولاروار قوه لرینی صرف ایده جک و بوسئله نین قولدن فعله کلمه سینه اسکان ویرمک ایسته میه-جکلر. چونکد بونلار حکومتی ملت ایچون دگیل، موتزلی ایچون ایسته بیرلر. روسیه ایله یاخین اولان بیردولتده البته که، شخصی ریاست، بیروکراتلیق، آقالیق، امتیازچیلیق ممکن اولما یا جاقدیر. روسیه دوستلیغی ملت ایچون الویریشلی ایسه ده، ملت نامیندن استفاده ایده نلر ایچون هتچ ده خیرلی دگیل دیر. لاکن آجلیق و ایش سیزلیکدن اوسانمیش فعله، قورو وعده لره آلدانیب، نهایت یالانلاری دویموش کندیلر اونسوزدا ایندی کی حکومتلردن راضی قالماییب اونسوزدا فقرای کاسبه اصول-اداره سینی طلب ایبیرلر. روسیه ایسه نجه که، معلومور قده راسیا اصولینی قبول ایدیب، ملی استقلالیتلری تانییر. بوگون تورکستاندا، استونیا دا، اوکراین دا و غیرلرینده روسیه ایله متحدملی شوراحکومتلری واردیر که، روسیه ایدال اولارین داخلی ایشلرینه مداخله ایتمیر. نجه که، اولده دیدیک ایندی ده دیریک که، روسیه نین تکلیفینی قبول ایتمک گرجستان و آذربایجاندا یا شایان فقرای کاسبه نی دیریلته سه امتیازچیلار راضیلیق ویرمیه جکلر. فقرای کاسبه ایسه اونسوزدا امتیازچیلارین ایش باشیندان کنار اولمالارینی طلب ایتمیکلریندن اونسوزدا فقرای کاسبه اصولینه طرفدار اولدیقلاریندان حکومتلری عکس انقلاب ایله محاربه ایتمگه و اادار ایده جک، عکس تقدیرده موتز و حکومتلری دگیشب عکس انقلابه دشمن اولان بیر حکومت تیکه جک. اونسوزلا عم اقتصادی همه سیاسی حقوقلارینا مالک اولاجاقلار.

بیزنجه که، ایله دیدیک، بونلار یالتاقلیق الی اوزادان بقاللر و رستورانچیلار حکومتلری لندن، پاریسین نوکرلرینین اوزونه عاق اولایلملرلر، اولار اولسا یا خود

۱-خان خویسکی آذربایجاندا مساوات حکومتی نین صدراعظمی اولموشدور.

اولماسالاردا انقلابچى فقرای کاسبه ئوزحقوقىنى دوشونور وئوزخىرىنى آنلايىر.
داهايندى اونلاردا دنيكىنى مشروعىبىر حكومت تانىماز، اونى روسيه خلقىنىز
ممشلى حساب ايتمزلىر. ئوزيولداشلىق و قارداشلىق اللرىنى قىزمى روسيه يه و انتقام
خىجرلىرىنى ايسه «كونوللى لره» اوزادىرلار. عين زماندا محلى. مستقل آذربايجان
و گرجستان شوراحكومتلرىنى ده گوزلىرىنىز به به كى كىمى محافظه ايدەرلىر. بوميدايكه
ختمقال اولماق اوزره دىيريك:

ياشاسين شىق انقلابى!

پايدار اولسون شىرقده وجوده كله جك قىزمى مستقل شوراحكومتلرى!

• ج •

«حریت» غزه تی ۱۲ یانوار ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۲۴.

قرمزی روسیه آبلو که سینین لغوی مناسبتیه (۱)

بیرچوخ زماندان بری فرانسه، انکلتزه، داهادوغروسو دول معظمه تحت حاکمیتینده اولان زحمتکش فعله صنفی روسیه نین داخلی ایشلرینه مداخله ایدیلمه ییب و شورالار مملکتینین محاصره سینین لغو ایدیلمه سینین ئوز حکومت مطبوعه لریندن جدی صورته طلب ایدیردیلهر. بیر طرفدن قرمزی شورالارین باشیندا دوران انقلاب داهیلرینین متانتی، دیگر طرفدن ده دنیا فعله لرینین فعالیتی محض بو طلباتین قبول ایدیلمه سینه سبب اولموشدور. نهایتسون ابلرده دول معظمه نین لوئی جورج و کله مانسولاری شورا حکومتینه بیر پارا کدشتلرده بولونماغا مجبور اولموشلار. البته اونلار طبعاً قرمزی روسیه موجودیتینه مایل اولایلملر، چونکه بو موجودیت اونلارین هلاکتینه موجب دیر. لاکن بوگون ئوز اللری آلتیندا اولان فقرای کاسبه نین طلبینده نظره آلاماغین وخیم نتیجه لری اولما- میس و اولمایا جاغینداندا امین اولایلملر. محض بونا گوره روسیه شوراسینی ظاهرا ئوز حالینا بوراخماق فکریله اورادامحاصره نی ده گوتورمکی عالی شورا قطع ایتیمشدیر. دیمکه بو بوگوندن اعتبار شورا روسیه خارجه ایله تجارت و باشقا مناسبتیه کیریشه بیله جکدیرکه، بوتون دادانبا انقلابینی تعقیب ایده نلرایجون بو یوک معنی و اهمیتی واردیر. سکودان خبرویریرلرکه، روسیه نین محاصره سینین عالی شورا لغو ایتیمس، اوروپا وسایر نقطه لرده روسیه نین خام مال التجاره سینه آرتیق درجده احتیاج واردیر. بودا معلومدورکه، شورا حکومتی توریاغی کندیلره ویردیگی کیمی فابریک و تمام بویوک کارحانا و زاوودلاری مرکزلدیرمیش، یعنی حکومت ئوز اختیارینا آلمشدر. کندیلره عموماً خام مال حاصله کتیره نلره زراعت آلاتی، ماشینلار و غیر شئی لر تدارک ایتیمس، دیمکه داخنده فوق العاده بیر صورتده استحصالات واسطه لری وجوده کتیرمیشدر. هرگاه بوگون خارجه ایله تجارتیه باشلاساق اوزماندا روسیه خلقینین بوتون احتیاجاتینی رفع ایتمکه موفق اولایل جکدیر. عین زماندا انقلاب تبلیغاتی دا کنیش میدان آلاقدیر. محض بو خبردیرکه، انقلاب نقطه نظرینجه بویوک بیر قیمتیه حائ اولایلر. زیرا که، روسیه حکومتینین باشیندا دوران کومونستلرین بیر روسیه دگیل، کره ارخده فقرای کاسبه حاکمیتینی، فقرای کاسبه دیکتاتوراسینی برفراز ایتمکه چالیش-

۱- مقصد کنج سوودت حکومتی اوزریندن آنتانتا دولترای محاصره سینین لغو اولمونماسیدیر.

دیقلارینی عالی شورادا (۱) و عالی شورانین رئیسلی اولان ثروتدار و امیریا لیستلری ده دوشونورلر. بئله بیر حالدا یئنه ده اورادا قالخمیش انقلابین وسعت تاپماسینا امکان ویرمکلی، بلکه بعضی لری ایچون تعجیلی دیر. انقلابین وسعت تاپماسینا امکان ویرمکلی، بلکه بعضی لری ایچون تعجیلی دیر. انقلابین ایلدیریوماری بیر سرعتله یئریمگینی گوردنلر ایچون هئجده تعجیلی اولابیللمه سین کرک. بلی روسیه محاصره سینین لغوی مسئله سینین معنی سی دا بوندادیر. بومحاصره نین لغوی انقلاب عمومی نین وسعت و اندازه سی، بلکه قوت و اقتدارینی تخمین ایتدی و گوستردی که، انقلابچیلار دنیانی احاطه ایتمیش جهانگیرلر مقابلنده مبارزه و مجادله ایدیب، اونلاری گذشته مجبور ایتدیلر. حالیوکی اودشمنلر ایکی ایل بوندان قابق ۴۲ سانتی متر (کالیبرلی) توپلار ایله دنیانی لرزه یه سالان آلمان ویله ملرینی بوگون دیزی اوسته چوکمه مجبور ایتمیشدی. البته بیز اونودا بیلیریک، که جهانگیرلر نفسلری ندن بیر دقیقه قالانده ک روسیه دن غافل اولابیلمز و اولمایا جاقلار.

روسیه ایسه (ازخرسیک مو) (۲) - دییه اونلارین گذشتلرینی قبول ایدیب، فقط یئنه ئوز شعارینه خدمت ایدیه جکدیر.

بیز بیلیریک، که روسیه حکومتینین رهبری لنین... انقلابین و فقرای کاسبه حاکمیتی نین یالنیز روسیه ده اولماسینا اکتفا ایتمه یه جکلیر، بو ایتمه ده - لری ده امکان خارچینده دیر. چونکه انقلاب کرک دنیایه سرایت ایتسین. کره ارضین هر بیر طرفینده زحمتکشلر دیکتاتوراسی قائم اولسون شعارینی اونلار دنیایه اعلان ایتمیشلر. هر چند بعضی لر ائله ظن ایدیرلر که، آنجاق روسیه شوراحکومتی بین الملل دولت لر سیراسینا کچیب تجارت و غیر ایشلرله اشغال ایدیه جک، گویا بیر دولت حالیندا یا ایا جاقدیر. حقیقته ایسه بئله دگیلدیر. ایستر عالی شورا، ایسترسه غیر لری روسیه ایچون نه کیمی وضعیتلر ده بولونورسا - بولونسون انقلاب قهرمانلاری، فقرای کاسبه داهیلری ئوز مسلک و عقیده لرینده دوام ایدیه جکلیر. ذاتا اونلاری بو شعار تعقیب ایتمه ک و ادار ایدیه نینده جهانگیرلرین ئوز لری اولاجاقدیر. چونکه جهانگیرلرین اشتها سی هئج بیر واسطه ایله آزالماز، اونلار ئوز جهانگیرلیکلرینده دوام ایدیه لر. خصوصاً انکلتره حکومتی شرهده همیشه کهنه روسیه ایله رقابتده بولونموشدور. البته اگر روسیه بیر دولت حالیندا قالیب اقتصادی و تجارتی ایشلر ایله اشتغال ایدیه رسه، او وقت انکلتره همان کهنه رقابتله علاقه دار شرهده راحت دورماییب شوراروسیه سینین دوباره مبارزه یه مجبور ایدیه جکدیر... دیمک روسیه ایله انکلتره رقابتده اولاجاقدیر. البته اونی گوستر - مه لی بیک، که روسیه نین رقابتی اسکئ روسیه نین رقابتی نین عینی یا خود اونون شبیهی اولابیلمز.

روسیه بو دفعه شرق ملترینین حالینی گوزه لشدیرمک، اونلاری اقتصادی اسارته دوشمه مک ایچون چالیشاغی حالدا انکلتره حکومت لریله مبارزه ایدیه جکدیر. نه ایسه بیز مسکوا یه توپلانمیش اوچونجی انترناسیونال و اونون داهیلرینین یالنیز روسیه نین انقلابی ایله قناعت لئمه یه جکلیرینه امینک. اونا گورده محاصره نین گوتورولمه سینیه بیر روسیه دگیل، بوتون دنیا فقرای کاسبه سینه سعادت آرزو ایدیریک.

• م • ج •

«حریت» غزه تی، ۲۲ یانوار ۱۹۲۰ - نجی ایل، نمره ۶۶.

۱- مقصد آنتانتا دولترینین عالی شوراسی دیر.

۲- ترجمه: دونوردان بیرتوک.

نه باعث اولدی؟

بوگونلرده فرانسه رئیس‌جمهوری کله مانسونین مغلوبیتی خبرینی اوخودوق. غنیمیزجه اون ایللرله فرانسه فقرای کاسبه‌سی اوزرینده فعال مایشاء کسپلن بو دیو استبدادین بوگونکی حاله دوشه‌جکینی ثوری ده گمان ایتمزدی. بو قوجا همیکل استبدادین سرنگون اولماسی نظره اوقدرده اهمیتلی کلمه بیرسه، حقیقت حالدا فرانسه افکار عامه‌سینی تخمین ایتمک ایسته‌ینلر ایچون بویوک اهمیتله حائز دیر. زیر ابو کیمی غالبیت قازانان بیر رئیسین رای عام قازانماغا موفق اولماسی، اوجماعتین روحیندا بیر انقلاب و فکرینده بیر دگیشیک‌لیک حصوله گلدیکینی گوستریر.

عجبا فرانسولار نه ایچون کله مانسونو ایسته‌میرلر. نه ایچون ده اونون نفوذی ایتیمشدیر. حالبوکه، گرک داها دا نفوذ قازانیب، داها دا جماعت نظرینده محبوب اولایدی. چونکه او، ویله‌لم کیمی مغلوب اولما میشدی. البته، بونا اساسلی بیر سبب واردیر که، اودا فرانسه ملتینین کومونیزمه، داها دوغروسی فقرای کاسبه حاکمیتینه اولان حسن رغبتی دیر. بلی فرانسولار دا انقلاب حسی اویانمیش، اونلاردا، ثروتدارلیق اصول منحوسه‌سینین کومونا اصولینه تبدیل ایدیلمه‌سینی آرزو ایدیرلر که، بوگون کله مانسون لاردا اهمیت ویرمیرلر. فرانسه فقرای کاسبه‌سی انقلاب عمومی لزومونو آنلایمیشدیر که، غالب رئیس لرینی بئله نظر اعتنا به آلمایرلار. بیز کله مانسونین مغلوبیتی فرانسولارین انقلابیه اولان رغبت لرینده گوستردیک. حالبوکی کومونستلر بو کیمی انتخابلرده اشتراک ایتدیرر پارلمانچی لیق اصولی علیینه ایشله‌ییرلر. بودوغرودور، لاکن بورا دایر مسئله واردیر که، اودا عوام خلقین کهنه ثروتدار اشخاصه اولان عدم اعتمادی دیر.

فرانسه ملتینده انقلاب حسی اویانمیش دیمک، بوتون فرانسولارین انقلابچی اولدیغی دیمک دگیکلیر. ممکن دیر فرانسه جماعتیندن انقلاب و کومونیزمین اساسینی دوشونمیش بیر سیرا کهنه اصولون دگیشمکینی ایسته‌ینلر اولسون، اونلار فقرای کاسبه‌نین نجاتینی آنجاق کله مانسونلارین بیخیلماسیندا گورسونلر. انقلابدان اول بو کیمی اتفاقلارین وقوعینی تاریخ گوسترمیشدیر. روسیه انقلابینین اولینده کرنسکی لر ایش باشینی اشغال ایتیمشدیر. او وقت انقلابین اساسینی آنلامایان بیر چوخ روسیه زحمتکش لری بایرامدا ایدیر دیلر. البته اونلار بایرام ایتمکده حقلی ایدیلر، چونکه سنه لرله تخت اسارتینده یا شاد یقلاری بیرجانییی بیخمیشدیلار. او وقت روسیه بوتون بوتونه منشویکلر اختیارینا کچمیشدی. لاکن روس فقراسینین امید کر نسکی لره ده یوخ ایدی، نیکالایی بیخان فقرای کاسبه بیرگون ئونونده کرنسکی نی قاجماغا منجور

ايدەجك ايدى. عملدە كلەمانسونين مغلوبيتيني نيكالاي مغلوبيتى كيمي حساب ايدىب، ينى اتخاب اولونموش فرانسه حكومتينين عمرى دە كرنسكى حكومتينين عمرى كيمي دير. نجه نيكالاي دان سونرا كرنسكى روسيه جماعتيني راضى ايتمگە موفق اولمايىب قاجلى. ايله دە فرانسه ينى حكومتى كلەمانسودان سونرا فرانسه فقراى كاسبه سيني راضى ايدە بيلمەيىب حكومتى فقراى كاسبه نين اختيارينا ويرمگە مجبور اولاجا قدير. محض كلەمانسونين مغلوبيتيني سببى دە بوندان عبارتدير. بوگون فرانسه جماعتى نجه اولورسا آنجا ق حكومتى دگيشمك ايسته يير.

اودامعلومدور كه، كلەمانسولارين يثريسه كچن لر جماعتين اكثريتيني تشكيل ايدن فقراى كاسبه صنفينين آرزوسيني ويرميه چكدير. او وقت كلەمانسونى يبخان جماعت انقلابچى كومونستلره قوشولوب، اصول اداره نى دگيشه جك، شوراحكومتى وجوده كتيره چكدير. اونا گورده بيز كلەمانسونين، ايگيرمى ايللرله فرانسه خلقى اوزره رينده حكمرانلىق ايتميش بو بويوك جهانگيرين مغلوبيتيني، فرانسه انقلاب عمومى سینه بيرينجى قدم حساب ايديريك.

• ج • م

«حریت» غزه تی، ۲۵ یانوار ۱۹۲۰—نجی ایل، نمره ۴۷.

اسلام زحمتكشاری حقوق ایچون مبارزه ایدیرلر

سون وقتلرده اوروپا مطبوعاتی خلافت اسلامیه حقیقنده اوزون-اوزادی فکر لریورودوب مقاله لر یازماقدایرلار. اونلارین بعضی سی سلطانین اسلام ملتلی اوزه ریئنده شرعا خلیفه اولماسینی، بعضی سی ده بونون عکسینی یازیرلار.

دیمک اوروپا مطبوعاتی اسلام ملتلینی همیشه جاهل و باربار گوستردیکی کیمی بومسئله لرده عینی سیاستی یورودور.

گویا عثمانلی ملتی نین انقلابی حرکتی، هندوستان مسلمانلارینین عصیان، دها نه بیلم باشقاستملاکه لرده یاشایان مسلمانلارین بوگونکی وضعیت آلماسی، هامیسی سلطانین خلافتیندن ئوتری ایمیش. استامبول دینی بیر مرکز خلافت اولراق، سلطان اورادا قالسا ایمیش بوتون مسلمانلار راضی اولوب، طرز حرکتلرینی دکیشدیره چکلرمیش.

جهانگیرلر النده آلت اولموش مستشرقلرین بعضی سی اسلامین تاریخی بیله ئولچوب بیچهرک حتی قرانداندا آیدلر کتیرمکله مسلمانلارین شرعا خلیفه تاییع اولمالارینی ثبوت ایدیر. اوندان سونرا مسلمانلارین ایندیکی فکرلرینی، دوشونجه-لرینی، دها داوغروسو ساییق یقلارینی ئورتوب باسدیریرلار.

بویارده بیزیم یازماغیمیز آرتیق دیر. چونکه اوخوجولارین هامیسی مسلمان ملتلینین تاریخی، شریعتینه و ایندیکی ینی عقایدو اسلامیه اولان نظریه لرینه و دینی تاثیراتینا اوروپا مستشرقلریندن دها آرتیق و دها یاخیندان بلدیرلر.

هریر مسلمانا بوگون نه لازمدیردییه سؤال ویریلرسه، حقوق دییه جواب ویره چکدیر. آرتیق نه تورکیه انقلابچیلاری، نه ده هندوستان عصیانچیلاری دینی خلافتن ئوتری دگیل، حقوق انسانیه دن ئوتری قیام ایتمیشدیرلرکه، بونودا نه قوری سوزلر، نه ده یانلیش فلسفه لر ایله پرده لمک اولماز.

اوقتدن که، اوروپا گمی لرینین (۱) استانبول بوغازلاریندان کیچیب شرقی غارت ایتک ایچون استانبولون تورکیه دن آلینماسی لازم گورولموشدور. اونونلا تورک فقرای کاسبه سی و تورک ملتی نه ایچون مبارزه (۲) آپاردیغینی دوشونموشدور.

۱- اورژینالدا «واپور» یازیلیمیشدیر.

۲- اورژینالدا «چالیشدیغینی» یازیلیمیشدیر.

اوروپادولت‌ترینین جهانگیرلیکه اولان هوس و شوقلری ایندی دگیل، جوخ زماندان بری مسلمان ملت‌ترینه معلوم اولموشور. بوگون هرکس بیلیرکه، استانبول تورکیه دن آلینب یالینز دینی بیر خلافت مرکزی اولوب سلطانین اورادا قالماسینا اکتفا ایدیلرسه، تورکیه ئولموش و دفن اولموش حسابیندا بیر. چونکه استانبول سیز تورکیه باشا ماغا قادر دگیلدیر. بیر آزدا ئوز محافظه کارلاری میزدان دانیشاق. بی‌یزیم محافظه کار حریرلار اسلام ملت‌ترینین آشاغی طبقه سینده اویانمیش انقلاب‌حسینی ئولورمکن ئوتری همیشه آوروپایا میل گوستریر (۱) اورانی نجات قاپیسی گورورلر. آوروپایسه ئوز ایشله— تدیکی سیاستی آچیق— آشکار دوام ایتدیرمکده دیر. ایندی محافظه کارلاردان سور— شاق که (آوروپا اگر انسانیت و حقوق بشریه نین تابدالانماسینا طرفدار دگیلدیرسه نندن ئوتری استانبولی تورکلردن آلیر؟) بونا البته که حقلی بیر جواب ویرمکه قادر اولما یا جاقلار.

هر حالدا آوروپا بوروزا یاسی شرقیلمی تمایله بویوندوروق (۲) آلتینا سالیب شرقین طبیعی ثروتینی اودماق ایچون قوردوقلاری تدبیرلردن بیریده استانبول و بوغاز— لارین تورکلردن آلینب ئوزالینه کچیرمکدیرکه، بونون ایچون چابا لادیلار، سویوشدولر. یالان فلسفلر سویله دیلر. نهایت اوتانماز جاسینا «استانبولدا یالینز سلطان مسلمانلارین خلیقه‌سی مفتیله ایشلمه لی، حکومت ایسه باشقیره کوچورولمه لیدیر»— دیدیلر. البته، سلطانی خلیقه دییه استانبولدا ساخلاماقدان غرضلری مسلمانلارین گوزونن پرده آسماقدیر. حالبوکه، بوگون تورکلرده ده سلطانین بئله وجودینی لازم گورمینلر آز دگیلدیر.

اسلام ئولکه لرینده قالخمیش انقلاب هم سلطانلارین، هم ده اولاری بزه ییب اورتالیغا سالماقلا مسلمانلارین گوزونی باغلیان جهانگیرلرین علیینه دیر. بونوسویلمکه بئله احتیاج یوخدور. بومسئله دن سونرا استانبولون کوجه لرینده قورولان میتینگ و سایر اسلام ئولکه لرینده دوام ایدن مبارزه و انقلابلار انکلتره و فرانسه غزه تدرینین گوزونه گولله کیمی دگیب و بیلدیره جک که بو عصرده دماق و قلوب و آلدادیجیلیق فایدا ویرمز. اسلام انقلابچیلاری دینی خلافت ایچون یوخ، حقوق ایچون چاریبیرلار.

اسلام ملت‌ری آوروپا جهانگیرلرینه لعنت اوخودوغی کیمی، سلطانلارا، ملکه— دارلارا، یالانچی ریاست پرست قاضی و شیخ الاسلاملارادا لعنت اوخویورلار. بوگون هئچ بیر زحمتکش مسلمان تاپیلماز که، ئوز حقیقی بیرنفر مستبدین خلافتینه قربان ایده بیلین.

آرتیق بو قدر کفایت ایدره ک اسلام فقرای کاسبیسی اسلام انقلابچیلاری بو کیمی قطعنامه لره قولاق آسما ییب ئوز انقلابچیلیق حرکتلرینده دوام ایدیرلر. ئوزلرینین بیر تعصب دینیجی دگیل، آبیق بیر انقلابچی اولدیقلارینی گوستریرلر.

۱— اورژینالدا «یوگورور» یازیلیمیشدیر.

۲— اورژینالدا «زیرانقباد گتیریب» یازیلیمیشدیر.

تورکيه ياخوډهنډوستان يا باشقا مملکتلرده ياشايان مسلمانلاری بئله بئر زماندا دینی سوزلر ايله اغفال ایتمک ممکن اولمادیغی کیمی اونلار، انقلابسيز حقلرینه نائل اولمايا جاقلاری ده معلومور.

بو خصوصدا بيزادعا ایديريك که، مسلمان فقرای کاسبه سی هریرده اولورسا— اولسون حقوق و حاکمیت ایچون چارپیشیر. اونودا آنجاق انقلاب وسونکی ایلله الله ایتمکه موفق اولماقلار.

م. ج. جوادزاده

«حریت» غزده تی، ۹ فورال ۱۹۲۰—نجی ایل، نمره ۴۹.

فعله غزه تدرینین قاپانماسی مناسبتیله

بیربورا دگیل، کره ارضین هر بیر طرفینده بئله دیر. هریرده بورژوازا طرفیندن ایشچیلرین فکرینین قارشیمی آلتیر. اونلار یازماق، دانیشماق امکانی ویریلمه ییر. بو، بیرجوخ زماندیر دوام ایدیر. نه ایچون؟ یازماق، دانیشماق ایله نه اولایلرکه ۱۱۹ محض بو مسئله (توقیف جرائد) اوقدر ساده دیرکه، منیم کیمی ضعیف بیر یازچی دیمیرم. یازچی لیفا ینیجه شروع ایتمیش بیرکنج بئله جوابیندا کوچ چکمز. بو اوندان ئوتری دیرکه، ایشچی لرین افکاریندا وجوده کلمیش حاکمیت، آزادلیق دویغوسو محو اولوب، انسانلارین مقدراتی کهنه چیلر، مفت هیبیلر الینده قالسون، پولولار حاکم زحمتکشلر محکوم لیقدا دوام ایستین لر.

غزه تدرین یازیمی و ناطق لرین نظقی ایله بوفکر آیدینلاشیر. انسانلارین اکثریتینی تشکیل ایدن زحمتکشلر صنفی باعث فلاکت لرینی آنلاییر، ئوز حقو قلا رینی مدافعه ایدن طرفه یوگورور. یکدیگر لری ایله اتفاق باغلا ییرلار، حاکمیت فکرینی آرتیریرلار. عین زماندا غزه تدر، کهنه چیلر، قارالار طرفیندن نشر اولونان غزه تدرین یازدیقلارینی تنقید ایدیب، جماعتی اغفال ایتمک، فقرای کاسبه صنفین فکرینی سونئورمکه یول ویرمیرلر. حق سوزون قارشیسیندا عاجز قالیب، جواب ویره بیلمه یین آریستوکراتلار ئوز قوه جبریله رینه استنادا فقرانین آغزینی باغلاماق (غزه تدرینی قاپاماق) لا حقین اوستونی ئورتکمه چالیشیرلار. حتی ازک، محو ایتمک، ظلمی ساغلا ییب وسعت لندیرمکه سعی ایدیرلر. بو، دنیا بورژوازی سینین خاصیتی دیر. ائله ده بیزیم بورژویا لریمیز حرکتیه باشلامیشلار. طبیعی خاصیت لرینی بروه ویریب، دموکراتلیق نامی آلتیندا محافظه چیلر اصولیه رفتار ایدهرک «حریت» مطبوعاته قلم چکیرلر. بو آخر کونلرده «آذربایجان غقراسی» غزه تیو «مالادوی پرولتاری» مجموعه سینیی قاپامیشلار. بونانه آد ویرمک اولار؟ دموکراتیامی؟ بورژوازیامی؟ البته که، بورژوازیامی. اوندان ئوتری که، دموکراتلارین مرامیندا (حریت مطبوعات) واردیر. آذربایجاندا ایسه مطبوعات اوزرینده مفتش رده تعیین ایدیلیمیشدیر. دیمک مطبوعاته سربست اولماق امکانی ویریلیمیر. دوغرو دور اولار بونادا بیردون گیدیریب، دیرلرکه، بیزیم حاکمیتیمیزده توخونماق شرطیه مطبوعات آزاد اولاییلر. محض مطلقیت حکومتی ده بئله ایدی. اودا حاکمیتیه توخونمایان غزه تدری آزاد بوراخیردی. بو کیمی حرکت لری بیز چوخدان دوشونوگیمیزه گوره، اوقدرده ماراقلانمیریق. قوی قاپاسینلار، باغلا سینلار فکری که، سونئورمک اولماز، بوتون ایشچیلری که، ئولئورمک اولماز. نه قدر ایشچی ایله صاحبکار و محترک واردیر، انقلاب فکری ده دوام

ایده جکدیر، اوفکری وجوده کتیره ن غزه تلردگیل، حیاتدیر. او، بشریتین حیات مبارزه— سینده چیرینیب معیشتدنیری دالفالاری آراسیندا چابالایارکن ایسته دیگی ساحل نجاتدیر. اونئ هئچ بیر قوه ساحله قوشماقدان دوندره بیلمز. غزه تله رایسه مظلوم زحمتکشلرین اوره کیندن چیخان فریاددیر. بیر انسانین آغزینی باغلاماقلا اوره کینده کی آتشی سوندورولمز، بلکه داها دا اشعله له نیر، داها دا اوسعت له نیب مذکور انسانی نوع به نوع واسطه لر آختارماغا جری لشدیریر. محض مطبوعات دا بئله دیر. اگر زحمتکشلرده انقلاب روحی و ارسا مطبوعاتین باغلانماسیله سونمه ییب، داها دا یوکسه له جکدیر.

«یولداش» ژورنالی، ۲۰ فورال ۱۹۲۰—نجی ایل، نمره ۲.

ایرانادا انقلاب لازم دیر!

ایرانادا انقلاب لازم دیر!

دنیا انقلابینی سونلوروب سرمایه دارلار حاکمیتینی حفظ و حراست ایدهن غرب بورژویا لرینین اتخاذا ایتدی کیری آلتلردن بیرسی ده ایرانادا حاکمیت باشینا کچمیش شخصلردیر (۱).

«بوتون جهان فقرای کاسبه سی بیرلشین!» شکاری قارشیسینا چیخب، «بوتون جهان مفتنه خورلارینین بیرلشمه سی» فکرینه خدمت ایدهن اورویا امپریالیستلری آسانین آن مشهور، آن تاریخی دولت لرینین بیرینجی سی سایلا بیله جک ایراندا اونو تمایب اورانی دا مفته ییب، شهرت و جلال سؤدن یالتاقلارینی حمایه ایدیب، اونلاری دا جمعیت اقوام کیمی مفتنه خورلار بیغینجاغینا قبول ایدیرلر. بوگون ایران خلقینین دولانا جاق بولی (۲) نه جور قارانیق ایسه، حکومتین اداره ایتمه سی، سیاسی و اقتصادی ایشلری ده (۳) ائله جه نامعلوم دور.

ایران دولتینین آتیه سینی بیر تاجرین نظریله تدقیق ایتدی کده بئله گورور و کده، آزمدتن سونرا هر بیر جهت دن فلاکته اوغراییب منقرض اولاجاقدیر. چونکه، اورادا جماعتین ایشچی صنفی قیریلیب تلف اولموش، تجارت امتعه سی وجوده کتیره ن آلت استحصالات مقامینی آلمیش کندلیلردن آنجا ق شهرله پناهنده اولموش وسغیلانده بیر طرزده، سؤال ایله حیاتینی دولاندیران (۴) فلک زده لر قالمیشلار.

بئله بیر حالدا اونلارین عوضینی ئوده به جک فابریکا یا خودما کینالار یوخدور که، هئچ اولماسا خارچدن گتیریلن مال التجاره نین خرچینی ئوده ییب، حکومت مامورلارینین معاشینا کفایت ایتسین. بو کیمی بیر حال کچیره ن ایران، معین کلیری اولماییب، جیبیندن خرچله یین ایش سیزبیر شخص کیمی، بیروقت آیلیب، ئوزونی آج، جیبینی بوش گوره - جکدیر که، او وقت لباسینی بئله ساتیب، قارنینی دویورماغا مجبور اولاجاق، نهایت تمام وارسیوخی الیندن چیخب، آج و چلباق بیر حالدا جان تسلیم ایده جکدیر. یالنیز

۱- اورژینالدا «ایران رجال حکومتیدیر» یازیلیمشدیر.

۲- اورژینالدا «راه تعیشی» یازیلیمشدیر.

۳- اورژینالدا «اداره حکومت» و «امور سیاسی و اقتصادی» یازیلیمشدیر.

۴- اورژینالدا «امر ارحیات ایدن» یازیلیمشدیر.

انقلابچیلار دگیل، آرزوچوخ تجارت و اقتصادیات عالمینه دارا اولان هر بیر کس بئله سویله مکدن چکینمز.

ایندی بو کیمی بیر استقبالی کوزله یز واللی ایرانین باشی اوستونی آلمیش بایقوب— شلارین اوقوجا ئولکه به یاخود آشیانه لری داغلمیش بیر یغین لوت، غریان انسان بالارینا رحمی کله جگینه امینوار اولماق اولارمی؟ البته، خیر. چونکه، ایرانین انقراضی ایله اونلار اوقدر ضرر گورمه ییرلر. چونکه، بووقته دك توپلادیقلاری پارالار و غصب ایستیکلری املاک ایله تامین معاش ایده جکلرینه امین دیلر. اوندان علاوه، بیر مدت داغا حکومت سوره بیله جک دیلر. کله جکده نه اولورسا اولسون. ایندی ایسه آفالیق و حکومت سورمگی هر بیر شئیدن یوخاری حساب ایدیلر. ذاتا اونلاردان بوندان آرتیقینی کوزلمک اولماز. چونکه، ایرانین آبادلیغینا سبب اولان کندلرین بریادلیغینا باعث همان حکومت باشینی اشغال ایتمیش ملکه دارو خانلار دیر. همان اوکس لر دیر که، رعیتین وار— یوخونی آلماق سهل دیر، عرض و ناموسونا تجاوز ایتمکه قدر تنزل ایدیر دیلر. بو کیسی حاللاری مشاعده ایدهن ایرانلی، اگر ملکه دار یاخود اوروپا تاجرو فابریکانتلارینین قاطرلاری آدلاندیردیغیمیز تاجر صنفیندن دگیلسه، البته که، ایران و ایران کندلیلرینین سعادت اوغروندا هر بیر فداکارلیقا حاضر بولونا جاقدیر.

بیر چوخ غیرت سیز (۱) و باشی بوشلار (۲) بوگون بیزی انقلاب اوغروندا موجودیتیمیز له میدانا توللانیب، دنیا فقرای کاسبه سینین سینینی ایشتیمگی، اونلارا قارداشلیق الی اوزاتماغی یانلیش گورورلر. حتی، ایرانا انقلاب لازم دگیل دیر، دیمکه قدر جسارت ایدیلر. لکن، انقلابی فقرای کاسبه چوخ اعلادوشونور که، ایران تجارت و سرمایه دارلیق اصولیه اداره اولونارسا، اوروپا تجارتی قارشیمیندا دوام ایتمه بهرک منقرض اولوب کیده جک دیر. اولدن دخی بیر چوخ دارگوزو بی خبر لر ایرانین فلاکتینی جماعتین علم سیز— لیگیندن (۳) و یاخود حس سیز لیگیندن (۴) گوروب ایرانلیلاری مذمت ایتمکه باشلامیش، حتی ایرانین بیر چوخ یازیچیلاری ملتی حسلندیرمکدن ئوتری کتابلار یازیب و قتلرینی بوش صرف ایتمیشلر. نهایت چکدی کلری بیجا زحمتدن باشقا بیر نتیجه اله ایده بیلمه— میشدی لر.

چونکه، ایران و ایرانلی نین گون به گون دالی قالماسینا علم سیز لیک و بی حس لیک دگیل، اساسلی بیر سبب وار ایدی که، اودا اوروپا ثروت و تجارتی نین ترقیسی ایدی. بو ترقی ایدی که، بیر ایرانی دگیل، حتی سایر شرق ئولکه لرینی ده منقرض و مظلومک ایتمک اوزره ایدی.

گوره ک، اوروپا کاپیتالی و ایران حکومتی بوگونکی وضعیته باقی قالارالار ایسه، ایران تجارتی بوکسله ره ک، او قیزیل اژدها نین تحت تضحیقیندن یخه قورتارا (۵) بیله جک دیر؟ البته که، خیر!

- ۱— اورژینالدا «لاغیر تچیلر» یازیلیمیش دیر.
- ۲— اورژینالدا «تهی مغز» یازیلیمیش دیر.
- ۳— اورژینالدا «بی علم لیگیندن» یازیلیمیش دیر.
- ۴— اورژینالدا «بی حس لکدن» یازیلیمیش دیر.
- ۵— اورژینالدا «تلخیص گریبان» یازیلیمیش دیر.

مادامکه، بومکن دگیله، ورتیکه ایران خلقتین زحمتی آروپا ثروتینه فائق کلمیه جک، دائمًا ونون فشاری آلتیند از یلمکه محکوم اولاجا قدير. نه ایچون، بسر فرصتی فوت ایدیب، اونئو لولورمکده، محو ایتمکده، زحمتی ونون پولاد پنجه سیندن خلاص ایتمکده دنیا تین زحمتکش لری ایله بیرلشمیک؟

هانسی که، بیزیم ایچون بوندان باشقا بیر چاره دهه بوخوردور. قونسلار، ملکه دارلار، مفتخورلار و امتیان چیلارین ظنینجه بیز دوشونمه دیب انقلابچی اولموشوق. بلکه دهه ائله دیر.

بیز دوشونمه یورمیشیک دهه ملکه دارلار، تاجرلر، مفتخورلار، قویروقلار بیرپارا ملالار. آخوندلار دوشونورموش؟

بیز ایرانین شرفینی لکه دار ایدیرمیشیک، ۱۸ میلیون نفوسی غلام زرخید (۱) کیمی انگلتره جهانگیرلرینه تسلیم ایلن وثوق اولدوله لر (۲) ایتیمورلریمیش؟ بیز آلد-دیرمیشیق دا، زحمت، ثروت، سیاستی و اونلارین بیر-بیرینه اولان علاقه لرینی دوشونمیدن باقتالار، یاخود عمرونی اولدن آخیره دک احتکار صرف ایدیب ایکی ایلن اوچ آراسیندا شک (۳) ایده رایسه نه ایده چکینی (۴) بیلمه ییب، ایله دوقسان دوققوز کره آخوندا مراجعتده بولونان قزمی ساققال تاجرلر دوشونورموش؟

نه ایسه، ایران جماعتی بیزجه آنجاق بیر انقلاب واسطه سیله آزاد اولوب ترقی ایده بیله چکدیر.

ایران مطبوعاتی ایسه بولشویزی عالمی خراب ایلن (۵) کوسترملکه جماعتین فکرینی زهرلهمک ایچون هنج بیر آجاقلیق دان چکینمیرلر. هرکس انقلاب بولشویزم فکری داشیرسا، روسلوق مدافعی دیر دیب، بوغازینی اوزمکه قدر حاضر لانیمشدیلار.

لاکن انقلاب چیلاردا فکر لرینی گیزلتمه یه چکلری بدیهیات دان دیر. اولار دیر: قوی بیزی ئوله ورسونلر، حبسو تبعید ایتسینلر، لاکن فکری میزی سویله ملی، حریت و آزادلیق اوغروندا که، اونونلار ایران نئوونما ایده جک، ایرانلیلارین ناموسی حفظ اولونماق ایچون (۶) وار قوه میزله چالیشمالیق، چونکه ایرانا انقلاب لازمدیر.

«حریت» غزه تی، ۲۰ فورال ۱۹۲۰-نجی ایل، نمره ۵۱.

۱- غلام زرخید مشهور فارس مثلی اولراق پولاساتیلیمیش نوکره دیلیب.
۲- وثوق الدوله مشهور ارتجاعچی قوام السلطنه نین بویوک قارداشی اولموش.
باش ناظر و طبعه سینه کچدیگی زمان ۱۹۱۹-نجی ایله خیانتکار «انگلیس-ایران» مقوله سینا باغلامیشدیر.

۳- اسلام دینی احکامینا عاید بیر قاید دیر.

۴- اورژینالدا «ندیباچاغینی» یازیلیمیشدیر.

۵- اورژینالدا «مخرب عالم» یازیلیمیشدیر.

۶- اورژینالدا «اولونان» یازیلیمیشدیر.